INTERIM ADVLTERO GERMANVM.

Cui adiecta eſt.

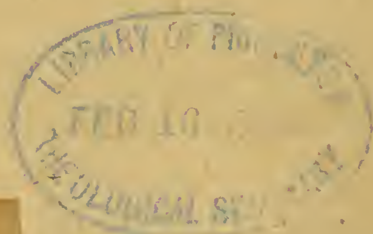
Vera Chriſtianæ pacificationis, & Eccleſiæ reformandæ ratio.

Per Iohannem Caluinium.

MARCI. VIII.

Cauete a fermento Phariſæorum.

1549.

FEB 10

SACRAE CAESAREAE MAIESTATIS DECLARATIO QVOmodo in negotio religionis per Imperium, usq; ad definitionem Concilij generalis, uiuendum sit, in Comitijs Augustanis XV. Maij. Anno M. D. XLVIII. proposita & publicata, & ab omnibus Imperij ordinibus recepta.

MPERATORIA Maiestas, Dominus noster clementissimus, sacri Imperij Electoribus, Principibus & Statibus præsentibus, absentiumq; Legatis ac Consiliarijs cleméter exponit, se ab initio Imperij sui omnem animi & consilij uim eo semper intendisse, ut prouidenda sibi ac promouenda esse existimaret, quæ cum salute, utilitate, dignitate ac gloria Reipub. Christianæ, & præsertim sacri Imperij Ger-

rij Germanicæ nationis, patriæ ſuæ charißimæ, coniuncta eſſe ullo modo uiderentur, ut ſic demum uniuerſi Imperij ordines, membra ac ſubditi, ſub Maieſtatis ipſius alias ac fœlici Imperio, quieti ac concordes tranquillam & florentem uitam agerent. Animaduertit autem ſua Maieſtas, & perſpicuis argumentis, ac re etiam ipſa manifeſte deprehendit, niſi rebus Chriſtiane compoſitis, & pernicioſißimo Religionis diſſidio legitime ſummoto, unde ortæ ſuſpitiones, diſcordiæ, bella, odia, omnes Imperij Status magnis hactenus incommodis affeciſſent, neq; ſtatuendæ pacis, neq; iuris exercendi, neq; certæ ullius tranquillitatis ſpem aliquam exiſtere. Quamobrem annis ſuperioribus omne remediorum genus pertentans, uaria colloquia aliasq; tractationes inſtituit, ſperans his rationibus noxiam hanc diſſenſionem, uel ad Chriſtianam conciliationem, uel certe ad ſenſum aliquem meliorem adduci poſſe. Verum quum animaduerſum eſſet, num hæc agerentur, huius diſcordiæ malum eouſq; progreſſum, ut non Germanos tantum, ſed pleroſq; etiam alios nominis Chriſtiani populos

communi

communi contagione attactos, iam labes illa peruaserit, ideoque morbum hunc iam fere communem nulla ratione præsentius aut efficacius curari ac depelli posse, quam Concilij generalis & Christiani ordinario salutarique remedio, egit Cæsarea Maiestas, efflagitantibus id sedulo uniuersis sacri Imperij ordinibus, ac post multas tractationes impetrauit, ut Concilium generale Tridenti in Germania institutum tandem fuerit, atque inchoatum. Quare sua Maiestas horum etiam Comitiorum initio communes Imperij status eo induxit, ut uestigia sanctorum Patrum, maiorumque nostrorum sequuti, qui in hisce causis laborantis Religionis confugissent ad œcumenica Concilia, eisque semper paruissent, ipsi quoque inchoato Tridentino Concilio adhærerent, iudicium eius ac definitionem expectarent, dicto audientes essent, eique se communi consensione summitterent: & ut simul Maiestati ipsius curam omnem permitterent rationes excogitandi Christianas & commodas, quibus ipsi Imperij ordines, usque ad Concilij definitionem, pie & quiete uiuere, nemoque interea præter ius atque æquitatem graue ali-

 quid

quid pati posset. Quem omnium statuum consensum, cum ipsius Concilij obedientiam, tum in negocium alterum curæ ipsius Maiestatis permissum, fatetur Cæsarea Maiestas se eo tempore grato animo suscepisse, & nunc etiam perlibenter accipere.

Ergo negocium illud ad se remissum, Cæsarea Maiestas paterno affectu, summa fide, ac singulari diligentia perpendens, omniumq; ordinum (ut ipsi quoq; probe norunt) rogatis de ea re intellectisq; sententijs, & rerum conditione diligenter perspecta, non sine magno animi dolore cognouit, natam in Religione discordiam, uim malorum incredibilem inclytæ Germanorum genti hactenus attulisse, eiq; non minorem inde calamitatem in posterum etiam impendere. Quare si pacem, iustitiam, & concordiam statuere & conseruare uelit, si diffidentiæ malum tollere, quo status inter se uehementer laborare cœpissent, necessitatem iam extremam atq; ineuitabilem postulare, ne causa hæc Religionis usq; ad progressum & definitionem Concilij, in hac rerum omnium perturbatione & confusione relicta penderet,

deret, sed potius ad Christianam aliquam conciliationem moderationemq; perducta, in meliore sensu, & concordiæ publicæ magis accõmodato collocaretur. Non enim existimabat contrarijs sectis undiq; erumpentibus, amplius dissimulandum esse, aut ullo modo ferendum, ut per eas pax publica impediri deinceps aut perturbari possit.

Hæc ita agente suæ Maiestati, & nihil in re graui ac difficili, aut laboris aut operæ intermittenti, quidam magni nominis & status egregia animi uoluntate, qua pacem publicam & Christianam concordiam prosequuntur, & singulari in patriam charitate permoti, sententiam suam in hoc Religionis negocio, quæ hic adiuncta est, opportune obtulerunt, tradiderunťq; diligentius expendendam simul polliciti, se eam diligenter obseruaturos esse.

Hanc uero consultationem, sibi oblatã cũ Cæsarea Maiestas nonnullis Theologis peritia sacrarum literarum, singulari fide atq; eruditione præditis, excutiendã dedisset, ex eorũ relatu accepit eã cõsultationẽ, si in sensu recto & Catholico intelligatur, nostræ ueræ & Catholicæ religioni, Eccle-

ſiaſticæ doctrinæ ſtatutis & ordinationi-
bus (exceptis tantum duobus articulis,
Communionem utriuſq; ſpeciei, & Con-
iugium ſacerdotum contingentibus) mi-
nimè aduerſari, Sed potius ad promo-
uendam ac conſequendam in hoc Religi-
onis diſſidio concordiam, ad pacem in
Imperio ſtabiliendam, futuram, utilem
atq; accommodatam: qualem & nunc ſua
Maieſtas ſpectata horum temporum con-
ditione, eſſe iudicat, ut quæ nihil magis
optet, aut ſibi curandum putet, quam ui-
deat aliquando uniuerſos Imperij ordines
ſub ipſius Maieſtatis Imperio in altiſsima
pace degentes, unius ſanctæ Religionis
concordi uinculo coniunctos, quemad-
modum ex ratione Imperatoriæ dignita-
tis ad ſe exiſtimat pertinere.

Quare nunc Cæſarea Maieſtas a com-
munibus Imperij ſtatibus, qui Eccleſiæ
Catholicæ inſtitutiones ac decreta hacte-
nus ſumma cum laude obſeruauerunt,
clementer requirit, ut eadem deinceps re-
ligioſe obſeruent, teneantq; conſtanter,
nec ſe ab eis auelli ullo modo patiantur,
aut omnino quicquam immutent, quod
ipſi ſe facturos, & perſeueranter obſer-
uaturos

uaturos esse, iam antea obtulerunt, ac receperunt. A reliquis uero statibus, qui nouationes induxerunt. Similiter sua Maiestas clementer, ualde ac serio requirit, ut uel ad communes status accedentes, in obseruatione constitutionum & ceremoniarum Ecclesiæ Catholicæ per omnia cum illis conueniant, uel saltem doctrinam suam, & Ecclesiarum institutionem iuxta prædictam consultationem, in omnibus moderentur, nec ulterius quicquam instituant, aut longius progrediantur, quod si qui forte iam longius abscessissent, ut ij ad consultationis illius moderationem modis omnibus se recipiant, atq; illius se limitibus contineant, & ut omnes Imperij ordines, quo tranquillitati & paci publicæ commodior locus esse possit, prædictam consultationem hoc tempore tollerent, eamq; nec ipsi oppugnent, nec ab alijs oppugnari, aut doctrina, aut scripto, aut concionibus permittant, sed Concilij generalis definitionem & declarationem æquo animo & obedienter expectent.

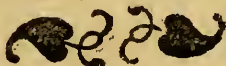
Interea tamen sua Maiestas omnem curam, studium & diligentiam adhibebit, ut gene-

ut generale Concilium, quod ſtatus om-
nes efflagitant, celebretur, primo quoq;
tempore, & Germanica natio a præſenti
hac diſſenſione penitus liberetur.

Nunc quoq; Maieſtas eius dat operam,
ut Chriſtiana reformatio concipiatur. His
etiam Comitijs ſtatibus publicanda, mag-
na ſpe ac fiducia, quod hæc ipſa ad diſci-
pline Chriſtianæ conſeruationem, & uir-
tutum progreſſum, & ut abuſus ſcandala,
tolli poſſint, multum utilitatis ſit allatu-
ra.

Et quoniam in prædicta conſultatio-
ne, ſub titulo de Ceremonijs inter alia
ſcribitur, tolli atq; emendari debere, ſi
quid forte irrepſiſſet, quod cauſam dare
poſſit ſuperſtitioni, &c. Reſeruat ſibi ſua
Maieſtas curam in hoc ipſo negocio, atq;
alijs, ubi, & quando opus fuerit, modum
& ordinem legitimum conſtituendi. Si
quid enim Cæſarea Maieſtas, quod ad Dei
gloriam, ad pacificandam religionem,
firmandam pacem, iuſtitiam & tranquil-
litatem in ſacro Imperio Germanicæ na-
tionis, deniq; ad omnium Imperij ordi-
num utilitatem pertineat, ſuſcipere, inſti-
tuere,

tuere, efficere, aut urgere poterit, in eo se cum omni clementia, ut Imperatorem facere par est, exhibet paratissimam, quæq; omnia Cæsarea Maiestas ut animum suum declararet, communibus statibus clementer significare uoluit.

SEQVI-

SEQVITVR CONSVLTATIO, CVIVS PRIVS mentio facta est.

DE CONDITIONE hominis ante lapsum.

Genes. 1. EVS CREAVIT initio Hominem ad imaginem & similitu- dinem suam, eumq; gratia ornauit, & fecit per originalem iustiti- am, ut esset omnibus cum corporis, tum ani- mi uiribus rectus, nec agitaretur ullis tur- pidis & prauis motibus, Sed in eo caro spiritui, atq; inferiores animi uires superi- oribus, quæ tantum ad bonum hortaban- tur, parerent.

Ecclef. 15. Cum igitur animus hominis tam be- ne constitutus esset, reliquit eum Deus in manu consilij sui, usq; eo, ut non mino-

rem

rem haberet uim ad eligendum bonum, quam malum.

Quod si hac libertate sua usus fuisset recte, & mandatis, quæ ipsi Deus dederat, obedisset, bona quæ acceperat homo, atque iustitiam sibi & omni posteritati suæ conseruasset, nihilque ei ac posteritati ipsius defuisset ad bene beateque uiuendum: non fames, non sitis, non frigus, non æstus, non dolor, non morbus, non mors eum afflexisset: omne denique peccatum atque uicium uitasset, nec ab illis tanquam peccatorum stipendijs, periculum ei ullum, posterisque illius allatum fuisset.

DE CONDITIONE hominis lapsi.

VErum postquam primus parens noster contra quam mandauerat Deus, fecit, incidit in pœnam a Deo propositam, & iusticiæ originalis donum pulcherrimum amisit. Hinc carentia iustitiæ huius una cum uicioso concupiscentiæ habitu, quæ spiritui & superioribus animi uiribus perpetuo repugnat: quod peccatum (hoc est priuationem illius iusti- Rom. 5. Galat. 5.

tiæ,

tiæ, qua parte rationem ſubditam redde-
Epheſ.2. bat Deo, una cum concupiſcentia) in om-
Iob 25. nem poſteritatem ſuam propagauit, ut
cum eo omnes, quotquot in hanc lucem
æduntur, homines naſcantur, nec eo ua-
cuus ſit ullus, ne unius quidem diei in-
fans, ſecundum ſcripturas.

Hinc illud naturæ noſtræ uulnus, ut animalis homo non percipiat, quæ ſunt Spiritus, nec eadem ante gratiam expetat,
1. Cor. 5. atq; libere eligat: cum concupiſcentia & affectus carnis, qui in eo dominatur, ini-
Rom. 8. micitia ſit aduerſus Deum, & a lege Dei abhorreat, tantoq; magis impediat in bono, quanto magis ad malum impellit.

Et quanquam retinet homo talis libertatem arbitrij licet infirmam & læſam, ex qua tanquam fonte profluunt & uirtutes mortales Ethnicorum, & harum actiones, tamen ante gratiam Dei & reparationem ad iuſtitiam, quæ coram Deo ualeat, aſpirare haud poteſt, ſed eſt potius ſeruus peccati, Satanæ mancipium, inimicus Dei, & malis huius mundi obnoxius Premitur enim fame, ſiti, frigore, æſtu, dolore, morbo, & ad extremum morte ipſa euertitur. Per unum enim hominem pec-

catum

catum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors. Rom. 5.

Hæ autem istius primæ præuaricationis pœnæ, renatis cum peccatoribus communes sunt: illis tamen a Deo etiam ad excercitium adhibentur, iniustis uero & impijs infliguntur ad pœnam.

Adde huc, quod in homine tali, quem peccatū originale deprauauit, quoad natura tantum constat, nec per gratiam instauratur, regnat una cum concupiscentia praua, etiam Satan, qui eum uinculis seruitutis suæ constrictum tenet, in eoq; operatur, ut conuersetur in desiderijs suis, Ephes. 2. faciens uoluntatem carnis & cogitationum, ac originale, quod a parentibus traxit, peccatum actualibus cumulet, sitq; filius iræ, secundum Apostolum, ut si in hac miserrima conditione sua moriatur, iusto tandem Dei iudicio in gehennam coniectus, æternis ibi supplicijs plectatur, ubi nec ignis eius (ut apud Esaiam scriptum est) extinguetur, nec uermis morietur. Esaie. 66.

DE REDEMPTIONE PER Christum Dominum nostrum.

Deus

Iohan. 3. Rom. 3. DEus igitur, qui diues est in miseri-
cordia, nolens perire, quos condide-
rat, filium suum misit in mundum,
ut cum impossibile esset homini, seipsum
liberare, in Domino hoc nostro atque sal-
uatore haberet redemptionem per san-
guinem eius, ut scriptum est apud Apo-
Ephes. 1. stolum.

Esai. 53. Posuit enim Deus super eum iniquita-
1. Pet. 2. tes nostras, ut in corpore suo peccata fer-
ret in Cruce, affigens ea in ligno. Hic cum
innocens pro nobis peccatoribus patere-
tur, atque satisfaceret, redemit quidem nos,
& Deum Patrem ita placauit, ut idem Pa-
ter miseros nos, & peccatis inquinatos, ob
sanguinem ipsius absolueret, ac sibi re-
2. Cor. 5. conciliaret. Vere enim (inquit Paulus)
erat Deus in Christo, mundum reconcili-
ans sibi, non reputans illis delicta ipso-
rum.

Et quanquam Deus gratuito, & prop-
ter nomen suum propitius est nobis, &
iniquitates nostras delet propter se, tamen
ne sine ullo satisfactionis precio peccata
remitteret ad ostensionem iustitiæ suæ
pro incomprehensibili sapientia & im-
Rom. 3. mensa bonitate sua, iustitiam cum mise-
ricordia

ricordia miſcuit,& uoluit,ut precium,pro redimendis nobis,filij ſui ſanguine conſtitueretur, ut quas nos peccatores dare deberemus pœnas,eaſdem agnus ille innocentiſſimus perferret in cruce, noſq; e uulneribus ipſius,quod nobis miſeris deeſſet, redemptionis precium mutuari, & ad liberationem ſalutemq; noſtram uſurpare poſſemus, ut cum miſereatur noſtri beniginiſſimus pater gratuito, non tamen miſereatur,niſi interueniente ſanguine filij ſui, ut quod nobis hic gratis contingit, id tamen merito ac iuſtitiæ Chriſti acceptum ferre debeamus, ut quicunq; gloriatur, in hoc Domino redemptore & ſaluatore noſtro glorietur. 1. Cor. 1.

DE IVSTIFICATIONE.

IAm qui precioſo ſanguine Chriſti redimitur,& cui meritum paſsionis Chriſti applicatur, is continuo iuſtificatur,hoc eſt, inuenit remiſſionem peccatorum ſuorum,a reatu æternæ damnationis abſoluitur, & renouatur per ſpiritum ſanctum, atq; ita ex iniuſto fit iuſtus. Nam Deus quando iuſtificat, non humano tantum

more agit cum homine, ut ei ignoſcat duntaxat, peccatum donet, & reum abſoluat, ſed faciat etiam meliorem, id quod homines tribuere neq; ſolent, neq; poſſunt. Communicat namq; cum illo de Spiritu ſuo ſancto, qui purificat cor eius, & per charitatem in eodem corde diffuſam incitat, ut quod bonum ac iuſtum eſt expetat, & expetitum opere ipſo perſequatur.

Pſalm. 50 Hæc eſt uera illa iuſtitiæ inhærentis ratio, quam deſiderabat Dauid, cum hanc mitteret uocem: Cor mundum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innoua in uiſceribus meis. De hac Apoſtolus ſcribit: Abluti eſtis, Sanctificati eſtis, Iuſtificati eſtis. Et cum inquit, Deum ſecundum ſuam miſericordiam nos ſaluos feciſſe per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus ſancti, quem effudit in nos abundanter per Ieſum Chriſtum Saluatorem noſtrum, ut iuſtificati gratia ipſius hæredes ſimus, ſecundum ſpem uitæ æternæ.

1. Cor. 6. Titum 3.

Matt. 5. Quanquam autem iuſtitia hæc, quæ e fonte legis ſpiritus profluit, longe eſt abundantior, q̃ fuit Scribarum atq; Phariſæorum iuſtitia, tamen in iis, qui hac præditi

præditi sunt, nihilominus concupiscentia repugnat spiritui, quo ad hic uiuitur: eo fit, ut ijdem illi mente quidem seruiant Legi Dei, carne autem legi peccati, & sine peccato non uiuant. Galat.5. Rom.7. 1.Iohan.1

Cum igitur homo plenam iustitiæ inhærentis perfectionem, quo ad in hac terra uiuit, non consequatur, certe Christus qui factus est nobis sapientia, iustitia, sanctificatio & redemptio a Deo, nobis in hac etiam parte benignissime succurrit, quatenus & per communicationem iustitiæ suæ, iustitiam hominis de illa participantis, inhærentem, ut effecit, ita auget, ut de die in diem renouetur, donec in æterna patria plene perficiatur, & per meritum sanguinis sui preciosi, atq; iustitiam, quã constituit perfectissimam, impetrat homini indulgentiam, ut quod homo per infirmitatem suam minus potest, id per ipsius Christi perfectionem recuperetur, ac condonetur. Hinc illa Iohannis consolatio: Filioli, hæc scribo uobis, ut non peccetis: Sed etsi quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum: ipse est propitiatio pro peccatis nostris. 1Cor.1. 1.Ioha.2.

Concurrunt quidem Christi meritum & iustitia inhærens, ad quam renouamur

Titum. 2. per donum charitatis. Inhærens, ut ex ea pie, iuste ac sobrie uiuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem & aduentum gloriæ magni Dei & saluatoris nostri, Sed meritum Christi, ut sit iustitiæ nostræ inhærentis causa, & ut cum in multis labamur omnes, ac propter infirmitatem imperfectionemq; nostram multa occurrant, quæ animos nostros turbare, & ad desperationem sollicitare possint, in eodem merito & precioso Christi sanguine respiremus, ac inueniamus, quo ad spem salutis firmissime niti ualeamus. Nam in Christo Iesu Domino Redemptore & Sal uatore nostro, quem induunt pij, & cum quo donantur eis omnia, secundum Apo-

Galat. 3 Roma. 8. stolum, omnia nobis sunt firmissima, solidissima & perfectissima, ut eisdem ipsis ad spem uiuam recte fulciamur.

DE VTILITATE ET fructibus iustificationis.

Roma. 5. HAbent quidem iustificati pacem ad Deum per Dominum nostrum Iesum Christum, eis nanq; DEus est placatus,

placatus, misericors & propitius, ut sperare possint. Si, cum inimici essent, Deus reconciliauerit sibi ipsos per mortem filij, multo magis futurum esse, ut reconciliati saluentur, ut uerbis Apostoli, quæ consolationis plenissima sunt, utamur.

Item, qui iustificantur, ijdem etiam adoptantur Deo filij, ut hæredes sint Patris æterni in cœlis, cohæredes autem Christi, authore Paulo, & iam habeant ius adeundæ hæreditatis illius, quæ est uita æterna. Roma. 8.

DE MODO, PER QVEM homo iustificationem accipit.

ETsi DEVS non ex operibus iustitiæ, quæ fecit homo, sed secundum suam misericordiam iustificat eum, idque gratis, hoc est, sine merito eius, ut si gloriari uelit, in Christo tantum glorietur, cuius solius merito redimitur a crimine, & iustificatur: tamen Deus misericors non agit hic cum homine, ut cum trunco, sed trahit eum uolentem, si adultus sit. Talis enim non accipit beneficia illa Christi, nisi præueniente gratia Dei, mens eius atque Titum. 3. 1. Cori. 4.

uolun-

uoluntas moueatur ad deteſtationem peccati. Nam cum peccatum ſeparet inter Deum & nos, ut Eſaias inquit, nemo ad thronum gratiæ & miſericordiæ accedere poteſt, niſi qui prius per pœnitentiam ab eodem peccato fuerit auerſus. Itaq; Ioannes cum præpararet uiam Domino, dixit: Agite pœnitentiam, appropinquat enim regnum cœlorum.

Eſai. 59.

Marci. 1.

Mox eadem gratia diuina mouet mentem in Deum per Chriſtum, & hic motus eſt fidei, per quam homo ſine heſitatione credens ſcripturis ſanctis, & promiſſionibus, quas eædem afferunt, aſſentitur. Chriſtus enim ipſe, cum primo exegiſſet pœnitentiam, mox fidem talem requirit, inquiens: Quoniam impletum eſt tempus, & appropinquat regnum Dei, agite pœnitentiam, & credite Euangelio.

Marci. 1.

Qui ita credit, & a diuinæ iuſtitiæ timore quo utiliter concutitur, ad conſiderandam miſericordiam Dei, & redemptionem per ſanguinem Chriſti eſt conuerſus, hic erigitur, & mouente gratia Dei, concipit fiduciam atq; ſpem, ut credat præter ſpem in ſpe, præter ſpem meriti ſui: in ſpe miſericordiæ promiſſæ, tribuens gloriam

Roma. 4.

gloriam Deo, atque ita perducitur ad charitatem.

Tali in Deum fide quicunque misericordiæ diuinæ ac Christi merito innititur, seque eisdem committit, accipit promissionem spiritus, & sic iustificatur per fidem in Deum, secundum scripturas, ut ei non solum remittatur peccatum, sed idem etiam sanctificetur & renouetur per Spiritum sanctum. Ea namque fides impetrat donum Spiritus sancti, quo diffunditur charitas in cordibus nostris, quæ quatenus ad fidem & spem accedit, eatenus per iustitiá inhærentem ueræ iustificamur. Hæc enim iustitia fide, spe ac charitate ita constat, ut si aliquam harum iustitiæ huic subtraxeris, eandem ipsam mancam plane reliqueris. Rom. 5.

DE CHARITATE ET bonis operibus,

CHaritas autem, quæ est finis præcepti, & plenitudo Legis, simul ac iustificationem ingreditur, fœcunda est, iamque omnium bonorú operú semina intra se ipsam includit. Quæ ut parata est ferre bonos iustitiæ fructus, ita fert eos in iu- 1. Timo. 1. Rom. 13.

ftificato quam primum, & quoties debet, eiq; operandi facultas impedimento ali-

Galat. 5. quo non adimitur. Itaq; fides, quæ per di-
lectionem operatur, non uidetur uiua, sed

Iacobi. 2. sterilis potius, ac mortua, authore Iacobo. Quinimo homo quantalibet fide prædi-
tus, si ei desit charitas, manet in morte, ut

1. Iohan. 3. Iohannes testatur, Cum præsertim chari-
tas iam esse debeat pars uitæ æternæ in no-
bis inchoatæ, & tandem per glorificatio-

1. Cor. 13. nem perficiendæ. Quanquam enim fides & spes desinent, cum migrauerimus in il-
la æterna tabernacula, charitas tamen ma-
nebit, & nobiscum in eadem ipsa introi-
bit, ut secundum eam beatissime uiuere, ac Deo, qui tum nobis erit omnia, sempi-
terno æuo frui possimus. Est tamen fides nihilominus uera, qua Christiani ab infi-
delibus discernuntur, quatenus scripturis & reuelatis a Deo assentiuntur, etsi eadem a charitate disiuncta sit.

Ex hoc maximo DEI dono, quod quanto magis in nobis augescit, tanto ma gis uetustas carnis nostræ imminuitur, quæ manant tanquam e fonte bona ope-
ra ad salutem cuiusq; iustificati tam ne-
cessaria sunt, ut qui ea non fecerit, cum te-
netur,

netur, gratiam Dei amittat, & tanquam palmes inutilis excindatur a Christo, & in ignem proijciatur, ut Christus ipse in Euangelio suo docet. Iohan. 15. Matth. 7.

Et quanquam opera hæc talia sunt, ut Deus iure quodam suo ea a nobis exigere possit, & sancti etiam, si omnia quæ eis præcepta sunt, fecerint, & agnoscere & dicere debeant, se esse inutiles seruos, tamen cum ex charitate profluant, & gratiæ Dei effectus sint, ac quia Deus secundum suam uoluntatem operantibus mercedem liberalissime promisit, eadem & temporalium bonorum & æternæ uitæ remuneratione dignatur, secundum Apostoli testimonium, inquientis: Abundate in omni opere bono, scientes quod labor uester non est inanis in Domino. Non enim est iniustus Deus, ut obliuiscatur operis uestri & dilectionis, quam ostendistis, in nomine eius. Luc. 17. 1. Cor. 15. Hebr. 6.

Ac iustificati iam & serui facti iustitiæ, membra sua exhibentes serua iustitiæ ad sanctificationem, cooperante gratia bonis operibus abundant: & quanto magis eisdem abundant, tanto maiora iustitiæ incrementa ipsis adiunguntur, ut qui iu- Rom. 6.

 sti sunt,

Apoc.22. Eccles.18. Iohan.15. sti sunt, iustiores fiant. Ne uerearis, inquit scriptura, iustificari usq; ad morté. Item: Qui iustus est, iustificetur adhuc. Et qui in Christo fructuosus est, repurgatur a patre, cœlesti, ut fructum copiosiorem ferat, ut Christus ipse docet. Et hæc est illa ex ope-
Iacobi.2. ribus iustificatio, de qua Iacobus frater Domini.

Quod reliquum est, etsi opera a Deo mandata ut necessaria ad salutem, sunt præcipue urgenda, iuxta illud Christi: Si
Matt.19. uis uitam ingredi, serua mandata. Quæ tamen preceptis superaddita, aut pie aut honeste suscipiuntur, ipsa etiam commendanda sunt, ne a Spiritu sancto multa horum in scripturis sanctis commendante discrepemus, alias relinquere aut uendere omnia, & sequi Dominum: Item, seruare uirginitatem aut continentiam, bonum
2.Reg.6. & utile non esset. Quinimo Dauid cũ saltaret ante arcam, iure fuisset irrisus a Michol. Item, Paulus frustra remisisset salari-
1.Cor.9. um ijs, quibus uerbum Dei prædicauerat.

Breuiter discernenda sunt opera supererogationis, quæ supra præceptum (ut uerbo Chrisostomi utamur) fiunt, ab ijs, quæ contra fiunt. Hæc enim Christus ipse damnat

damnat ut fermentum Pharisæorum. At illa Spiritus sanctus in scripturis loquens commendat, inquiens: Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine. Psalm. 118

DE FIDVCIA REMISsionis pecccatorum.

HIc cauendum est, ne aut homines faciamus securos nimis, sibiq; fidentes, aut anxia dubitatione in desperationem impellamus. Itaq; cum Paulus dicat, Se quidem nullius peccati conscium, sed in hoc tamen non iustificatum esse: homo non potest sine dubitatione propriæ infirmitatis aut indispositionis credere sibi peccata remissa esse. Sed tametsi non debet se in se ipso iactare, non ita tamẽ terrendus est, ut de promissis Dei, deq; mortis & resurrectionis Christi efficacia dubitet, & desperet se remissionem peccatorum, & salutem consequi posse: Quin ei omnis spes & totius fiduciæ certitudo esse debet in precioso sanguine Christi, qui effusus est propter nos, & propter nostrã salutẽ, in quo ipso respirare nos atq; cõfidere & possumus certo & debemus, cõfirmante 1. Cor. 4.

nos

Rom. 8. nos Spiritu sancto, qui dat testimonium spiritui nostro, quod simus filij Dei.

DE ECCLESIA.

NVnc de Ecclesia, quæ est uniuersitas Christi fidelium, agendum uidetur, in quam spiritus sanctus ita contrahit ac iungit renatos atq; Christianos, ut sint una domus, unum corpus, ab uno

Ephes. 4. Baptismo & una fide, quæ authore Paulo, una est in omnibus Christianis. Itaq; etsi necesse est uitam Christianorum, ut ad perfectum finem, quo tendit Ecclesia, perueniatur, bonam esse ac piam, nemo tamen sibi persuadeat, ullam uitæ probitatem sibi profuturam esse, nisi se huic fidelium unitati & communioni iunxerit atq;

1. Timo. 3. accomodauerit Sit igitur Ecclesia domus

Ephes. 1.

1. Cor. 10. Dei uiuentis, & corpus illud, cuius caput est Christus: Multi enim unum corpus sumus in Christo, inquit Paulus. Pro hac

Ephes. 5. Ecclesia idem Dominus noster Iesus Christus se tradidit, ut eam sanctificaret, mundans ipsam lauacro aquæ in uerbo uitæ, ut exhiberet sibi gloriosam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi,

iusmodi, Sed ut sit sancta, & immaculata. Ac cum Ecclesia unica sit illa columba & corpus unum, certe ut hanc solam spiritu suo sanctificat, & fouet Christus, ita extra èam dona gratiæ suæ tribuit nemini. Qui igitur in communione huius corporis non est, nihilo magis Spiritu sancto uiuificatur ad salutem æternam, q̃ ut ullum membrum naturale a corpore suo abscissum atq; auulsum ad uitam naturalem, eo quod spiritu uitali, ab uno suo capite defluente, non amplius uegetatur. Itaq; credendum est, neminem extra Ecclesiam Christianam, & communionem eius spiritualem, uitam æternam consequi posse. Communionis autem huius eam esse rationem, ut cum spiritus Christi ab eo ut capite delabatur in corpus suum, hoc est Ecclesiam, & omnia membra huius permeet, singula membra percipiant ex eo, quantum sibi satis sit ad salutem: & quod singulis bonum contingit, id omnibus commodare, atq; adeo uniuersitati ipsi consulere. Nam (ut ait Apostolus) crescunt membra in charitate per omnia in illo, qui est caput Christus, ex quo totum corpus compactum & connexum, per

Cantic. 6.

Ephes. 4.

per omnem iuncturam subministratio-
nis, secundum operationem uniuscuiusq;
membri augmentũ corporis facit in ædi-
ficationem sui, in charitate. In tali con-
iunctione atq; societate hominum est
summa coniunctio, dum membra pro se
1.Cor. 12 inuicem sollicita sunt, & siue patirur mem
brum unum, patiuntur omnia membra,
siue gaudet unum membrum, congau-
dent omnia membra.

Et quanquam Ecclesia, quatenus con-
stat membris talibus, quæ secundum cha-
ritatem uiuunt, Sanctorum est tantum, &
eatenus spirittualis & inuisibilis, eadem ta
Matt, 18. men etiam sensibilis est, qualem Christus
ipse monstrat, inquiens: Dic Ecclesiæ. Ad
hanc eandem pertinent Episcopi, qui re-
gant populum, quem Christus sanguine
suo acquisiuit: Pertinent alij item mini-
Acto, 20. stri. Dedit namq; Deus quosdam quidem
Apostolos, quosdam autem Prophetas,
alios uero Euangelistas, alios pastores &
Doctores. Ad hanc eãdem Ecclesiam per-
Ephes. 4. tinet uerbum Dei, quod in aures influit:
Pertinent Sacramenta: Pertinent claues li
gandi atq; absoluendi: Pertinent potesta-
tes coercendi per excommunicationem:
Perti-

Pertinet ius ordinandi ministros Ecclesiæ: Pertinent uocationes ad munera Ecclesiastica: Pertinet deniq; ius sanciendi Canones. Debent autem, quæ ad sensibilem & externam Ecclesiæ partem pertinent, seruire ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi. Iam in Ecclesia nō solum sancti, sed etiam mali, ut huius membra, licet arida, uersantur. Vnde eam Christus modo reti in mare iacto, & tam bonos quam malos pisces comprehendenti, modo agro seminato, bonas fruges & zizania simul ferenti, comparat. Nam qui membra facti sunt Ecclesiæ per Baptisma, recidunt sæpe in crimina, faciuntq; se seruos peccati, atq; æternæ damnationis reos. Et quanquam gratiam communionis sanctorum & spiritualis Ecclesiæ amittunt, hærent tamen nihilominus in externa Christianorum societate atq; Ecclesia, audiunt uerbum DEI, & Sacramenta capiunt, & alia item sensibilia cum Ecclesia habent communia, nisi uel per excommunicationem iustam, uel per schisma, uel per hæresim, uel per defectionem a fide Christiana abscindantur. Matt. 13.

Misera

Misera est quidem conditio eorum, qui ex peccato mortali languent, & a spirituali communione remoti, in periculo æternæ damnationis uersantur. Sed quia tamen eis uerbum Dei audire, & Sacramentis item uti licet, utiliter hisce tanquam instrumentis diuinæ gratiæ in communionem Sanctorum restitui facilius possunt, præsertim cum in Ecclesia etiam externa Spiritus sanctus salutem per uerbum Dei & Sacramenta operetur. Verum schismatici, hæretici, & a fide Christiana desciscentes, quia non solum e spirituali, sed etiam externa Ecclesiæ societate seiuncti sunt, quamdiu in hoc calamitoso sunt statu, non habent quo possint iuuari, ac recreari: Imo tanquam membra a toto Ecclesiæ corpore abscissa in suam ipsorum perniciem putrescunt, non digni, qui in ulla corporis Christi parte consistant, cuius unitatem tam turpiter scindunt, atque lacerant. Hinc illud Apostoli:
Titum. 3. Hominem hæreticum post unam & alteram admonitionem deuita, sciens, quia subuersus est, qui huiusmodi est, & delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus.

DE

DE NOTIS ET SIGNIS Ecclesiæ ueræ.

AC quoniam uarij sunt cœtus humanæ consociationis, operæ precium est, notas & signa, quibus Ecclesia ab alijs societatibus humanis discernatur, nosse: cum præsertim qui ab Ecclesia uera deficiunt Schismatici atque hæretici constituant suos cœtus, eisque authoritatem & nomen Ecclesiæ adiungere non dubitent, & alij eorum alio in loco Christum esse dicãt: a quibus ut caueamus nobis, Christus ipse monet. Sunt igitur signa Ecclesiæ ueræ, hoc est, magnæ illius domus, in qua non solum sunt uasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia: & quædam in honorem, quædam in contumeliam: doctrina sana, & rectus Sacramentorum usus, quibus ab Ethnicorum & Iudeorum cœtibus Ecclesia disiungitur, quorum utrique, & sana doctrina, & Sacramentis noui Testamenti carent. Tertium signum est unitas, quæ uinculo charitatis & pacis continetur, ac membra Ecclesiæ ita conglutinat, ut non solum de eo, quod perpetuus sanctorum consensus ab Apostolis usque ad

Matt. 24.

2. Tim. 2.

C nos

nos recepit & approbauit, idem ſentiant, ſed etiam idem loquantur, monente Apo-
1. Cor. 1. ſtolo: Obſecro autem uos per nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, ut id ipſum dicatis omnes, & non ſint in uobis ſchiſmata: ſitis autem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſententia. Quartum ſignum Eccleſiæ ueræ eſt, quod ſit Catholica & uniuerſalis, hoc eſt, per omnia loca & tempora diffuſa, & per Apoſtolos, eorumq; ſucceſſores continuata uſq; ad nos ſucceſſione, propagata uſq; ad fines terræ, iuxta pro-
Pſalm. 2. miſſiones Dei: Poſtula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, poſſeſsionem
Matth. 8. tuam terminos terræ. Item: Multi uenient ab occidente & oriente, & recumbent cum Abraham, Iſaac & Iacob in regno
Actor. 1. cœlorum. Item: Et eritis mihi teſtes in Hieroſolyma, & in omni Iudea & Sama-
Ioha. 14. ria, & uſq; ad ultimum terræ. Item: Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit uobis, ut maneat uobiſcum in æterternum, ſpiritum ueritatis, quem mundus non poteſt accipere.

Hæc duo ſigna diſtinguunt Eccleſiam Chriſtianam a Sciſmaticorum atq; hæreti-

hæreticorum gregibus, qui uinculum pacis rumpunt, & a Catholica unitate seipsos in suam ipsorum perniciem diuellunt, dum partem suam toti ac uniuersæ Ecclesiæ anteferunt.

DE AVTHORITATE & potestate Ecclesiæ.

ETsi scriptura, ut Christus inquit, solui non potest, & idcirco immobilis, & omni humana authoritate maior est, tamen fuit penes Ecclesiam authoritas discernendi scripturas ueras ab adulterinis. Hinc Canon scripturarum, qui germanas a falsis, quæ sub nomine Apostolorum atque discipulorum Domini obtrudebantur, discreuit. Iohan. 10.

Et ut Ecclesia huius rei authoritatem potestatemque habuit semper, sic etiam interpretandi atque adeo ex eisdem scripturis eliciendi & explanandi dogmata. Quippe cum huic Spiritussanctus non desit, qui ipsam in omnem ducat ueritatem, quem-

Iohan. 16. admodum Christus ipse promisit. Hinc
2.Pet. 1. illud Petri: Omnis prophetia scripturæ propria interpretatione non fit, sed Spiritu sancto inspirati sic locuti sunt sancti Dei homines. Atque hæc interpretandi potestas cum primis necessaria est, in ijs præsertim, quæ difficilia sunt intellectu, id quod res ipsa docet.

Habet præterea Ecclesia traditiones a Christo & Apostolis per manus Episcoporum ad hæc usque tempora delatas: quas qui conuellit, is negat eandem columnam esse & firmamentum ueritatis. Huius
1.Timo.3. generis sunt Babtismus paruulorum, & alia.

Constat item, potestatem coercendi atque excommunicandi esse penes Ecclesiam, idque ex instituto Christi de potestate
Matt. 26. ligandi. Cui consentaneum est illud Apo-
1.Cor.5. stoli: Tollite malum ex uobis.

Habet item potestatem iuris dicendi. Nam cui competit ius coercendi, & potestas iurisdicendi deesse non potest.

Ac si quæstiones dubiæ oriantur in Ecclesia, habet quidem hæc potestatem iudicandi de eisdem, atque decernendi, idque per Synodum. Et quod hæc in spiritu sancto le-

cto le-

cto legitime congregata decernit, Spiritus ipse sanctus decernere uidetur, iuxta illud Concilij Hierosolymitani. Visum est Spiritui sancto & nobis. Itaque saluberrimam esse Conciliorum authoritatem dubitare debet nemo. Actor.15.

Et quod ex eodem Concilio Hierosolymitano intelligitur, est etiam penes Ecclesiam potestas constituendi Canones, idque ad utilitatem Ecclesiæ, cuius potestas omnis est ad ædificationem, & non ad destructionem.

DE MINISTRIS ECclesiæ.

HAbet Ecclesia doctrinam diuinitus traditam, quæ populo explicanda est: habet sacra & externa, quæ pie & salubriter ad utilitatem Christianorum tractanda sunt atque explicanda. Quo minus ministri, qui muneribus ad has res necessarijs funguntur, eidem Ecclesiæ deesse uel possunt, uel debent. At munera quidem hæc omnibus Christianis communia non sunt: uerum Deus ipse initio dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam Ephes.4.

dam Prophetas, alios uero Euangeliſtas,
alios autem Paſtores & Doctores, ad con-
ſummationem ſanctorum, in opus mini-
ſterij, in ædificationem corporis Chriſti.
Itaq; tempore Apoſtolorum non omni-
bus data fuit poteſtas ad functionem mu-
nerum Eccleſiæ, ſed certis tantum, ijſq; ad
eadem ipſa ſegratis. Nam cum Antiochiæ
eſſet Barnabas, Lucius, Manahen, & Sau-
lus, miniſtrantibus illis Domino (ut Lu-
Actor.13. cas in Actibus Apoſtolorum ſcripſit) & ie-
iunantibus, dixit illis Spiritusſanctus: Se-
gregate mihi Paulum & Barnabam in
opus, ad quod aſſumpſi eos. Cauendum
eſt igitur nobis, ne ſpiritale ſacerdotium,
quod omnibus Chriſtianis, quos Spiritus
ſanctus unxit, commune eſt, cum hoc ex-
terno atq; miniſteriali, quod non omni-
um eſt, ſed eorum tantum, qui ad hoc uo-
cati atq; rite ordinati ſunt, confundamus.
Quod ſine graui ac pernicioſa Eccleſia-
rum perturbatione atq; calamitate acci-
dere non poteſt.

DE PONTIFICE SVM-
mo, & Epiſcopis.

Atq;

ATque ut Ecclesia, quæ est unius capitis, hoc est, Christi, unum corpus, eo facilius in unitate contineri possit, etsi multos habet Episcopos, qui populum eius, quem Christus precioso sanguine suo acquisiuit, regant, idque iure diuino, unum tamen in remedium schismatis, qui cæteris omnibus præsit, cum plenitudine potestatis summũ Pontificem habet, idque pro prærogatiua Petro concessa. Quod ipsum quam utile sit ad auertenda ab Ecclesia schismata, satis constat ijs, qui non ignorant a contemptu huius summi sacerdotis plerunque schismata orta esse, ut Cyprianus scribit, & res ipsa testatur. Qui igitur Cathedram Petri tenet summus Pontifex, eo iure, quod Petrus accepit a Christo dicente: Pasce oues meas, uniuersam Ecclesiam & gubernat, & gubernare debet. Qua tamen potestate sua uti debet non ad destructionem, sed ad ædificationem. Hanc autem plenitudinem potestatis sic uidetur Christus Petro eiusque successoribus dedisse, ut reliquis Episcopis partem sollicitudinis eis comissæ non abstulerit, sed suarum Ecclesiarum & dioecesium ueros iure diuino Episcopos esse uoluerit.

Actor. 20.

Iohan. 21.

uoluerit. Debent autem Christiani omnes & Pontifici summo, & singulis suis etiam Episcopis parere, iuxta illud Apostoli:

Hebr. 13. Obedite Præpositis uestris, qui uigilant pro animabus uestris.

DE SACRAMENTIS in genere.

SAcramenta duabus potissimum de causis diuina authoritate instituta sunt. Altera, ut sint signa & notæ quædam magnæ illius congregationis, quæ est Ecclesia. In nullum enim nomen coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum uel Sacramentorũ uisibilium consortio colligentur. Quamobrem Dominus noster Iesus Christus societatem noui populi Sacramentis numero paucissimis, obseruatione facilimis, significatione præstantisſimis colligauit, Babtismo uidelicet, Confirmatione, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema unctione, Ordine & Matrimonio. Altera uero est, ut non solum significent, sed etiam sanctificent, & conferant inuisibilem Dei gratiam, non propria rerum externarum uirtute, aut merito ministri,

ministri, sed Domini instituentis ac secretius operantis. Itaq; etsi decet bonum esse Sacramentorum ministrum, tamen malus etiam potest ea utiliter dispensare.

DE BAPTISMO.

AC primo quidem, quia homini ad salutem necessarium est, ut regeneretur in nouam creaturam, cum alias natura sit filius iræ, instituit Christus ipse Sacramentum Baptismi, ut sit lauacrum illius nostræ regenerationis: quod sane homini non minus est necessarium ad uitam nouam atq; spiritualem, quam natiuitas carnalis ad uitam naturalem. Nec salutem quisquam consequi potest, nisi aqua & spiritu sit renatus, ut Christus ipse testatur. Hoc igitur Sacramentum abluit nos, sanctificat, iustificat: hoc Sacramentum facit, ut consequamur remissionem peccatorum nostrorum, Originalis atq; actualium: hoc deniq; Sacramentum tale est omnino, tamq; salutare, ut qui eo initiatur, induat Christum, ut Paulus scribit.

Ephs.2.
Iohan.3.
Galat.3.

Constat autem Sacramentum hoc uerbo Dei

bo Dei aqua. Nam simulac uerbum ad elementum accedit, fit Sacramentum, cuius lauacro regeneramur & mundamur ab omni peccato. Itaq; quoties aquam corpus abluentem cernimus foris, toties Spiritum, quem non cernimus, intus plus operari cogitemus.

Iam formam uerborum, sine quibus
Mat. 28. mysterium hoc confici non potest, Christus Apostolis tradidit, cum præceperit, ut in nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti Baptizarent. Huic præcepto Domini, quoties Baptismus confertur, & fides accipientis, si adultus sit, pro infantibus uero cum suscipientium eos, & pro ipsis confitentium, tum totius Ecclesiæ fides, & fungentis Ministri uerbum innititur, quatenus hic ait Ego te Baptizo in nomine Patris, & filij, & Spiritussancti.

Ac nobis quidem uidetur ad excitandam fidem, consolationemq; adultorum uehementer pertinere, ut intelligant, qui in nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti baptizantur, se iam potestate, uirtute & potentia Patris, & Filij, & Spiritussancti consecrari ac sanctificari, seq; totos reconciliari DEO, & iam peculium Dei fieri

fieri, qui eſt Pater, & Filius, & Spiritusſanctus, in cuius tutelam iam tranſeunt, ſeq; fœdere ſempiterno cum Deo iungunt, quatenus Diabolo eiusq; operibus abrenunciant, promittuntq; ſe Deo militaturos.

Quod autem ad munus baptizandi attinet, etſi hoc ad Sacerdoté maxime pertinet, tamen Laicus etiam recte & utiliter in caſu neceſſitatis baptizare poteſt. Nec, ſi hæreticus baptizarit, dummodo debita materia, forma ac intentione utatur, ſacramentum hoc iterandum eſt cum hoc idem non dignitate miniſtri, ſed ueritate uerbi diuini, & Spiritus ſancti uirtute conſtet.

Quanquam autem Baptiſmus aufert omnia iuquinamenta noſtra, ſecundum ſcripturas, hic tamen non omnem uiciatæ naturæ languorem aufert, ut ſupra etiam monuimus. Relinquit enim concupiſcentiam ad malum inclinantem, reatu ipſo ſublato. Concupiſcentia autem illa Galat. 5.
contra bonum iu homine ſpiritum pugnare non deſinit, quo ad in hac terra uiuimus,

In quo tamen ipſa Baptiſmi uirtus nobis non

bis non deeſt, ut quæ non ſolum peccati omnis reatum ſemel ademit, ſed contra concupiſcentiam adhuc hærentem in nobis, & deſideriorum bella cientem firmat uires noſtras per Spiritum ſanctum, quo ipſo ita munimur contra omnem concupiſcentiæ uim, ut reſiſtere ei ac præualere
Galat. 5. poſſimus, monente Apoſtolo: Spiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis.

DE CONFIRMATIONE.

ATq; ut homini ad uitam corporis non ſolum neceſſe eſt, ut naſcatur, ac ſit, ſed etiam ut creſcat atq; nutriatur, ita eidem ad ſalutem non ſolum neceſſe eſt regenerari, uerumetiam in bono confirmari, & per uirtutem Spiritus ſancti augeri. In quam rem inſtitutum eſt Sacramentum cum primis utile, ipſa nimirum Confirmatio, quam celebrarunt
Actor. 8. Apoſtoli, cum Samaritanis imponerent manus, cum utili huius efficacia, ut in Actibus Apoſtolorum ſcriptum eſt. Et quod hic egerunt Apoſtoli, Chriſti nomine fecerunt, & in myſterio hoc inducendo, non aliter quam in alijs partibus muneris

neris sui, uicem Christi gessisse uidentur. Innititur autem mysterium hoc promissionibus Christi de gratia Spiritus sancti, huiusq; missione: Ego mittam promissum patris in uos. Item: Paracletus autem Spiritus, quem mittet pater in nomine meo, ille docebit uos omnia. Et quanquam Sacramentum Confirmationis initio impositione manuum tantum celebratum fuit, tamen Ecclesiia sub ipsis statim Apostolorum temporibus, ex eorundem traditione, ut externo signo internam Spiritus sancti unctionem designaret, ritui eius adhibuit Chrisma, cum impressione signi sanctæ Crucis. Quem morem, eumq; peruetustum, Ecclesia Catholica approbare non desinit, & credit, quos famulos suos Deus regenerauit ex aqua & Spiritu, eosdem hoc mysterio ita consignari, ut septiformem Spiritum sanctum Paracletum de cœlis, Spiritum sapientiæ & intellectus, Spiritum consilij & fortitudinis, Spiritum scientiæ & pietatis ac timoris capiant, Hæc cum credat, & in huius Sacramenti administratione testificetur Ecclesia Catholica, quæ est optima mysteriorum Dei interpres, qui aliter sentit, ean-

Luc. 24.
Iohan. 14.

1.Timo,3. tit,eandem negat ueritatis columnam esse atq; firmamentum.

Vis igitur Sacramenti huius est, ut qui eo confirmantur, accipiant Spiritum sanctum, quo in uia salutis progredi, perseuerare, & tentationibus atq; insidijs carnis, mundi, Diaboli, fœliciter resistere possint.

Ac quia pleriq; eorum, qui Baptizantur, infantes sunt, nec fidei professionem per se ædunt, conueniet, ut pueri, cnm iam adulti, & de religione Christi iam satis instructi, ad percipiendum Confirmationis Sacramentum accedunt, fidem Christi & obedientiam Ecclesiæ suo etiam ore profiteantur, & ieiuni ac confessi hoc sacro Mysterio initientur, quemadmodum per Concilium Aurelianense constitutum est. Non tamen censemus propterea paruulos ab hoc Sacramento repellendos esse, cum Christus ipse non dubitarit eis manus imponere, Non enim legem hic damus Ecclesijs. Minister autem huius Sacramenti sit Episcopus, id quod cõsensu totius Ecclesiæ Catholicæ & Apostolorum praxi comprobatur.

DE

DE SACRAMENTO
Pœnitentiæ.

AC quoniam homines renati ſæpe in grauia crimina incidunt, inſtituit Chriſtus Sacramentum pœnitentiæ, quod poſt Baptiſma ſit nobis tanquam ſecunda tabula in naufragio. In hunc enim uſum tradidit clauem ſoluendi, inquiens: Accipite Spiritumſanctum' Ioha, 20,
quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Simulac enim peccatorem peccati ſui pœnitet uere, idemq; cum fiducia accedit ad thronum miſericordiæ, & credit hoc Sacramento accipi, quod Chriſtus promiſit, fit ei ſicut credit: Nec deeſt Sacramento huic, quod promiſſum eſt: ut enim Sacramenta alia, ſic & hoc uim habet ſanctificandi. Conſiſtit autem Sacramentum hoc in abſolutione Sacerdotis, quæ inſtituto & uerbo Chriſti nititur, qui in hanc rem poteſtatem ſuam delegat Sacerdotibus, inquiens: Sicut me miſit Pater & ego mitto uos: Accipite Spiritum Ioha. 20,
ſanctum. quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Sed quia tamen Sacerdos non ſolum habet poteſtatem remittendi,

tendi, uerumetiam ligandi, cum utraque simul diuinitus tradatur, uidetur eatenus potestatem iudicandi accipere, quatenus hanc utriusque clauis potestatem accipit, nec eam exercere posse, nisi intelligat, utrũ remittere, an retinere debeat. Tale autem iudicium non potest aliunde, q̃ ex confessione oris & peccatorum enumeratione hauriri. Nam cum plæraque hominum delicta sine teste comittantur, occulta autem crimina animam etiam saucient, atque occidant, ac manifestis interdum grauiora & periculosiora sint, Sacerdos de his non sane iudicare potest, nisi qui comisit, ea recenseat & confiteatur, & hæc sua quasi uulnera ipse aperiat.

Itaque quatenus ad sananda hominum delicta pœnitentiæ remedium monstratum est, eatenus etiam confessio pœnitentis cum enumeratione peccatorum nobis commendata uidetur. Quare ut Sacramenuum Pœnitentiæ tanquam salutare & necessarium probandum est populo Christiano, ita ipsa etiam confessio & peccatorũ enumeratio, quæ ut non nimis laxanda est, ita uicissim non nimis astringenda. Delicta quis intelligit? Itaque enu- Psalm. 18.

meranda

meranda ſunt peccata, quæ non quidem anxie nimis, ſed tamen diligenter cogitanti, & ſeſe excutienti in mentem ueniunt. Quæ autem in mentem non ueniunt, generali confeſſioni recte includuntur, & nihilo ea minus remittuntur, quam ſi ea confitendo enumeraſſes. Et quoniam hic ex abſolutione quæritur uenia, non tantum oneris imponit Confeſſio, quantum conſolationis abſolutio credenti affert.

Iam etſi illa ſatisfactio, quæ culpam & æternam pœnam expiat, ſoli Chriſto tribuenda eſt, ſatisfactio tamen, quæ in pœnitentiæ fructibus conſiſtit, maxime autem in ieiunio, eleemoſina, & oratione, ſiue a nobiſipſis ſuſcepta, ſiue a Parochis & diſpenſatoribus Sacramentorum iniuncta, ſi ex fide & charitate peragitur, peccatorum cauſas excindit, & peccati reliquijs medetur, ac temporalem pœnam uel tollit, uel mitigat, & in exemplum deniq; adhibetur.

Sed ut ad abſolutionem ſacerdotis, in qua conſiſtit uis Sacramenti Pœnitentiæ, redeamus, forma eius & uerbum tale eſſe debet, ut qui confitetur, audire atq; intelligere poſſit, ſibi uirtute, merito ac bene-

ficio Christi peccata remitti, iuxta huius
Iohan. 20. institutum & uerbum: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Nam hoc munus est Dei, cum ministerium sit sacerdotis, ut uerbis Ambrosij utamur.

DE SACRAMENTO Eucharistiæ.

QVi iam per Sacramentum Pœnitentiæ reuixit in Domino, ei item necesse est ali, & in bono spirituali crescere. Instituit igitur Christus Sacra-
Iohan. 6. mentum Eucharistiæ sub uisibili specie panis & uini, quod uerum Christi corpus & sanguinem nobis præbet, & hoc spirituali cibo unit nos sibi ut capiti, & membris corporis sui, ut in ipso ad omne bonum enutriamur, & cũ sanctis in eorumq; communione augescamus per charitatem. Vnus enim panis, unum corpus sumus omnes, qui ex uno pane participa-
1. Cor. 10. mus, inquit Paulus. Forma autem huius Sacramenti, sunt uerba illa solennia, quæ
Matt. 26. Christus ipse dedit: Hoc est corpus meum. Et iterũ: Hic est enim calix sanguinis mei,
Luc. 22. &c. Quod si igitur Christo & uerbo eius

tantum

tantum tribuimus, quantum debemus, dubiũ non eſt, quin ſimul ac uerba eadem accedunt ad panem & uinum, ex his fiat uerum corpus, & uerus ſanguis Chriſti, quatenus panis ac uini ſubſtantia in uerũ Chriſti corpus & ſanguinem tranſmutatur. Quod ſi negat, idem Chriſti omnipotentiam in dubium uocat, & eundem ipſum uanitatis inſimulat. Quo magis cauendũ eſt, ne indigne hoc Sacramentũ ſumatur Scriptum eſt enim: Nam qui edit 1.Cor. 11.
aut bibit indigne, iudicium ſibi edit ac bibit, non diiudicãs corpus Domini. Propter hoc multi inter uos infirmi ſunt, ac imbecilles, & dormiũt multi. Indigne autem ſumit Sacramentũ illud, quicunq; aut aliter de eo ſentit, quam oporteat, aut nõ uere reſipiſcit. Nam (ut Auguſtinus inquit) mutet uitam qui uult accipere uitã: nam ſi nõ mutet uitã, ad iudicium accipiet uitã: & magis ex ipſa corrũpitur, quam ſanetur: magis occiditur, quã uiuificetur. Itaq; probanda eſt conſuetudo Eccleſiæ, quæ hominem non ante ad Sacramentũ Euchariſtiæ ducit, quam pœnitentiæ Sacramentum eum repurgarit. Habet Euchariſtia uim roborandi in bono ſpirituali: cui

rei non ſane ullus eſt locus, niſi repurga-
tio peccatorum anteceſſerit. In quo ipſo imitari debemus bonos medicos, qui non ante præbent, quæ roborare ac confirmare poſſunt, q̃ malos humores e corporibus eiecerint. Quod niſi fecerint, non proſunt ægroto, ſed magis obſunt. Iam quanto maior hic adhibenda eſt cautio, ne indigne ſumas, tanto plus conſolationis capiunt, qui Euchariſtiam digne ac pie ſumunt, & cogitant ſe pane e cœlo deſcendente, qui uitam dat mundo, ueſci, & ex hoc uerum atq; ſpirituale robur contra omnia mala percipere.

Iohan. 6.

DE SACRA VNCTIONE.

SAcramenta, quæ paulo ſuperius poſuimus, magnam ſane & multiplicem utilitatem generi humano afferunt, dum aut ex uetuſtate carnis languentes regenerant, aut regeneratos in gratia, quam acceperunt, confirmant, aut relapſos in gratiam unde deciderunt, reſtituunt, aut reſtitutos Chriſto firmius uniunt. In quem uſum, eumq; ſalutarem, non deeſt Sacramentis gratia Chriſti, ſed hæc potius

per ea-

per eadem ueluti instrumenta hominibus tribuitur. Quanquam igitur horum Sacramentorum utilitas latissime per omnem uitam patet, tamen ne homo, cum ægrotat, desideret subsidium peculiare, quod hoc eius periculosissimo tempore, uel corpori ipsius subuenire, uel animam contra ignita Satanæ tela munire possit, instituta est Vnctio sacra, ad quam oratio Ecclesiæ accedat. Hanc Vnctionem primi exercuerunt Apostoli, qui mandato Domini ad prædicandum Euangelium missi, dæmonia eijciebant, & oleo ungebant multos infirmos, & sanabantur. Quæ utique Sacramentalis & mystica, non medicinalis aut corporalis unctio fuit, ad quam inter initia fidei externa etiam corporis sanitas, quasi quoddam internæ sanationis signum consequebatur, quemadmodum in alijs Sacramentis ad commendationem & confirmationem rudis adhuc fidei, interna uirtus externis & sensibilibus signis & miraculis demonstrabatur. Nunc uero adulta & corroborata fides, signa, quæ infirmis dantur, non requirit. Huius mysticæ & salutaris unctionis a Domino fundatæ ritum quo admi- Marci, 6.

 nistrari

nistrari eam conueniat, Apostolus Iacobus promulgauit: Infirmatur quis in uobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, ut orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmũ, & alleuiabit eum Dominus, &c. Quanti autem in Ecclesia esse debeat testimonium fratris illius Domini: Testimonium dicimus, imo uero promulgatio, quam cum fecit Legatus atq; Apostolus Christi, Christus ut a se factam procul dubio ratam habuit: qui igitur contemnit hoc Sacramentum, Christum ipsum contemnere, & gratiam, quam hic per unctionem sacram nobis quodammodo porrigit, aspernari uidetur, atq; hoc fuerit tanto periculosius, quanto grauius est discrimen, in quo ægrotus uersatur, non solum corporis, sed etiam animæ, in quod potestas tenebrarum eum adducunt, quatenus in extremo uitæ tempore omnes quasi machinas, ad extinguendam salutem hominis, admonent, eiusq; animum terroribus incredibilibus frangere, & in desperationem impellere conantur.

Vnctionem quidem hanc sacram solis
Iacobi 5. infirmis adhibendam, Iacobus Apostolus

insinuat,

insinuat, quod reliqui etiam Apostoli seruauerunt: Non tamen in omnibus, sed periculosis modo infirmis, & ubi uitæ huius interitus timetur, exercenda est.

DE SACRAMENTO Ordinis.

QVod autem ad ministeria Ecclesiæ attinet, quanto hæc maiora sunt, tãto magis dono Dei ac gratia egent. Quanquam enim Christiani, omnes sunt sacerdotes, quatenus spirituales hostias Deo offerre, & nomen item eius in omni loco utiliter inuocare possunt, non omnes tamen sunt Ecclesiæ ministri. Sed iam inde ab ortu Ecclesiæ segregati sunt quidam in ministerium Ecclesiæ, qui huius muneribus fungerentur, & eosdem ita distinxit Deus, ne ijdem omnia possent, neue ex promiscua illa ratione perturbatio nasceretur. Neq; enim Deus est confusi- 1. Co. 14.
sionis author, Institutum est igitur Sacramentum ordinis, cum signo impositionis manuum, & alijs huic Sacramento congruentibus ritibus, quo qui consecra-

 rentur

rentur ad munera Ecclesiæ, acciperent gratiam, qua ad eadem ipsa munera administranda apti, habiles, atq; idonei efficerentur. Hinc illud Apostoli ad Timotheum: Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per Prophetiam, cum impositione manuum Bresbyterij. Hoc autem ordinis Sacramentum uerbis Christi nititur: Sicut me misit Pater, & ego mitto uos: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Item: Euntes in mundum uniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ. Item: Euntes docete omnes gentes, Baptizantes eas. Item: Hoc facite in meam commemorationem. Quibus igitur in perpetua Ecclesiæ successione manus imponunt Episcopi, ut ordinibus initientur, potestatem muneris sui exequendi dant. Quæ sane duplex est, Ordinis uidelicet, & Iurisdictionis. Sub alteram cadit ministerium uerbi diuini, administratio Sacramentorum, & Ecclesiarum ordinatio ad ædificationem. Sub alteram uero potestas excommunicandi, & pœnitentes absoluendi. Ordines autem, quos Catholica Ecclesia agnoscit, sunt hi septem

1. Tim. 4.
Ioha. 20.
Marc. 16.
Matt. 28.
Luc. 22.

Presby-

Presbyterorum, Diaconum, Subdiaconorum, Acoluthorum, Lectorum, Exorcistarum, Ostiariorum, quibus distincta munera, eaque aut necessaria Ecclesijs, aut utilia asignari debent, ut facile appareat, eum de Ecclesia Christiana male mereri, quicunque Ordines hos uel spernit, uel tollit.

DE SACRAMENTO Matrimonij.

INstituerat Deus in Paradiso Matrimonium, quo mas & fœmina ad perpetuam & indiuiduam uitæ societatem coniungerentur, iuxta uerbũ Domini. Quamobrem homo relinquet patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Quanquam autem Matrimonium ad tam arctam hominum societatem institutum erat, tamen sub lege Patrum matrimonia a prima institutione duobus modis degenerarunt, Videlicet ut unus & plures uxores duceret, & ductã aliquando dato libello repudij a se dimitteret: Quarum prius ex dispensatione Dei permissum, futuri temporis mysterio ser- Matt. 19.

 uiebat,

uiebat, ut per plures unius uiri uxores insinuaretur, Christum tam ex synagoga, quam ex multitudine gentium, Ecclesiam sibi collecturum, & sponsam sibi adiuncturū & ut fœcunditate plurium uxorum Christo Saluatori, ex eorum semine nascituro, seruirent. Repudium uero Moses populo ob duriciam cordis permisit, leuius ducens, uxorem a uiro odio habitam dimitti, quam occidi, ut cæde eius nouis nuptijs locum aperiret. Verum postquam plenitudo gratiæ uenit, ut alia quæ uel in cœlo, uel in terra essent, restaurauit Christus, Sic etiam Matrimonium restituit. Hinc illud Christi: Qui fecit hominem ab initio, masculum & fœminam fecit eos, & dixit: Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Itaq; non sunt duo, sed una caro. Quos igitur Deus coniunxit, homo non separet. Et paulo post: Moses ob duriciam cordis uestri permisit uobis, dimittere uxores uestras, ab initio autem non fuit sic. Quamobrem quicunq; dimittit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.

Matt. 19.

Quod

Quod Apostolus interpretatur, cum ait: Iis, qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a uiro nõ discedere: quod si discesserit, manere innuptam, aut uiro suo reconciliari. 1. Cor. 7.
Hæ itaq; Christiani matrimonij singulares cõditiones manifestis scripturæ sanctæ testimonijs comprobantur, una, ut sit matrimonium duorum tantum, hoc est, uiri unius cum una muliere coniunctio. Duo inquit, erunt in carne una. Nec sic iunctis liceat, defraudato coniuge suo, alicui tertio corporis sui potestatem permittere, prohibente Apostolo, & dicente: Mulier potestatem corporis sui nõ habet, sed uir: Similiter & uir nõ habet potestatẽ sui corporis, sed mulier. Altera cõditio est, ut uinculum coniugij inter duos semel colligatum, nullo amplius diuortio, sed sola alterutrius morte dissoluatur. Nam quod Christus ob fornicationam dimitti posse uxorem insinuat, hæc sæparatio thori & mensæ cõsuetudinem inter coniuges scindit, uinculum coniugij non soluit, ita ut adulterium committat, uelut alienam cõtrectans uxorem, quisquis sic dimissam duxerit. Genes. 2. Matt. 19.

Quoniam

Quoniam igitur Christus matrimonium gratia sua melius fecit, & arctiori quasi uinculo constrinxit, ut quemadmodũ Christus unius Ecclesiæ unus est sponsus, idq; indissolubili nexu: sic unius uxoris unus sit maritus, idq; perpetua coniunctione, & similiter atq; Christus cum Ecclesia sponsa sua perpetuo iungitur. Quare matrimonium non solum coniunctio est maris atq; fœminæ, sed etiam Sacramentum, ob gratiam Christi, quæ ei nunquam deest, ut cum uir uxorem suam diligere possit, perinde quasi Christus Ecclesiam, sic ille cum hac colat societatem indiuiduam, ut una sit in perpetuum contentus, nec cum hac inuita diuortium faciat, exceptis causis, quæ iure diuino explicantur.

Ac quoniam DEVS fouet Matrimonium gratia sua, idemq; approbat, quatenus coniuges inter se matrimonium contrahunt, signum datur illustre, ad sperandum consuetudinem ipsorum cum bonam esse per se, tum Deo gratam. Et quanq̃ prolis procreandæ causa matrimonium potissimum contrahi debet, tamen qui contrahit etiam fornicationis

uitandæ

uitandæ cauſa, non peccat: Habeat enim unusquiſq; uxorem ſuam, propter fornicationem, inquit Paulus. Vis igitur Sacramenti huius eſt, ut intelligant coniuges, ſe non humana, ſed diuina authoritate coniunctos gratiam accepiſſe, qua ipſis legittimus congreſſus non imputetur ad culpam: qua item Chriſtianus uxorem gentilem cum eo manere uolentem ſanctificet, & ſanctos, hoc eſt, Deo dicatos filios procreet: qua deniq; perpetuam fidem coniugi ſeruet, ut ſint duo in carne una, & qua mulier fidelis ſalua fiat in procreatione filiorum, ſi permanſerit in fide & dilectione, & ſanctificatione cum ſobrietate. Itaq; matrimoniũ honorabile, in eoq; thorus immaculatus eſſe poteſt. Quod cũ Manichæi, Taciani, & Encratitæ ignorarent, matrimonium reprehendere non dubitarunt. Quam eorum ſceleratam temeritatem a doctrina dæmoniorum profectam, Apoſtolus Paulus damnat.

1.Cor. 7.

1.Tim. 2.

Hebr. 13.

1.Tim. 4.

Ac quoniam uinculum matrimoij tale eſt omnino, tantamq; uim habet ad coniungendum, ut non ſit ullum coniunctionis humanæ uinculum, quod magis conſtringat. Quod cum agnoſceret Adam

Geneſ. 2.

Adam in paradiſo, ſic de muliere, quam Deus e coſta corporis ipſius ædificauerat, locutus eſt: Hoc nunc os de oſſibus meis, & caro de carne mea: ob hoc uocabitur Virago, quoniam de uiro ſumpta eſt. Quamobrem relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Itaq; cum patria poteſtas huic inter coniuges coniunctioni ſummo iure cedat, audiendi non ſunt, qui uolunt hoc tempore matrimoniū uel Sponſalia contracta ſcindi, & irrita eſſe, ſi parentum conſenſus non acceſſerit. Nihil hic detrahimus obedientiæ, quam liberi parentibus debent: ſed nolumus parentes in impediendis, aut dirimendis matrimonijs poteſtati ſua abuti. Quia tamen cenſemus honeſtatis eſſe, ut liberi ſine conſilio & conſenſu parentum non contrahant matrimonium, huius officij ſui per Concionatores ſedulo admonendi ſunt.

An uero parentibus poteſtas permitti debeat in hoc caſu liberorum inobedientiam derogatione, aut ſaltem diminutione dotis, aut aliqua alia uia puniendi, de hac re ordinariæ poteſtati cura relinquenda uidetur.

DE

VT Religionem, sine qua nulla gens uiuit, ius naturæ introduxit, Sic etiam Cæremonias, sine quibus religio coli nec poteſt, nec ſolet. In ipſis uero Cæremonijs externam oblationem uelut præcipuam omnes omnium ſæculorum gentes obſeruauerunt, quæ etſi (teſte Cypriano) circumciſionem uelut crudelem & naturæ inimicam horruerunt, non tamen ſimiliter repudiarunt reliqua ſacrificia, ſed in multis legem naturæ ſequentes, expiationum retinuerunt inſtrumenta, & immolare uictimas, & incendere adipes, & libaminibus fundere coram Deo uota & preces, cultu cum ipſa natura hominibus inſito, & per omnium animos diuinitus uulgato, perſeuerauerunt. Sed & hoc commune, & omnium animis affixum omnes gentes tenuerunt, ut externæ oblationis cultũ uni Deo deberi, magno conſenſu exiſtimarent. Nemo enim externa oblatione colendum unquam cenſuit, niſi quẽ Deum eſſe, aut ſciuit, aut putauit, aut finxit. Cuius cultus antiquitatem duorum fratrum, Cain & Abel, ſacrificia comprobant: quorum

Augu. de ciui. Dei, li.10.cap. 6.

Gene. 4.

rum priorem ſimul & munera eius auerſatus reprobauit Deus, minoris uero oblationem placatus aſpexit.

1. Tim. 2. Hunc uero ſacrificandi ritum Deus (uolens omnes homines ſaluos fieri) mentibus hominum hac de cauſa diuinitus inſeuit. Cum enim propter unius hominis peccatum uniuerſum genus humanum iræ Dei, & iuſtæ damnationi obnoxium teneretur, tantoq; grauior & periculoſior illis damnatio immineret, quanto magis peccata peccatis accumulando iuſtam Dei iram contra ſe incitabant, Deus nolens perire, quos condiderat, mediatorem & reconciliatorem humano generi deſtinauit, qui nos cum authore noſtro reconciliaret, & iuſtam Dei

1. Pet. 2. iram ſingularis ſacrificij oblatione placaret. Deus igitur magnæ dilectionis, filium ſuum carne noſtra circundatum, miſit in mundum, qui peccata noſtra in ſe ſuſcipiens, in corpore ſuo ea pertulit in cruce,

Hebr. 9. & ſemetipſum pro nobis hoſtiam appendens, per proprium ſanguinem in ſancta ſemel ingreſſus, æternam redemptionem adinuenit.

1. Cor. 6. Huius precioſiſſimæ hoſtiæ nidore delinitus

delinitus pater iram remisit, & homines prius peccatis immersos, impuros & iniustos, & damnationi obnoxios, nunc filij sui sanguine ablutos, absoluit, iustificauit, ac sibi reconciliauit.

Huius unicæ oblationis uirtus atq; efficacia non illi modo tempori seruiens, quo Christus in carne hostiam se appendit, sed omnes omnium seculorum ætates complectens, omnium hominum, qui ab origine mundi fuerunt, & in finem usq; seculi nasciturí sunt, delendis peccatis suffecit: Vere enim erat Deus in Christo, mundum 2. Cor. 5.
sibi reconcilians. Et: Ecce agnus Dei, qui Iohan. 1.
tollit peccata mundi. Et: Ipse est propiciatio pro peccatis nostris: & non pro nostris tantum, sed pro totius mundi. Mundus autem non unius temporis, sed omnium ætatum homines comprehendit. 2. Iohā. 2.
Hinc in Apocalypsi, Christus agnus dicitur, ab origine mundi occisus: quoniam sanguis eius omnium ætatum iam inde ab initio mundi delicta emundauit. Apoca. 13

De hac oblatione, quæ ad totius generis humani reconciliationem una sufficit, Paulus ait: Vnica oblatione consummauit in æternum sanctificatos. Et: Quia in ipso Hebr. 10. Colos. 1.

ipſo complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliari omnia in ipſum pacificans per ſanguinem crucis, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cœlis ſunt.
Ephes. 1. Et: Placuit inſtaurari omnia in Chriſto, quæ in cœlis, & quæ in terra ſunt, in ipſo. Et in Eſaia: Torcular (inquit) calcaui ſo-
Eſai. 63. lus. Et: Cuius liuore ſanati ſumus.
Eſai. 53.

Vt uero huius tam efficacis oblationis, quæ omnium hominum ſalutem pleniſſime, ſufficientiſſime, & perfectiſſime meruit, omnes homines participes fierent, & eius fructum in ſe transferrent, Deus ab initio mundi ſub lege naturæ diuina inſpiratione in animis hominum ſacrificandi ritum excitauit, & mox data lege diuerſa ſacrificia monſtrauit, quorum omnium hic uſus erat, non ut homines Deo reconciliarent, & ſalutem ipſa mererentur: ſed ut per hæc externa ſacrificia uenturi ſacrificij, in quo redemptionem omnium Deus promiſerat, memoria in animis hominum ſubinde excitaretur, fides confirmaretur, & fructus eius credentibus, & in uirtute uenturi ſacrificij ſperantibus, applicaretur: & ut quoties iſta ſacrificia celebrarentur, homines cum aliorum bene-

beneficiorum Dei, quæ continua eius benignitate accipiebant, tum ſalutis ſuæ per promiſſum reconciliatorem accipiendæ, gratis animis recordarentur.

Nullum itaq; ſiue ſub naturæ ſiue ſub Moſi lege ſacrificium per ſe Deo placebat, quippe qui *ijs* quæ offerebantur ſe non indigere, ſæpe proteſtatus eſt. Si eſuriero, inquit, non dicam tibi, meus eſt enim orbis terræ, & plenitudo eius. Nunquid manducabo carnes taurorum, aut ſanguinem hircorum potabo? Sed quatenus hæc uiſibilia ſacrificia inuiſibilis & futuri ſacrificij ſacramenta erant, ſi quis ea in fide a Deo promiſſi Reconciliatoris obtuliſſet, hoc agens his externis Sacrific*ijs*, ut fidem in uenturum Chriſtum oſtenderet, & ſalutaris iſtius ſacrific*ij* fructum, quem iam & fide conceperat, & firma ſpe expectabat, in ſe transferret, & Deo pro tantis benefic*ijs* animi ſui gratitudinem declararet. Vtiq; talia ſacrificia & Deo grata, & offerenti ſalutaria erant, nulla quidem ſua propria, ſed futuri ſacrific*ij* uirtute, quam per fidem offerenti applicabant. Pſal. 47.

Et ut ratio ſacrificiorum diſerte intel-

ligatur, unicum eſt ſacrificium meritorium, cuius uirtus delendis hominum peccatis, efficax homines a Deo alienatos, & iræ eius ac damnationi obnoxios reconciliauit, & æternam ſalutem & redemptionem toti hominum generi meruit: illa uidelicet Chriſti Victima ſalutaris, qua pro delictis hominum in cruce ſe hoſtiam appendens, in æternam conſummauit ſanctificatos. Cuius meritum non accipit augmentum, quia perfectum eſt: nec diminuitur, aut exhauritur; quia æternum eſt. Vnde & reliqua omnia ſacrificia nihil huic ſacrificio ſuperaddunt, nihilq; ipſa per ſe merentur: ſed unicæ huius oblationis fructum credentibus applicant, & ad excitandam & retinendam in animis hominum huius unicæ oblationis memoriam & fidem confirmandam, & pro omnibus Dei beneficijs declarandam gratitudinem ſeruiunt.

Hebr. 10.

Sunt autem huiuſmodi applicatoria Sacrificia quædam omnibus Legibus cõmunia, & promiſcue omnibus hominibus permiſſa, qualia ſunt Sacrificium contribulati cordis, & humiliati Spiritus, & ob colendam pietatem & ſuſceptæ carnis af-

flictiones,

flictiones, sacrificium labiorum, precum, gratiarum actionis & laudis, & si qua sunt similia. Quædā uero semper fuerunt uniuscuiusq; legis propria, & certis hominum officijs alligata, a quorum oblatione alij magnis cōminationibus & pœnis arcebantur 1. Reg. 13. 2. Paral. 26. Nec ulla lex, quemadmodum nec ulla Gentium religio Sacrificijs caruit. Hæc enim tria colligata sunt, & se inuicem necessario consequuntur, Lex, Sacerdotium & Sacrificium. Hebr 7.

Sic itaq; sub lege naturæ iusti homines, & de Dei promissionibus edocti, in eum quem futurum sciebant Saluatorem credentes, Sacrificia offerebant, quorum oblatione, futuræ salutis fidem & spem, & pro ea gratitudinem suam declarabāt, & eius quod futurum expectabant, salutaris Sacrificij meritis adiuuari ambiebant. Hunc morem cœtere gentes, occulta inspiratione animis eorum insita imitantes, non quidem uerum Deum, sed quem Deum aut putabant, aut fingebant, sacrificijs placare uoluerunt.

Lex uero per Mosen data, ad legem naturæ accedens, non ut eam tolleret, sed ut melio-

meliorem redderet, oblationes externas instituit, quæ & præfigurararent futurum Christi sacrificium, & quoties eas celebrarent Iudæi, cum aliorum beneficiorum Dei gratias animis recordarentur, tum illius uenturi sacrificij uirtutem in se, credendo & sperando & orando transferrent.

Matth. 5. Christus autem, qui non uenerat legem soluere, quatenus uel naturalis, uel moralis erat, sed eã potius adimplere, cum nouã legem suam, de qua iam ante per Hie-

Hiere. 31. remiam promiserat, in mundum inducere, ne eam solam in hac parte contra præcedentium legum communem mor[illegible] mãcam aut imperfectiorem relinqueret, peculari Sacrificio, pariter & Sacerdotio eã instruxit: siquidem necesse fuit, iuxta Apostoli sententiam, succedente noua lege, etiam Sacrificium huic legi peculiare consequi, Heb. 7. & Sacerdotes uelut huius Sacrificij ministros assumi, Heb. 5.

Matt. 26. Luc. 22. In qua legis parte sane bona, sancta & pia, idem Dominus noster Iesus Christus, ne Ecclesiæ suæ deesset, in ultima cœna cum gratias egisset Deo, Sacramentum corporis & sanguinis sui instituit, duplicem eius usum statim commendans, ut a fideli-

fidelibus uelut animæ ſalutare alimen-
tum ſumeretur: Accipite, inquit, & come-
dite: Et ut in memoriam paſsionis ſuæ
offerretur. Cuius oblationis miniſterium
Apoſtolis, uelut nouæ legis Sacerdotibus
contradens: Hoc, inquit, facite in mei
commemorationem.

Quemadmodum igitur ante Chriſti
aduentum Deus patribus certa quædam
Sacrificia tradidit, quibus magni iſtius Sa
crificij, quod futurum ipſi expectabant,
memoriam in animis ſuis excitarent, fidẽ
ſtabilirent, & fructum eius credendo &
orando ſibi applicarent, & per eorum ob-
lationem beneficiorum Dei gratis animis
recordarentur. Sic Chriſtus Eccleſiæ ſuæ
mundam & ſalutarem corporis & ſangui-
nis ſui oblationem ſub ſpeciebus panis &
uini commendauit, qua corporis eius in
cruce pro nobis appenſi, & ſanguinis effu-
ſi memoriam ſubinde in animis noſtris re
nouaremus, & fructum iſtius oblationis Hebr. 10.
cruentæ, qua in æternum conſummauit
ſanctificatos, in nos transferremus. Hoc eſt
enim facere in memoriam eius, id eſt, gra-
tis animis cõmemorare mortem Domi-
ni, & per memoriam & meritum paſsionis

 eius

eius deprecari patrem, ut nobis reconcilietur.

Hæc est munda & salutaris oblatio illius unici Sacrificij, quo omnium salus comparata est, rememoratiua non solum significans, sed reipsa in se comprehendens ueritatem illarum rerum, quas diuersorum sacrificiorum oblationes olim

Chryso. præsignabant: Eadem nimirum corporis & saguinis Christi hostia, quæ in Cruce est oblata, non alia, idem agnus, non alius, & unus utrobiq; Christus: sed tunc cruento & passibili modo oblatus est, qua oblatione omnibus credentibus remissionem peccatorum, & redéptionem sufficienter impetrauit: Nunc uero eundem sub mysterio, & modo incruento & impassibili offerimus, non ut peccatorum remissionem, & animarum nostrarum salutem iam primum promereamur, sed ut passionis Dominicæ memoriam recolentes, Deo gratias agamus, pro salute nobis in Cruce impetrata, & ibi promeritam peccatorum remissionem & redemptionem, fide & deuotione nobis applicemus & appropriemus.

Hanc tam salutarem uictimã in spiritu

præui-

præuidit Malachias, cum ait: Non eſt mihi uoluntas in uobis, dicit dominus exercituum: & munus non ſuſcipiam de manu ueſtra: ab ortu enim ſolis uſq; ad occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda. Quod uaticinium de ſolis ſpiritualibus ſacrificijs accipi non poteſt, quæ nullius legis propria, ſed omnibus temporibus & hominibus communia exiſtunt, & cum ſacrificijs ueterum ſemper commixta durauerunt: at ipſa uerborum ſerie ſatis conuincitur, Prophetam loqui de ſacrificio, quod ſublatis ueteribus ſacrificijs, in locum eorum erat ſucceſſurum. Vnde recte hæc uerba de ſacratiſsimo Chriſti ſacrificio accipiuntur, non illo quidem, quo ſe in Cruce pro peccatis generis humani obtulit (illud enim nec inter gentes, nec in omni loco, ſed in Iudea conſummatum eſt) Sed quod ex gentibus congregata Eccleſia, per totum terrarum orbem offert ad recordationem mortis Domini, & ad uirtutem eius in credentes transfundendam. Mala. 1.

Atq; hic loci illius intellectus luculentis Pa-

tis Patrum testimonijs roboratur. Irenæus libro quarto contra hæreses, cap. 32. Eum qui natura panis est, accepit, & gratias egit, dicens: Hoc est corpus meum. Et calicem similiter, qui est ex ea creatura, quæ est secundum nos, suum sanguinem confessus est, & noui Testamenti nouam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in uniuerso mundo offert Deo, de quo in duodecim Prophetis, Malachias præsignauit: Ab ortu solis usq; ad occasum nomen meum glorificatur inter gentes. & in omni loco incensum offertur nomini meo, & sacrificium purum:

Augusti. cõtra aduersa legis, libr. 1. cap. 20.

Augustinus: Nouerunt, inquit, qui legunt, quid protulerit Melchisedech, quando benedixit Abraham: Et si iam sunt participes eius, uident tale Sacrificium nunc offerri Deo toto orbe terrarum. Vnde alius Propheta dicit: Ad eum qui secundum carnem est Israel, non est mihi uoluntas in uobis, &c.

Ambrosius de hoc nouæ legis sacrificio testatur: Ante agnus offerebatur, offerebatur uitulus nunc Christus offertur, quasi recipiens pasionem, & offert seipsum quasi sacerdos.

Chrysosto-

Chrysostomus: Nonne per singulos dies offerimus? Offerimus quidem, sed recordationem facientes mortis eius. Et una est hæc hostia, non multæ. Quomodo una est & non multæ? Et quia semel oblata est illa, oblata est in sancta sanctorum. Hoc autem Sacrificium exemplum est illius, idipsum semper offerimus: nec nunc quidem alium agnum, crastina alium, sed semper idipsum, &c.

Athanasius: Internum, inquit, Christi est Sacerdotium, quia quotidie offertur per ministros Dei oblatio, Christum & Pontificem habens & Sacrificium.

Hanc uero oblationẽ, quã Ecclesiæ in recordationẽ mortis suæ faciendam Christus commendauit, prius ipsum in cœna exercuisse, & Patri seipsum sub speciebus panis & uini obtulisse, magni testes comprobant: inter quos Dauid Christum appellans Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech, satis ostendit, Christum Gene. 14. Sacrificio panis & uini figuram, quæ in Melchisedech Sacerdote præcesserat, adimplesse. De qua re S. martyr Cyprianus lib. 2 epist. 3. Qui ordo utiq; est de illo Sacrificio ueniens & inde descendens, quod

quod Melchisedech sacerdos Dei summi fuit, quod panem & uinum obtulit, quod Abraham benedixit. Nam quis magis sacerdos Dei summi, q̃ Dominus noster Iesus Christus, qui sacrificium Deo patri obtulit: & obtulit hoc idem, quod Melchisedech obtulerat: id est, panem & uinum, scilicet corpus & sanguinem. Et mox: Vt in Genesi per Melchisedech sacerdotem benedictio circa Abraham posset rite celebrari, præcedit ante imago sacrificij in pane & uino scilicet constituta, quam rem perficiens & adimplens Dominus, panem & calicem mixtum uino obtulit, & qui est plenitudo, ueritatem præfiguratæ imaginis adimpleuit. Arnobius: Hic (inquit de Christo loquens) qui per mysterium panis & uini sacerdos factus est in æternum, secundum ordinem Melchisedech, qui panem & uinum solus obtulit in sacerdotibus, dum Abraham uictor reuerteretur de prælio. Damascenus: Pane & uino suscepit Melchisedech Abraham ex cæde alienigenarum, qui erat sacerdos Dei altissimi, illa mensa hanc mysticam præfigurauit mensam: uelut & sacerdos ille Christi ueri Sacerdotis præfiguratam præ se ferebat ima-

bat ima-

bat imaginem: Tu es, inquit, Sacerdos secundum ordinem Melchisedech. Similia multa testimonia inueniuntur apud Hieronymum ad Euagrium, Augustinum de doctrina Christiana, libro quarto, cap. xxi. Ambrosium de Sacramentis, libro quarto, Chrisostomum, Theophilactum.

Secundum hæc sacræ scripturæ & sanctorum Patrum testimonia, Catholica Ecclesia duo Christi sacrificia agnoscit, eadem secundum substantiam, sed secundum rationem & ritum offerendi multũ diuersa: Vnum in Cruce cruentum, alterũ, quo in cœna sub panis & uini specie corpus & sanguinem suum ipse sacerdos iuxta ordinem Melchisedech Patri obtulit, perpetuum condens nouæ legis sacrificium, quod Apostolis suis ac successoribus ipsorum, ut ad finem usq; seculi in memoriam ipsius facerent, commendauit. Horũ ut modus offerendi diuersus, sic & usus discretus est. Cruento suo sacrificio Christus totius mundi reconciliationem & propiciationẽ pro peccatis, & plenam omnium redemptionem impetrauit: Alterũ uero Sacrificium ad recordationem cruenti

entì Sacrificij institutum, & Ecclesiæ commendatum est, quo Christum impassibili & incruento modo sistimus Patri, non ut remissionem peccatorum, & redemptionem de nouo mereamur, sed ut in Cruce meritam fide & deuotione nobis applicemus, Christi iussionem sequentes, qua iussit, ut hoc in memoriam sui faceremus: id est, ut per memoriam & meritum passionis suæ Patrem pro reconciliatione nostri, & peccatorum remissione, & animarum nostrarum salute, proq; corporum ac rerum nostrarum incolumitate deprecaremur.

Hactenus ostensum est, quibus rationibus & testimonijs Sacrificium Altaris subnixum subsistat: nunc de ritu eius pauca subijciantur.

In celebratione Sacrificij Altaris nunc laudes Dei, nunc fidelis populi preces, nũc gratiarumactiones, nunc scripturarum lectiones subinde admiscentur. Vnde & laudis, & gratiarumactionis, & precum Sacrificium recte nuncupatur: quo ritu Catholica Ecclesia Christi exemplum refert, qui in cœnæ Sacrificio pro incolumitate Ecclesiæ, quam in terris relicturus

erat,

erat, multas preces ad patrem fudit, & tā- dem hymnis & gratiarumactione cœnam mysticam consummauit Sed & hanc Pauli tam seriam commonitionem, qua in primis fieri uoluit obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarumactiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate constituti sunt, ut quietam & tranquillam uitā agamus, in omni pietate & castitate, Ecclesia in celebratione Sacrificij Altaris, iuxta Augustini sententiam, plane & examussatim obseruat, dum obsecrationes facit, anteq̃ illud, quod est Domini mensa, incipiat benedici. Orationes uero, cū benedicitur & sanctificatur: Postulationes autē seu interpellationes, cū populus benedicitur, & misericordissimæ potestati cōmēdatur. Quibus peractis, & participato Sacramēto gratiarumactio cūcta cōcludit. Vide Augustinum Epistola 59. ad Paulinum: ubi ritum celebrādi Sacrificij Altaris, qualem hodie obseruat Ecclesia, perspicue agnosces.

Ioha. 17. Matt. 26. 1. Tim. 2.

Sed & apud alios omnium ætatū uiros Catholicos hunc ritum receptum & confirmatū uidere licet, qui admixtas in celebratione huius Sacrificij preces & gratia-

rumacti-

rum actiones, & ipsam hostiam solenni prece consecrari solitam, magno consensu meminerunt. De qua re Chrysostomus in Matthæum, homil. 83. de sacerdotio li. 3. Basilius Magnus de Spiritusancto, cap. 27. Theophil. in cap. 14. Marci, Gregorius Epistola 63. ad Ioannem Episcopum Siracusanum, Ambros. de Sacra. lib. 4. cap. 5. Qui & hunc Canonem, quo nunc utitur Ecclesia, pene secundum singula eius uerba passim in libris a se æditis recensent.

DE MEMORIA SANCTOrum in Altaris Sacrificio fieri consueta, & de eorum intercessione inibi expetita, & obiter de Sanctorum inuocatione.

CVm itaq; in hoc Altaris sacrificio immensi istius beneficij memoriam recolamus, quo Christus semetipsum pro totius corporis sui mystici, id est, pro omnium credentium incolumitatē & salute hostiam fecit, ibiq; secundum Domini exemplum, & Apostoli commonitionem

tionem pro totius Ecclesiæ incolumitate preces ad Deum fundendæ, & pro omnibus eius beneficijs gratiæ agendæ sint, Ecclesia intra se omnia sua membra colligens, eorum etiam memoriam facit, qui hac mortalitate exuti, apud Dominum uiuunt, & in primis grata ueneratione Deo dilectos sanctos complectens, pro his gratias Deo agit, qui eos, cum natura imbecilles essent, gratiæ suæ munere ita roborauit, ut uicia carnis superarent, & contra peccatum, Diabolum & mortem, non sua, sed Dei uirtute fortes, uiriliter dimicando coronã iustitiæ a iusto iudice impetrarent. De huius gratiarum actione pro Sanctis antiquitate & consuetudine per totam Ecclesiam diuulgata, uide apud Dionisium Areopagitam, Cyprianum lib. 3. Epistola 6. lib. 4. Epistola 5. Augustinum de ciuit. Dei, lib. 8. cap. 27. lib. 22. cap. 10. contra Faustum Manicheum lib. 20. cap. 21.

Nec solum ueneramur Sanctos, & pro his gratias agimus, sed eorum precibus & meritis in omnibus diuinæ protectionis auxilio muniri postulamus, recte sentientes eos uelut eiusdem communionis ciues,

& corporis eiusdem membra etiamnum uno spiritu, & uinculo charitatis nobiscum colligatos, salutem nostram appetere, & malis nostris indolere, ideoq; pro necessitatibus nostris apud communem Deum Patrem, per Iesum Christum communem omnium Mediatorem interpellare. Quod ut faciant, ipsum ius communionis, qua nobis iuncti sunt, simul & præcep-
Iacobi 5. tum eos adducit: Orate, inquit Iacobus, pro inuicem, ut saluemini. Et charitas, qua erga nos afficiuntur, suadet & monet, & ea qua apud Deum nunc pro se securi, & ab infirmitatibus & defectibus immunes uiuunt, facultas non prohibet, quodq; eos in alia uita facere, apertis scripturæ testimonijs cognouimus, 2. Machab. 15. ubi Onias conspicitur manus protendens, & orans pro populo: & alius uir, ætate & gloria mirabilis, de quo dicitur: Hic est fratrum amator & populi Israhel: hic est, qui multum orat pro populo, & uniuersa sancta ciuitate Hierusalem, Hieremias Propheta. Et Zachar. 1. Angelus pro ciuitatibus Iuda interpellat: Domine exercituum, usq; quo non misereberis Hierusalem, & urbium Iuda, quibus iratus es?

Hac

Hac fide, ſicut eorum, qui nobiſcum in carne uiuunt, ita & Sanctorum apud Deum uiuentium, preces pro nobis poſtulamus, & ut pro nobis orent, eos nominatim appellamus, nec dubitamus, quin ei qui poteſt omnia, facile ſit efficere, ſiue per angelorum miniſteria, ſiue alia ſibi placita ratione & uia, ut noſtras petitiones Sancti reſciſcant. Qui utiq; hoc præſtat, ut Angeli, peccatoris conuerſionem in cœlo cognoſcentes, gaudio exultent. Lucæ. 15.

Merita uero Sanctorum non talia eſſe aſſerimus, qualia in Chriſto inuenimus, qui ſemetipſum pro nobis impendens, & ſanguinem ſuum pro nobis fundens, plenam cum Deo reconciliationem mundo promeruit. Sancti uero merita ſua, quibus & ipſi ſaluati ſunt, & nobis ſuffragantur, ex eodem omnis ſalutis, & totius meriti fonte, Chriſti uidelicet paſsione hauſerunt. Non enim ſi iuſticiæ rigorem ſpectemus, cuiquam Sanctorum operationes ſuæ, quantumuis uirtuoſæ, ad propriam ſalutē ſuffeciſſent, iuxta illud: Non iuſtificabitur in cōſpectu tuo omnis uiuens. Et illud Chriſti: Si feceritis omnia quæ præcep
Pſal. 142.
Lucæ 17.

ta ſunt uobis, dicite, quia ſerui inutiles
Rom. 8. ſumus. Et illud Pauli: Non ſunt condig-
næ paſſiones huius temporis ad futuram
gloriam, quæ reuelabitur in uobis. Ex Dei
autem miſericordia & liberalitate, & Chri
ſti gratia, nõ ſolum ipſis, ad ſalutem San-
ctorum merita conducunt, ſed etiam no-
bis ad protectionem, & gratiæ diuinæ im-
petrationem proſunt, Deo in eis miſeri-
corditer complente, quod ueraciter pro-
Exod. 20. miſit, cum ait: Ego ſum Deus fortis zelo-
tes, uiſitans iniquitates filiorum in terti-
am & quartam generationem, eorum qui
oderunt me: & faciens miſericordiam in
milia, his qui diligunt me, & cuſtodiunt
præcepta mea. Sic defuncti Abraham me-
rita filio Iſaac profecerunt, Geneſ. 26. Et
Iacob in hac religione nepotes ſuos erudi-
ens, nomen ſuum & patrum ſuorum ſu-
per ipſos inuocari edocuit, Geneſis 53.
Quod & Moſes plena fiducia fecit: Quieſ
cat, inquit, ira tua, & eſto placabilis ſuper
nequicia populi tui: recordare Abraham,
Iſaac & Iſrael ſeruorum tuorum, Exod. 32.
Sic propter gratiam, qua apud Deum ua-
luit Dauid, uir ſecundum cor Dei, tota
eius poſteritas indulgentiam Dei in com-
modum

modum suum persæpe sensit, 3. Reg. 12. 4. Reg. 19. Esai. 37. Ezech. 14.

DE MEMORIA DEFVNctorum in Christo.

DOminus noster Iesus Christus, secundum uoluntatem Patris, hostiam redimendis hominibus salutarem seipsum in Cruce affigens, utiqꝫ omnes eos, qui hanc uictimam suam, saluandis hominibus iam inde ab origine mundi destinatam, fide & uoto præuenissent, uel in sequentibus temporibus fide eam amplexuri essent, intra seipsum uelut membra sua collegerat, uolens pasſionis suæ fructum ad omnes pariter, qui corporis eius membra unquam effecti essent, peruenire. Vnde Ecclesia communis huius Sacrificij memoriam recolens, omnia sua membra pariter aduocare, nec quenq̃ eorum excludere debet, qui secundum Domini liberalem uoluntatem utilitatis huius Sacrificij capax existit, ideoqꝫ quemadmodum prius Sanctorum, ita postea etiam reliquorum Christianorum memoriam circa Sacrificium Altaris inducit, quos

in uera Christi fide decessisse pie credit, de quibus tamen satis certum esse nequit, uerum satis emundati & purgati hinc emigrauerint. Aliam tamen Sanctorum, & aliam aliorum in somno pacis quiescentium memoriam seruat. Illorum quidem, non ut oremus pro eis, sed magis ut orent ipsi pro nobis, ut uestigijs eorum inhæreamus. Horum uero, ut communi Domino pro eis supplicemus, quatenus Deus omnibus in Christo quiescentibus, locum refrigerij, lucis & pacis, indulgere dignetur, per Christum Dominum nostrum.

August. In Ioan. tract. 84.

Eos uero, qui nos in signo fidei præcesserunt, uel a commertio orationum nostrarum non secludamus, ipsa communionis, quam cum omnibus Sanctis confitemur, ratio diserte exposcit, quippe qui etiam corporibus soluti, spiritualibus tamen nexibus nobiscum cohærent, & uno spiritu, uelut eiusdem corporis membra nobis adglutinantur, & uinculo charitatis connexi adhærent nobis, nec mors eos corporalis ex mystici corporis Christi compage præscindere, aut separare potest.

Cum itaque talem orandi formam nobis Dominus insinuauerit, ut nemo pro

sua tan-

ſua tantum, ſed uelut magnæ communi-
onis ciuis, pro omnium utilitate rogare
debeat, & per Apoſtolum præcipiat, nos Iacob. 5.
pro inuicem orare, ut ſaluemur, magnæ
in conſortes ſuos crudelitatis, & contra
Dominum deteſtandæ temeritatis fuerit,
ſi quis a commertio orationum noſtra-
rum in Chriſto defunctos excluſerit, quod
eum facere, nuſquam ſcriptura præcipit,
& cõmunionis ſpiritalis, quam cũ Sanctis
omnibus profitemur ratio diſerte uetat.

Hanc autem conſuetudinem per to-
tam Chriſti Eccleſiam diuulgatam, qua
circa Altaris ſacrificium memoria defun-
ctorum adhibetur, ex Apoſtolica traditi-
one promanaſſe, magnis & fide dignis te-
ſtimonijs abunde doceri poteſt. Dionyſi-
us Areopagita lib. Eccleſiaſt. Hierarch.
cap. 7. De prece ſuper defunctis faciẽda, ex
diuinis ducibus, hoc eſt, Apoſtolis tradi-
tio peruenit ad nos. Vbi & totum harum
precum ordinem & rationem luculenter
explicat: Precatur, inquit, oratio illa di-
uinam clementiam, ut cuncta dimittat
per humanam infirmitatem admiſſa pec-
cata defuncto, eumq; in luce ſtatuat, & re-
gione uiuorum, &c.

Chrysost. ad pop. homil. 69 In 1. Corin. homi. 41.

Chrysostomus ad populum Antiochenum Homil. 69. Non temere, inquit, ab Apostolis hæc sancita fuerunt, ut in tremendis mysterijs defunctorum agatur cõmemoratio. Sciunt enim illis inde multum contingere lucrum. Cum enim constiterit populus extensis manibus, & tremendum proponatur Sacrificium, quomodo Deum nõ exorabimus, pro his deprecantes?

In ser. de ijs, qui in fide hinc migra.

Damascenus: Apostoli (inquit) discipuli saluatoris, qui totius mundi circulũ cœpere prædicando, uerbum uitæ, quod suis oculis uiderant in tremendis uitalibusq; Sacramentis memoriam eorum, qui fideliter obdormierunt, habendam, edixerunt, quod adhuc firmiter atq; adeo sine contradictione obseruat Apostolica & Catholica Ecclesia Christi & Dei a finibus usq; ad fines terræ, ab eo tempore usq; in præsens, & in finem mundi usq;.

In Enchirid. capit. 110. in q. 2. ad Dul.

Augustinus: Neq; negandum est defunctorum animas pietate suorum uiuentium reuelari, cum pro illis Sacrificium Mediatoris offertur, uel eleemosynæ in Ecclesia fiunt. Sed hæc eis prosunt, qui cum uiuerent, ut hæc eis prodesse possent, meruerunt,

ruerunt,&c. Similia uide apud Epiphanium lib. 3. contra hæreſes. Tertul. ad uxorem, de corona militis, Ambroſium in oratione, pro Imperatore Theodoſio, De exceſſu fratris. Item lib 2. Epiſtol. ad Fauſtum, Cyprianum lib. primo, Epiſt. 9. Bernhard. in Cant. Sermo 66.

Poſt hanc defunctorum memoriam, ubi iam iterum Eccleſia communem uiuentium ſalutem clementi Domino commendauit, reliquæ preces ad dignam ſumendæ ſacroſanctæ Euchariſtiæ præparationem referuntur. Quæ pars Miſſæ peculiaris eſt præſentibus, & ſacroſanctam Euchariſtiam Sacramentaliter, aut ſaltem Spiritualiter ſumentibus, nec in commune admodum ſeruit, cum nemo, ſicut pro alio Baptizari, ita nec Sacramentum ſumere utiliter poſſit. Participato tandem Sacramento, & cæteris rite peractis, gratiarum actio cuncta (ut ait Auguſtiuus) concludit.

DE COMMVNIONE CVM Sacrificio iungenda.

Augusti. de spiritu & litera cap. 11.

ATque hic expedierit, cum uerissimum illud & singulare Sacrificium offertur, ueterem Ecclesiæ morem reuocari, quo non solum sacrificans ipse, sed & Diaconi, & reliqui Ecclesiæ ministri, qui diebus solennioribus uelut testes tanti Sacrificij, & necessariorum ministeriorum coadiutores adhibentur, ut perceptionis corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi participes se præberent, seria Canonum sanctione iubebantur. Sed & fideles omnes pro recolenda mortis Domini, & nostræ redéptionis memoria, ad hoc Mediatoris nostri sacrificium confluentes, sedulis exhortationibus monendi & excitandi sunt, ut prius explorati, confessi & absoluti sacrosanctæ communionis gratiam sumant, & diuinissimæ Eucharistiæ participationem, una cum sacerdote sedulo & deuote frequentent.

De consecratione Dist. 2. c. Peracta & c. Relatum.

DE CAEREMONIIS ET VSV Sacramentorum.

CAEremoniæ ueteres, quæ Sacramento Baptismatis adhibentur, retineantur omnes: Exorcismus uidelicet.

Abre-

Abrenunciatio, Professio fidei, Chrisma, & alia. Pertinent enim ad efficatiam huius Sacramenti adumbrandã et significandã.

Item in cæremonijs ueteribus, quæ ab Ecclesia Catholica adhibentur Missæ, nihil mutandum uidetur, sunt enim omnes ad id quod in Missa agitur, cum primis aptæ.

Et quod ad usum huius Sacri attinet, debent in singulis ciuitatibus, & in singulis Ecclesijs (etiamsi in una ciuitate aut loco plures sint) quæ proprios sacerdotes & populi illuc conuenientis frequentiam habent, singulis diebus duæ ad minimum Missæ celebrari: Altera matutina, cui interesse possint homines, qui labore manuum rem quærunt, ut conuenientes uel communicent de Eucharistia, uel se Deo pie commendent. Altera uero celebrior, quæ canatur circa horam octauam diei antemeridianam, cui eodem modo adsint, qui uel communicare de Eucharistia, uel se Deo commendare uelint. In pagis autem, singulis quibusq; Dominicis & festis diebus singulæ Missæ ad minimũ celebrẽtur.

Atq; ut populus ad usum Missarum reuocetur cõmode, concionatores iuxta sen-

tentiam

tentiam de hoc Sacro ſuperius explicatam, populum hortari debent, ut eidem libenter interſit, cui etiam præſcribendæ ſunt certæ meditationes, eæq; ad ſingulas Miſſæ partes aptæ. Et ante Præfationem Presbyter aut Diaconus, ſi huius copia ſit, oſtendat uerum Miſſæ uſum, eumq; populo ex præſcripto, de quo etiam conueniat, commendet, pro ratione de Sacro hoc ſuperius explicata.

Canon item, in quo nihil mutetur, habeat etiam ſuccinctam & dilucidam interpretationem, ut inde Presbyteri & functionem officij ſui eo melius intelligere, & quod intelligunt, populo explicare poſſint.

Ceremoniæ reliquæ Sacramentorum iuxta præſcriptum Agendarum ueterum adhibeantur. In quas tamen ſi quid irrepſit, quod cauſam dare poſſit ſuperſtitioni, tollatur. Altaria, ueſtes Sacerdotum, uaſa Eccleſiæ, uexilla, item cruces, candelæ, imagines retineantur in Eccleſia: ſed ita tamen, ut ſint monimenta, nec cultus latriæ in hoc genus transferatur, nec ad Imagines & ſtatuas ſuperſtitioſe concurſus fiant.

Horæ

Horæ item Canonicæ,& illa pia Psalmodia, quam nobis Apostolus ipse commendauit, ex Ecclesijs minime tollantur: Et ubi sublatæ sunt,restituantur, maxime uero de tempore & Dominica, & alijs uetustis & solennioribus festis.

Quæ autem de Sanctis adiecta sunt, ad ea, quæ in ueteri de Sanctis communi posita sunt, reuocanda, & sicubi modum excedunt, corrigenda uidentur.

Vigiliæ item & exequiæ mortuorum, de more ueteris Ecclesiæ celebrentur. Esset enim immane, in Ecclesia nullam illorũ memoriam retinere, quasi animæ ipsorum una cum corporibus interierint.

Festi item dies ab Ecclesia recepti, retineantur,si non omnes, tamen præcipui: Dominicæ dies, Natalis Domini, Circumcisio Domini, Epiphania, Palmarum,Pascha, cum duobus diebus sequentibus, Ascensio Domini,Pentecoste, cum duobus diebus sequẽtibus,Corporis Christi. Festi item dies beatæ Mariæ uirginis, & sanctorum Apostolorum, Sancti Ioannis Baptistæ,Mariæ Magdalenæ, Stephani, Laurentij, Michaelis, Omnium Sanctorum, Martini. Et apud singulas Eccle-

sias eo-

ſias eorum Sanctorum, qui ibidem ſingulares Patroni habentur, ut in eiſdem Sanctorum Feſtis. Deum in Sanctis honoremus, nosq; ad imitationem ipſorum excitemur, & deſideremus orationibus ipſorum adiuuari, & meritis aſſociari.

Dies item Rogationum ante Aſcenſionem Domini, & Litania in die S Marci, & per annum aliæ conſuetæ Proceſsiones pro ueteri more obſeruentur. Similiter in hebdomada ſancta, & circa reliqua Eccleſiæ feſta debitæ ſolennitates adhibeantur, & in uigilia Paſchæ & Pentecoſtes aqua Baptiſmatis per omnes Eccleſias Parochiales ſolenni benedictione præparetur.

Ac cum abſtinentia carnium, quæ non abominationis, ſed temperantiæ cauſa ſuſcipitur, per ſe bona, & ad carnem caſtigandam apta ſit, ac etiam publica utilitas poſtulet, ut certis temporibus a carnibus abſtineamus, cum alias pecora ad aſsiduum carnium eſum ſufficere uix poſsint, mos & inſtitutum ueteris Eccleſiæ diebus ieiunorũ, feria ſexta & ſabbato a carnibus abſtinendi, retineatur. Hanc enim abſtinentiam Eccleſia ex nulla ſuperſtitione

ſuſcepit,

ſuſcepit, quæ a cibis quibuſdam certis tem-
poribus abſtinet, non ob ullam ciborum Titum. 1.
immundiciam (ſcient omnia munda eſſe Matt. 15.
mundis, & nihil inquinare hominē quod
per os ingreditur) ſed ad edomādā carnē,
ut anima a prauis cupiditatibus, & malis
motibus melius humilietur. Eāq; abſtinē-
tiam præcipue diebus feriæ ſextæ & ſabba-
ti indixit, ut homines ad cultum Deo de-
bitum perſoluendum, ad auditionem uer-
bi Dei, & ad ſacroſanctæ Euchariſtiæ per-
ceptionem (quæ olim frequentior diebus
Dominicis ſeruabatur) hac biduana ab-
ſtinentia præparati, magis idonei ac dig-
niores accederent, & ut hac uoluntaria ca-
ſtigatione, quaſi cum Chriſto (cuius paſsi-
onis memoria his diebus potiſsimum a
fidelibus recolitur) carnem ſuam crucifi-
gerent. Conſueta etiam Eccleſiæ ieiunia
obſeruentur, ſed ita tamen, ut non aſtrin-
gantur, quos neceſsitas excuſat: quales
ſunt, qui grauioribus laboribus exhauri-
untur, & peregrinantes: Item grauidæ mu-
lieres, lactantes, pueri, ſenes, ægroti.

Nec improbetur benedictio earū rerū
quæ Exorciſmis & orationibus ad uſum
hominum præparantur, dummodo ope-
rationes

rationes, quæ inde nascuntur, non rebus ipsis, sed diuinæ uirtuti tribuantur, & caueatur, ne eædem ad ullum incantationis aut superstitionis genus transferantur.

1. Cor. 7. Et quanq̃ cum Apostolo sentiendum est, eum qui cœlebs est, curare quæ sunt Domini, &c. eoq; magis optandum, multos inueniri Clericos, qui cum cœlibes sint, uere etiam contineant, tamen cum multi, qui ministerij Ecclesiastici functiones tenent, iam multis in locis duxerint uxores, quas a se dimittere nolint, super ea re generalis Concilij sententia expectetur, cum alioqui mutatio in ea re, ut nunc sunt tempora sine graui rerum perturbatione modo fieri non possit.

Hebre. 13. Illud tamen negandum non est, etsi coniugium per se honorabile est, iuxta Matt. 13. scripturam, eum tamen qui non ducit uxorem, & uere continet, melius facere, secundum 1. Cor. 7. scripturam.

Eadem est ratio usus Eucharistiæ sub utraq; specie, cui multi etiam assueuerunt, & ab eo auelli, sine graui rerum motu, hoc tempore non possunt. Et quia Concilium Oecumenicum, cui omnes Imperij status se submiserunt, proculdubio piam & sol-

licitam

licitam curam adhibebit, ut in hoc casu cōscientijs multorum, & publicæ tranquillitati optime consulatur, qui usum utriusq; speciei ante hac receperunt, eumq; relinquere nolunt, super ea quoq; re deliberationem & sententiam Oecumenici Concilij expectent.

Hi tamen, qui utriusq; speciei usum amplectuntur, illam inueteratam sub una specie communicandi consuetudinem reprehendere non debent: nec alteri alteros perturbent, donec super ea re Concilium Oecumenicum decreuerit.

Et quanquam Sacramentum Eucharistiæ sub utraq; specie institutum est, non tamen sentiendum est, Christum in carne diuidi, contra quam scriptura diuinitus inspirata tradit, sed sub singulis speciebus integrum contineri.

Ac quoniam in Sacramento Eucharistiæ est uerum Christi corpus, & uerus Christi sanguis, in hoc Sacramento Christum merito adorari debere.

Item, Sacramentum Eucharistiæ semel uerbo Christi consecratum, etiamsi asseruetur diutius, tamen Sacramentum,

& corpus, & sanguinem Christi remanere, donec sumatur.

Quæ uero ad disciplinam cleri & populi pertinent, uidentur cum primis necessaria esse, ad tollenda ex Ecclesijs scandala, quæ dant magnam causam horum temporum perturbationi, id quod res ipsa loquitur. Itaq; si quam Ecclesijs utilem Reformationem Cæsarea Maiestas procurauerit, tantum abest, ut quisquam sanctæ religionis & publicæ tranquillitatis studiosus, repudiare eam uelit, ut omnes etiam pro ea citius promouenda & procuranda Cæsaream Maiestatem obnixe & humillime precari debeant.

VERA

VERA CHRISTIANAE PACIFICATIONIS, ET ECCLEsiæ reformandæ ratio.

Per Iohannem Caluinum.

PECIOSVM QUIdem nomen est pacis (inquit Hilarius) & pulchra opinio unitatis: Sed quis ambigat, eã solã unicam Ecclesiæ pacem esse, quæ Christi est? Digna profecto sententia, quæ nobis in mentem ueniat, quoties de constituenda inter Christianos pace concordiaq; agitur: ac præsertim ubi quæritur in doctrina consensus. Nam quia a dissidijs pij & moderati homines abhorrent, contentiones uero & certamina detestantur: fieri uix potest, quin plausibilis sit primo auditu, quæcunq; de illis sedandis habetur oratio. Et quis nisi hu- Hilari. de Concil.

manitatis expers, si pacificandæ Ecclesiæ uera & seria fiat mentio, non libenter aurem animumque accommodet? Nemo enim est, uel modico duntaxat pietatis sensu præditus, quem non excruciet, ac mœrore conficiat, fœda hæc horrendaque corporis Christi laceratio. At uero cum astuti homines hoc se prætextu non raro insinuant, dum adulterare uolunt sinceram Christi doctrinam: quis neget prudenter circumspiciendum esse, qualis pax nobis afferatur. Nam sicuti ubique nobis pacem imprimis commendat Christus, ita Euangelij sui ueritatem, unicum esse illius uinculum docet. Proinde, non est cur nobis fucum faciant concordiæ nomine, qui a sincera Euangelij professione abducere nos tentant. Quid ergo? optanda quidem est pax, summoque studio quærenda. Sed potius quam redimatur ulla pietatis iactura, cœlum terræ: si ita opus est, misceatur.

Neque uero hic mihi uel cum Turcis ac Iudeis disputatio est, qui nomẽ Christi cuperent penitus extinctum: uel cum crassioribus Papistis, qui apertam ueræ doctrinæ abnegationem a nobis flagitant: Sed cum

cum fucatæ, nescio cuius pacificationis architectis, qui nobis ita dimidium relinquunt Christum, ut nullam interea doctrinæ ipsius partem, uel non obscurent uel non aliqua mendacij labe aspergant: Atque hoc deformandæ pietatis artificium reformationis titulo, si Deo placet, uenditant. Ita ne? ut cum nos furtim abducant a pacis authore, fucum nobis faciant, pacem frustra pollicendo.

Quanquam simulando nunquam tantum proficient, quin pateant ipsorum consilia. Sperant procul dubio, si Ecclesiæ quæ puriorem Christi doctrinam amplexæ sunt, semel declinauerint, passæque fuerint aliqua ex parte se corrumpi, facile quod reliquum erit boni, mox perdituras. Nec sane opinione fallentur. Hæc enim & iustissima & ordinaria est Dei ultio, ut qui sacrosanctam suam ueritatem scientes ac uolentes sinunt mendacijs inquinari, tanti boni possessione in totum exuantur. Neque enim res est adeo uulgaris, ut uel minima eius diminutione, quod pretiosissimum ducitur inter homines, redimi debeat. Equidem scio impios & prophanos homines, non ex Dei iudicio æstimare, quid futu-

rum sit. Sed causam nescientes de euentu recte iudicant.

Stulticia corũ qui putãt pontificios & falsos fratres bono animo facere, quod faciunt.

Atqui mirum est, quosdam esse tam leues, ne dicam mente alienatos, qui fidem talium hominum dictis habeant. Neq; uero me latet quid cogitent, si paululũ nunc cesserint, maiores deinde progressus oblata occasione, se facturos. Sed unde subito illa, quam sibi promittunt, occasio emerget? Video nunc eos a uia recedere. Proinde nihil minus sperandum, quam ut errando ad scopum perueniant. Quin potius timendum est, ne Deus dimidium hoc quod retinent, auferendo, tam perfidæ ultor defectionis appareat. Verũ qualemcunq; sibi spem fingant, nimium tamen, ac plus nimio sibi permittunt, cum de æterna & immutabili Dei ueritate paciscuntur, quousq; ualere debeat. Modo quod præcipuum est maneat saluum, inquiunt, aliorum tollerabilis erit iactura. Hoc uero perinde dicunt, ac si Christus eorum arbitrio se diuidendum tradidisset. Est aliquid, fateor, cum integra pietatis instauratio obtineri primo statim die nequit, præcipua saltem capita consequi,

modo

modo quod adhuc deest, persequi non desinamus. Verum ubi integram Euangelij sui doctrinam nobis fruendam dedit filius Dei, eam ex compacto lacerare, ut partem aliquam nobis seruemus, quam indignum sacrilegium est?

Sed hoc est, scilicet: cum subeunda est uitæ dimicatio, pauci, quid sit Christi eam defendere nouerunt. Quinetiam eo usque progreditur istorum impudentia, ut sibi in animo esse negent, temere Deum tentare, Quasi uero in discrimen se proijciant non necessarium, qui extrema quæque experiri malunt, quam a uitæ doctrina uel minimum unguem deflectant. Vbi ergo sunt magnificæ illæ uoces, quas paulo ante gladijs accincti ædebant? Qui fit, ut illis temeritas esse incipiat, tuendæ ueritatis constantia, simul ac moriendum esse uident, potius quam ab ea re cedatur? Nos uero, Paulinæ exhortationis memores, Christo eiusque Euangelio gloriam dare pergamus, siue per uitam siue per mortem. Quidquid autem accidat, constitutum hoc cum animis nostris habeamus,

beamus, nullas auribus conditiones pacis admittere, quæ puræ Dei ueritati hominum figmenta permiſceant. Maneat, inquam, illud fixum, audiendam ab omnibus eſſe ſolam paſtoris uocem, alienorum cauendam eſſe, ac reſpuendam.

Hinc colligere promptum eſt, quænam ſit in pacandis diſsidijs ineunda ratio. Niſi enim nos terrerent hominum offenſæ, & quaſi oculos perſtringerent: imo niſi quidam, dum nimium cauti eſſe uolunt, cæcutirent in clariſsima luce, facile, quæ neceſſaria ſint ad conſeruandum Eccleſiæ ſtatum, doctrinæ capita, inter nos conueniat, Sed quia rectum iudicium, niſi ex re ipſa, fieri nequit, operæpretium mihi uideor facturus, ſi ea ipſa, in quibus nihil remitti poteſt, breuiter recenſeam. Scio multis tritam eſſe hanc uocem: de cœteris non eſſe pertinacius litigandum, modo ſalua maneat gratuitæ iuſtificationis doctrina. Qui ſic loquuntur neque totum, neque nihil dicunt. Fateor equidem, nunquam nobis conſtare ſolidam ſalutis noſtræ noticiam, quin totam fere ſummam Chriſtianæ doctrinæ ſecum trahat. Sed primum in Chriſtianæ doctrinæ ſumma,

Dei

Dei cultum (in quo eius honor uertitur) non modo posthaberi saluti hominum, sed silentio præteriri, per quam iniquum erat, ut postea iterum attingam. Deinde multum interest, uerbo ne uno duntaxat proferas, fide nos iustificari, an rem totam diserte explicatam proponas. Quod si in rebus quoq; minutis sedulo obuiare omnes solent controuersijs, quæ oriri ex uerborum obscuritate possent: cur non in re maximi momenti eadem saltem, si non maior, adhibebitur cautio?

Proinde quo probent isti homines, sibi curæ esse, ut hanc doctrinæ partem de gratuita iustificatione saluam retineant: primo statuendum est quid per se ualeat homo. Nam hoc ordine primum est, cum inter hominis naturā & Dei gratiā discernimus, uidere quid nam illa proprium habeat. Hic mediatores, nescio qui, exoriuntur, qui ut flexilioquis ambagibus aduersarios placantes, interimant pias animas, arbitrij libertatem homini relinquunt, licet infirmam ac læsam. Scilicet de alieno sunt liberales, cum ad hominem transscribunt, quod proprium erat Dei gratiæ. Fatendum est sane, homini restare uolunta-

tem, etiam dum captiuus tenetur sub peccati & Sathanæ tyrannide. Sed cui se putant satisfacturos, cum superbum libertatis nomen infirmæ potentiæ epitheto defunctorie temperant? Cum uero modum adipiscendæ iustificationis describunt, Deum non agere cum homine docent, quasi cum trunco. Non enim trahere, nisi uolentem, quis negat? Sed hoc quæritur, unde ista humanæ uoluntati docilitas, ut se Deo obsequentem præbeat: cum natura prorsus contumax sit & immorigera. An non hoc est in limine impingere? cum hinc extenuant hominis miseriam, hinc diuinæ gratiæ auxilium obscurant? Aut ergo uera iustificationis ratio nobis minime constabit, aut hinc faciendum erit exordium: cæcam esse hominis mentem, donec a Dei Spiritu illuminetur: uoluntatem malo esse addictam, totamq; ad malum ferri ac rapi, donec ab eodem corrigatur, nec aliunde nasci, uoluntariam gratiæ receptionem, nisi quod Deus cor ex lapideo carneum formans, ad se nos reflectit, qui prius eramus auersi.

Superbū libertatis nomen.

De Iustificatione.

Cum autem ad ipsam uerbi definitionem uenitur: hic uero cauendum est, ne operum

operum respectus admisceatur gratuitæ reconciliationi, quæ tota in remissione peccatorum posita est. Etsi enim nunquam reconciliamur Deo, quin simul donemur inhærente iusticia: distingui tamen debent: quæ separari nequeunt. Atque hoc secundum est in hac quæstione membrũ: definitam habere rationem, qua nos Deus iustificat. Dicimus itaque nos fide iustificari, quia nobis imputatur Christi iusticia. Si quis ex aduerso obijciat, non aliter nos fieri participes Christi iusticiæ, quam dum eius Spiritu in obedientiam legis renouamur, hoc quidem fatendum est, sed in regeratione, qualiscunque sit, negamus constituendam esse iusticiam. Neque id facimus uel litigãdi studio, uel quia nihil, quidem minus nobis placeat, uelimus prætermissum, urget nos causa maxime necessaria. Agitur enim conscientiæ tranquillitas: sine qua nos omnes miserrimos esse oportet, imo iam fere perditos. Quæritur, inquam ubi nam tuto acquiescant conscientiæ, cum de salute nostra agitur: si inquietudine agitantur uel hæsitant. Paulus exinanitam esse fidem docet. Id autem necessario accidere pronunciat,

quamdiu

quamdiu in legem respiciunt. Quid igitur? Vt nobis salus constet, simul necesse est certam constare iusticiæ fidutiam. Huius quantulacunq; pars in operibus fuerit reposita, tanq̃ parum solido fundamento suffulta, nutabit. Restat igitur, ut in solam peccatorum ueniam recumbat. Plana res est, non aliter nos posse in Dei iudicium intrepidos uenire, quam si certo persuasi sumus, eum nobis esse patrem: Quod fieri nequit, quin iusti coram eo cẽseamur. Adeoq; præclusus est nobis omnis ad ipsum aditus, nisi paterna eius beneuolentia freti, ut patrem indubitanter inuocemus. Quod si nulla est nec salus, nec Dei inuocatio, sine tranquilla certaq; conscientiæ fidutia: rursus autem nusq̃ acquiescere conscientia potest, nisi in certa iusticia: quis dubitet totam hominis iusticiam, cui inniti debet, gratuita peccatorum remissione contineri? Fucum itaq; faciunt mediatores, qui iusticiam inherentem concurrere fingunt cum Christi merito, cum de iustificando homine disputatio est instituta. Eiusmodi concursus horribilem conflictum pariat necesse est, donec operum prorsus obliti, abiectaq;

eorum

eorum mentione, non iusticiæ modo partem, sed totam ipsam in solidum a Christo mutuamur.

Negant Deum terreni iudicis more agere nobiscum, ut absoluat tantum, non etiam uera iusticia donet: Fateor. Sed cum duplex simul gratia nobis a Christo conferatur ad quid utraq; ualeat, sedulo considerandum est.

Nunc quæritur, unde fiat, ut Deo simus accepti, Si opera cum gratuita iusticiæ imputatione misceantur, altera mox emerget quæstio, quousq; in conciliando Dei fauore illa ualeant: an hæc præcipuas obtineat partes, an quasi inferius sit adminiculum. In hunc modum si distrahatur salutis fidutia, nihil poteris q̃ uacillare. Quid hoc aliud est, quam subuertere ab imo fundamentum? Itaq; merito Paulus fidei iusticiam in peccatorum remissione simpliciter includit, docens eam a Dauide describi, eum beatum hominem pronunciat, cui non imputantur peccata. Et certe beatitudo illa, cuius Dauid meminit, ex iusticia manat. Sequitur ergo, nos eo esse iustos, quia nobis peccata non imputantur. Vnde & hanc salutis scientiam nuncupat

Rom. 4.
Psal. 32.

cupat in Cantico suo Zacharias, ubi de peccatorum remissione sumus edocti. In summa, meminerimus, non hic simpliciter de multiplici Dei erga nos gratia esse disputationem: Sed de causa nostræ cum ipso reconciliationis: quæ nisi Vnica statuitur, nulla est. Neq; enim scriptura partem duntaxat nostræ iusticiæ mutuari a Christo iubet, ut suppleat, quod operibus nostris deest: Sed palam testatur Apostolus, ipsum nobis factum esse iusticiam, Et alibi, nos in ipso iustos esse apud Deum, quia nō imputentur nobis āplius peccata.

1. Cor. 1.
2. Cor. 5.

Commendanda quidem eorum, quæ a Christo percipimus, bonorum tum amplitudo, tum uarietas, neq; ad unam Speciem eius officium uimq; restringi decet. Nec uero cum homines dicimus gratis iustificari Christi beneficio, tacenda est regenerationis gratia. Quin potius cauendum ne a nobis separentur, quæ perpetuo Dominus coniungit. Quid ergo? Doceantur homines, fieri non posse, ut iusti censeantur Christi merito, quin renouentur eius Spiritu in sanctam Vitam: frustraq; gratuita Dei adoptiōe gloriari omnes, in quibus Spiritus regenerationis non habitat.

Deni-

Deniq; nullos a Deo recipi in gratiam, qui non iusti quoq; uere fiant, sed distinctione opus est, ne ex duobus donis alterum alteri quid deroget. Ita sibi necessariam esse sentiant regenerationem filij Dei, ut plenā nihilominus sibi iusticiam in Christo constare sciant. Ita se intelligant ad uitæ sanctitatem bonorumq; operum studium creatos & ordinatos, ut in unum Christi meritum, toto animi sui sensu, recumbant. Ita fruantur, qua donati sunt, uitæ iusticia, ut ea tamen diffisi, non aliam quam obedientiæ Christi fiduciam: in Dei iudicium afferant.

Atq; ut remoueantur ambages, necesse est ita in summo gradu collocari, quam fide obtinemus iusticiam, & quæ gratis nobis accepta fertur: ut quoties ad Dei tribunal uocantur conscientiæ, ipsa sola emineat. Ita fiet, ut operum iusticia, qualiscunq; esse in nobis potest, in ordinem suam coacta, illi minime uelut ad conflictum, opponatur. Et sane æquum est, cum hæc ab illa pendeat, ita subordinari, ut totam illi possesſionem in hominis Salute relinquant. Nec dubiū est, quin Paulus, ubi disputat de hominis iustificatione in hoc

uno

Qualitas infusa.

Epistola Iacobi.

uno capite uersetur, quomodo Deum sibi propitium esse statuat. Hic non ad qualitaté nobis infusam nos reuocat, sed præterita operum mentione, quærendam extra nos iusticiam esse docet. Alioqui nunq̃ stabit illa, quam tantopere ubiq; urget, fidei certitudo. Multo minus illa inter fidei & operum iusticiam antithesis, quam affert. Roma. 10. Ergo nisi ludere in re tam seria lubet, quod nimis periculosum foret, retinenda est uerbi proprietas: quæ rei cognitionem secum trahit. Nam si rem nobis concederent, qui hanc doctrinæ partem inuoluunt suis commentis, ego certamen de uerbo facile remitterem. Sed qui duas inter se iusticias committunt, quia hoc moliuntur, ne gratuita sit in solidum hominis iusticia, nequaq̃ ferendi sunt

Obuiandum etiam est eorum calumniæ: dum Iacobum obtendunt, & alios similes locos colligunt in scripturis, ubi uerbum iustificādi aliter capitur, ut suum inde concursum stabiliant. Neq; enim intelligit Iacobus, hominem uel minima ex parte sibi apud Deum acquirere iusticiam operum meritis: sed de iusticiæ tantum approbatione tractat. Quis autem negat, factis

factis unumquemque suis probare qualis sit? Sed longe aliud est, hominibus facere affectus tui fidem, quam salutem coram Deo promereri. Proinde ne ex diuersa uocis significatione fucus nobis fiat: semper notanda est relatio uel ad Deum uel ad homines. Porro non negamus, iustos nominari Dei filios, aut a uitæ sanctitate, aut a pura cōscientia. Sed quia nullum opus, si appendatur in Dei trutina, reperietur nisi mancum, & sordibus etiam inquinatum. Inde constituimus hanc iusticiæ appellationem, ubi operibus tribuitur, in gratuita uenia fundatam esse. Ergo ideo iusti sunt operibus fideles, quia nullo operum merito aut respectu iusti: cum operum iusticia ex fidei iusticia pendeat. Hinc etiā apparet, quid de operum mercede sit sentiendum. Non est certe inanis in Domino piorum labor, cui & uaria quotidie premia in mundo rependuntur, & summum in cœlis repositum est. Sed longe falluntur qui putant quicq̃ mercedis bonis operibus quasi debitum rependi. Semper enim huc redeundum: sicuti nullam esse iusticiam Deus pronunciat, nisi in perfecta legis obedientia: ita nihil homines

Iusticia fidei. Iusticia operum.

Merces pro operibus.

promereri, nisi omnia legis mandata in solidum præstent. Quisquis enim uel in uno apice defecerit, eum manet æterna maledictio, si iure cum ipso agatur. Quare promissiones uniuersas, quæ pactum legis implendæ continent; non dubitat Paulus irritas facere, donec gratuitæ promissionis beneficio mitigatus fuerit ille rigor. Promissionem gratuitam accipio, non qualiter multi solent, quia cum nos & nostra omnia debeamus Deo, ipse ultro & liberaliter operibus, quæ iure suo exigere a nobis poterat, mercedem promiserit, sed quia mercedem ex uoluntaria potius fauoris sui dignatione, quam ex propria eorum dignitate assignat. Nam illa quamuis liberalis promissio, quæ pacto legis implendæ annexa est, per se nihil nos iuuat, quia nemo, qui officio suo satisfaciat, unquam reperietur. Proinde, nouæ iterum promissionis subsidio opus est: Vt scilicet ideo præmium habeant opera, quia cum uenia placent. Ita fit ut non fraudentur spe mercedis fideles, qui illis stimulus esse debet ad bonorum operum studium, neque tamen rursus uel peruersa fiducia inflentur, neque efferantur inani gloria.

Hæc

Hæc uera eſt mercedis ratio, non ut operum merito, aut dignitati ex æquo reſpondeat, ſed ut gratuita eorum acceptione nitatur.

Ad hæc minime ferendum, ut fides ipſa, quæ cauſa eſt iuſticiæ, falſa interpretatione non obſcuretur modo, ſed etiam adulteretur. Quod faciunt, qui eam uere ſtare fingunt absq; charitate. Vetus eſt Sophiſtarum commentum, fidem, quæ ſit informis, ueram nihilominus eſſe: acceſſione uero charitatis formari. Porro inde natus eſt error, q fidem eſſe putant nudam frigidamq; noticiam, quæ Deum eſſe ueracem confuſe apprehendat. Nos de uocibus non litigamus. Sed cũ in hac quæſtione uertatur ſalus hominum, nimis periculoſa eſt ambiguitas, quæ totam doctrinam tenebris inuoluat. Sicuti nos gratis iuſtificat Deus, Chriſti obedientiam nobis imputando, ita tanti beneficij nõ niſi ſola fide cõpotes efficimur. Sicuti peccata noſtra expiauit filius Dei mortis ſuæ Sacrificio, Patriſq; ira placata, adoptionis gratiam nobis acquiſiuit, nuncque iuſticia ſua nos donat: ita non niſi fide ipſum induimus, ut ſimus bonorũ eius participes. Nũc

Fides Sophiſtarũ.

Fides Chriſtianorum.

 ſi neſci-

ſi neſciamus quid ſit fides, quis nobis ad ſalutem adipiſcendam aditus patebit? Qui autem obliquis ſuis moderationibus pacem hodie redimunt a Papiſtis, fidem ueram, quæ Chriſtianos ab infidelibus diſcernit, fatentur charitate poſſe eſſe uacuam. Perinde ergo faciunt, ac ſi quis uinum in dolio incluſum commendet: Epiſtomium uero abſcindat, ne cui liceat inde haurire.

Iam ſatis patere arbitror, quantopere referat, ut ſalua maneat de iuſtificatione doctrina, habere certam fidei definitionem. Et certe quænam ſit partim ex iuſtificationis effectu licet colligere. Iuſtificat enim, quia facit ut Chriſtum induamus, ut habitet in nobis, ut ſimus eius membra, quæ cum filio Dei nos unum facit, an ſine eius Spiritu eſſe poteſt? Id uero non minus eſt abſurdum, quam ſi quis aſſerat, animam carere uita, quæ ipſa corpus inſpirat, quæ motum illi dat, & ſenſum, quæ ipſius deniq; uita eſt. Si quis hoc unum teneat, fide Chriſtum poſsideri, in illa diſtinctione fidei formatæ & informis non amplius hæſitabit. Fides, inquam, firma eſt conſcientiæ certitudo, quæ Chriſtum

amplecti-

amplectitur, qualis nobis per Euangelium affertur. Atqui nonne unum est ex præcipuis donis, quæ nobis confert uitæ nouitas? unde & in sanctificationem nobis datus esse dicitur. Fides animæ est resurrectio, quemadmodum Christus pronunciat his uerbis Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet. Quomodo igitur mortua esset cum sit uiuifica? Fides diuinæ adoptionis est testimonium. Quomodo autem filij Dei, nisi qui Spiritu eius reguntur? Fides nobis aditũ ad Deum patefacit. Quomodo id fieret sine bona conscientia? Iohan. 11.

Vt hæc uel non sint, uel taceantur: tamen ut pax in unitate fidei nobis constet, prius de fidei nomine inter nos conuenire necesse est. Sed quia iam præfatus sum, mihi in præsentia sufficere, si demostrem, quam procul a retinenda iustificatione absint, qui dum hostes ueritatis placare student, medium excogitant doctrinæ genus, quod neq; cœlum neq; terram attingit: in hoc argumento me contineo. Ergo quantum ad obtinendam corã Deo iusticiam spectat, hæc quinq; de fide necessario tenenda esse dico. Primum indubiam esse persuasionem, qua uerbum a Prophetis Iusticia coram Deo.

& Apostolis allatam, tanquã ueritatem a Deo profectum, suscipimus. Deinde hanc in uerbo Dei proprie intueri gratuitas promissiones, Christumq; presertim earũ pignus & fundamentum, ut in paterno Dei fauore acquiescentes, salutis æternæ fiduciam concipere audeamus. Tertio, non esse hanc nudam noticiam, quæ in mente uolitet, sed unum quoq; affectum secum trahere, qui cordi insideat. Quarto, non ex humanæ mentis perspicacia eandem hanc nasci, uel ex proprio cordis motu, sed esse singulare Spiritus sancti opus, cuius est, tum mentes illuminare, tum obsignare corda. Postremo, non omnes promiscue hanc Spiritus efficaciam sentire, sed qui ad uitam sunt ordinati. Quod ordine primum posuimus, quia in confesso est apud omnes, probatione nulla indiget.

In secundo etiã probando non tam sedulo colligenda sunt testimonia, quã admonendus lector, ut quæ passim occurrũt in scripturis expendat. Sũt enim prope innumera. Et breuitati studendũ est. Paulus cũ a lege discernit Euangeliũ, fidei Doctrinã appellat. Roma. 10. Et alibi, reuelari in
Roma. 1. ipso Dei iusticiã docet ex fide in fidem. Itẽ

Gala.

Gala. 3 Ideo inquit, ex fide, ut secũdũ gratiam, quo firma sit promissio. Eodẽ pertinet quod scribit, Euãgeliũ in obedientiã fidei prædicari. Et ubi Euãgeliũ nõ ex lege, sed ex promissione esse docet, cõtinuo post cõcludit, ut promissio ex fide detur. Quibus uerbis aperte notatur mutua inter fidẽ & gratuitas Dei promissiones relatio. Hinc iam cõficitur, fidem in Christo solo quiescere: utpote in quo omnes Dei promissiones sunt etiam & Amen, 2. Cori. 1. Ita enim Deus dilexit mundũ ut filium suũ unigenitũ dederit, ut quisquis in eũ credit nõ pereat: Quæ sentẽtia nõ frustra toties repetitur. Quare alibi Paulus cũ lucem Euãgelij cõmendat, dicit illic refulgere Dei gloriã in facie Christi. Nec temere, cũ de fide meminit Scriptura, quasi expositionis uice additur, In Christũ. Significat enim hæc particula, ꝙ latius docetur, tertio capite ad Romanos: Christũ esse propositũ recõciliatorẽ, ut per fidem, intercedente ipsius sanguine gratis iustificemur Dei gratia. Quod ipsum deinde pluribus locis cõfirmat. Idẽ sibi uult quod Gala. 3. scribit, non nisi in uno semine, hoc est Christo, stabilitas fuisse promissiones, Eadem ratione tã ad Ephe-

Rom. 1. 16

Galat. 4.

2. Cor. 4.

Ephe. 4. sios, quam ad Philippenses, fidem inter-
Phil. 3. pretatur cognitionem filij Dei: in qua eti-
am totam sapientiam piorum includit:
quemadmodum alibi negat, quidquam
1. Cor. 2. sibi aliud esse eximium, & se Iesum Chri-
stum prædicasse gloriatur, tanquam in
quo consistat Euangelij summa.

Porro ex fide gigni diuini in nos amo-
ris fiduciã, uel unus locus abunde testatur,
Rom. 5. ubi docet Paulus, trãquillas nobis
esse Conscientias ut audeamus de spe uitæ
æternæ gloriari: Et prius dixerat, nos ex
fide esse hæredes, ne uacillemus trepidi &
Rom. 4. dubij. Vnde constat requiri firmam certi-
tudinem. In eundem modum ad Ephe. 3.
scribit nos per Christum habere audaci-
am & aditum ad Patrem cum fiducia,
quæ est per fidem eius. Nec Ioannes opina-
Ioha. 5. ri nos dicit, sed scire quod filij Dei simus,
tametsi nondum appareat. Hoc ergo qui
non tenet, fidei naturam prorsus ignorat.
Hoc autem posito, liquet fidem cum serio
affectu semper coniunctam esse. Alioqui
non iuberet nos Paulus radices agere in
Coll. 2. Christo & superstrui fide: nec ipsa haberet
nomen obedientiæ: multo minus Victo-
ria nostra aduersus mundum diceretur.

Etsa-

Et ſane, cum Paulus ſcribit, corde ad iuſti‑ciam credi, non eam in cerebro locat: ſed penitus defixam eſſe ſignificat in hominis anima. Elogia illa, quæ prius cõmemoraui, nũc omitto: quod ſit uita animæ, quod per eam Chriſtus iu nobis habitet, ꝙ nobis adipiſcendæ ſalutis ſit cauſa, ac ſimilia: quæ tamen ſimplici noticiæ nequaquam cõuenirent. Atq; hoc Eſt quidem alibi intelligit Paulus, cum dicit nos faciem Dei in Euangelij ſpeculo intuentes, in ipſam transformari ex gloria in gloriam, uiua enim & efficax ſit oportet cognitio, quæ ita nos in imaginem Dei transformet.

Phil. 2. Roma. 1. 1. Ioan. 5. Rom. 10 Ephe. 3. Ephe. 2.

Iam fidem diuinæ illuminationis opus eſſe, tot teſtimonijs ſcriptura confirmat, quoties cæcitatis damnat humanam mentem. Sed quoniam nimis longum eſſet, locos omnes colligere, paucos tantum annotabo, qui ſe primi offerent. Aliud nihil agit Paulus primo & ſecundo capite Epiſtolæ ad Corinthios prioris, niſi ut hebetem eſſe, & nihili omnem humani ingenij perſpicatiam in Dei myſterijs, oſtendat. Qui ergo ad ea penetrant, nõ ex uoluntate hominis aut carnis, ſed ex Deo nati ſũt. Io. 1. Neq; enim caro & ſanguis reuelant, ſed

pater qui in cœlis est. Matt. 16. Quare rogat
Ephes. 1. Paulus Deum, ut Ephesijs aperiat mentis oculos, detque illis Spiritum sapientiæ & reuelationis in agnitionem sui, ut compre-
Ephes. 3. hendere queant, quæ sit sua uocatio: Et merito: siquidem, ut postea subijcit, dilectio Christi, ad quam uocamur, omnem
Philip. 3. cognitionem supereminet, unde sequitur,
Ioan. 3. Ioan. 6. quod alibi affirmat, nobis dari, ut credamus: nec posse homines quidquam accipere, nisi illis e cœlo datum fuerit: neminem ad Christum uenire, nisi trahatur a Patre. Adhæc, si excutiamus cor humanum, reperiemus nō modo ad diffidentiam propénsum esse, sed toto naturæ instinctu illuc ferri. Quare iterū hic nobis subueniat Dei spiritus necesse est, sitque nobis & arrabo & sigillū. Hic est, qui nobis os aperit, ut audeamus absque metu Deū patrē inuocare, qui sanguine Christi animas nostras irrigat, qui ratā nobis facit eius gratiā, qui Dei cha
Rom. 8. ritate corda nostra perfundit, ut intrepide
Gal. 4. gloriemur, nos esse eius filios, qui denique
1. Petr. 1. Rom. 5. nos ducit in omnem ueritatē: idque ut sci-
Ioan. 16. amus, quæ nobis a Deo donata sunt.
1. Cor. 2. Quod ultimo loco posui, sumptum
Acto. 13. est ex Luca, qui Pauli doctrinæ credidisse
narrat,

narrat, quotquot ad uitam erant præordinati. Et sane, cum omnes promiscue externa prædicatione inuitet Deus: hoc solo electos suos discernit a reprobis, quod hos cœcutire in luce sinens, illos nouis oculis donat, quibus cernãt, & corda in obedientiã uerbi sui inclinat. Proinde efficaci uocatione arcanã suam electionem patefacit, uocat nos, inquit Paulus, quemadmodũ in filio suo elegit ante creatũ mundũ. Item Illius opus sumus, creati in Christo ad bona opera, quæ præparauit, ut in illis ambulemus. Hoc ideo notandum est, quia, ut plus æquo superbi sunt homines, ad se rapiunt, quod erat uni Deo adscribendum. Cui præposteræ arrogãtiæ gratuitam suã adoptionem opponit Deus, quæ ipsa sibi causa est ad nos uocãdos, adeoq; sola nos discernit. Nunq̃ certe præuenitur a nobis Deus, sed quærit oues errantes ac perditas. Porro efficacia uocationis, cuius memini, sic accipi debet, quod nõ tantũ nobis offertur Dei gratia, sed ad eã amplexandã uolũtas quoq; nostra formatur. Nã inter electos & reprobos id interest, quod cũ utrosq; alloquatur Deus uoce hõis, illos peculiariter spiritu suo intus docet. Cõmune inquã, utrisq; est ho-

Ephes. 1.
Rom. 8.
Ephes. 2.

1. Cor. 6.

est hominis ministerium: sed interior spiritus gratia specialis est electis. Quo pertinet Christi sententia: Quicunque a patre audiuit ac didicit, uenit ad me. Iohan. 6. Nisi hæc extra controuersiam posita fuerint, licet auium more subinde garriamus, nos fide iustificari, iustificationem ipsam nunquam tenebimus. Nihilo autem melius est, furtim subduci ab unico salutis fundamento, quam palam excuti. Verum sunt etiam alia in quibus laruati Mediatores hanc doctrinæ partem malitiose subuertunt, quam uelle se tueri uerbo profitentur.

Confessio laqueus Antichristi.

Peccatorum confessionem obtinendæ ueniæ necessariam esse fingunt. Cui autem confiteri nos iubent? Non Deo sed Sacerdotibus. Nonne plus quam impudenter obtenditur nomen gratuitæ iustificationis, cum hæc conscientijs imponitur necessitas? Vt liberæ sint conscientiæ a metu æternæ mortis, ipsam quoque Dei legem abrogari oportet, ne maledictione eas obstringat.

Lex Dei abrogata, quanto magis traditiones humanæ.

Quid nunc si nouarum legum laqueis induũtur, quæ fortius eas adstringant? Scriptura nos iustificari testatur, non quia impleamus legem, sed quia recumbamus in Christi Sacrificium, quo expiata

piata sunt peccata. Non ergo legis obseruatio, sed transgressionum uenia nos iustificat. Nunc cum ipsa peccatorum remissio, quæ a uinculis omnibus nos soluit, conditioni illigatur, nonne tota conscientijs excutitur salutis certitudo? Peccatorum remissionem nobis promittunt: sed hac lege si in aurem sacerdotis confessi fuerimus. Quid hoc quæso aliud est, quam humanæ legi subijcere diuinæ legis absolutionem, & ipsi, ut ita loquar, manumissionis uindictæ seruitutem imponere? Sic enim statuunt eiusmodi legislatores, ne peccatorum remissio, quæ nos liberat, ipsa sit libera.

Libertas captiua in regno Antichristi.

Præterea atrocem Deo iniuriam faciunt, qui tantum arrogant hominibus, ut ipsorum arbritrio remittantur peccata. Præsertim cum hoc uni sibi tam seuere uindicet apud Prophetam. Ego sum, ego sum, inquit qui deleo iniquitates tuas. Quid autem? an Deus ipse, cum beneficium istud nobis offert, confitendi legem imponit? An Christus ipse cuius maxime proprium est hoc officium & mandatum, tale quidq̃ præscribit, peccata remittendo? Nusq̃ hoc legitur. Nunc cum insurgunt

Iesa. 43.

gunt homines, manumq; iniiciunt Christo ad restringendam eius gratiam: nonne plus q̃ sacrilega audacia est? Et nos si tantum iuris permittimus hominibus, ut reconliandæ inter nos & Deum gratiæ ipsi sint arbitri ad leges dictandas, nonne Christi beneficium tali ingratitudine repudiamus? Hoc certe nisi impudenter negari non potest. Confugimus miseri omnes nos, ut necesse est, ad peccatorum ueniam, tanq̃ ad unicum salutis asylum. Certa nobis uia a Filio Dei monstratur. Certa ratio traditur tanti boni potiendi. Hic se interponit mortalis homo aditumq; præcludere audet: ianuam ostendit a se obseratam, nec aperiri nisi confessionis claue patitur. Hanc in se tyrannidem qui suscipiunt, statuuntue Christum unicum iusticiæ authorem, ac non potius honoris partem illi ereptam alio transcribunt? Et ubi gratuita iusticia, si hoc modo redimitur?

Porro quoniam hactenus expertæ sunt piæ animæ, quam dira esset carnificina, cum ad huiusmodi confessionem

adige-

adigebantur, ut minore doloris ſenſu eas interimant falſi Mediatores, mediam uiam excogitant. Dicunt enim, neq; minus laxandam confeſsionem, neq; rurſus nimis ſtringendam. Videtur certe aliquid profectum, cũ ex illa anxia enumeratione aliquid remittitur. Nugæ ſcilicet. Nam ſi ſtatuimus non abſolui coram Deo, niſi qui ſacerdoti peccata ſua confeſsi fuerint: cui inde apiculum detrahere fas erit? Nonne ſemper periclitabimur, ne ſi quid a nobis prætermiſſum eſt, in iudiciũ Deus reuocet? Hæc demum pax eſt conſcientiæ, ſine qua nulla eſt ſalus, cum indubia eſt abſolutionis fides. Si confiteri prius quempiam neceſſe eſt, quam abſoluatur, quouſq; urgeat hæc neceſsitas, non eſt in hominis arbitrio definire. Ita nihil præter aſsiduam inquietudinem, lentumq; tormentum, & perplexas ambages relinquitur, quæ animam nihilominus conficient, quam ſi aperte iugularetur. Contenti ſunt Mediatores, ſi recenſeantur peccata, quæ diligenter cogitanti & ſeſe excutienti in mentem ueniunt. Quid hoc eſt aliud, quam uenenum gutta

mellis

mellis illinere, ut primo gustu minus sentiatur? Nam si quid iustæ diligentiæ uel minimum defuerit, hic hærebit peccator, imo labefactabitur tota promissio, & tandem abyssus abyssum trahet. Si hæc est salutis scientia, tranquillo animo in peccatorum ueniam recumbere, quisquis hunc laqueum sponte induet, sciens ac uolens salutem suam proijcit.

Quod autem huic impiæ tyrannidi prætexitur Christi authoritas, non minore fit impudentia quam malitia. Antehac Sorbonicis Theologastris propter crassam iusticiam poterat ignosci, cum scripturam perperam corrumperent. Nunc in tanta luce non eadem ualere debet excusatio. Obtendunt mediatores ligandi & soluendi potestatem Apostolis esse datam. Addunt postea, exerceri non posse, nisi intelligat qui ea fungitur, retinereue, an soluere debeat. Inde enumerationem conficiunt. Quid tam puerile obiectum, toties a nobis refutatum, nunc de integro excutiam? Cum instruuntur ligandi, & soluendi potestate Apostoli, hoc elogio uim & fructum Euangelij commendari, certum est. Magnopere enim refert, ut ratam esse co-

Sorbonici Theologastri.

esse coram Deo absolutionem sciamus, quæ nobis nunciatur ore hominis. Meminerimus homines esse mortales, qui nos ab æternæ mortis reatu exemptos esse testantur. Tantæ rei testimonio ne Angeli quidem pares forent. Quid ergo nobis fieret, nisi suam authoritatem interponeret ipse Filius Dei, ad sanciendam mandati sui fidem. Ipsa porro mandati executio omnem hac de re dubitationem tollit. Neq; enim audiendis cofessionibus, sed prædicando Euangelio, ligandi soluendiq; munus exercuerunt Apostoli. Quinetiam palam est, melioribus seculis, quibus floruit religio, uel ignotum fuisse confitendi ritum, uel non ita communiter receptum fuisse. Certe extra controuersiam est, totos mille annos & supra, hac lege solutas fuisse Ecclesias, quam noui mediatores quasi perpetuam, & una cum Euangelio natam, obtrudunt. Quod si necessaria est, quam fingunt, cognitio, ut peccata remittere nequeant, nisi qui audiuit: temeritatis damnandi sunt, non modo præstantissimi quiq; ueteris Ecclesiæ Pastores, sed Apostoli ipsi, adeoq; omnium Magister & Dominus, qui omnes, cũ morem con-

fitendi nescirent, ligare tamen & soluere ausi sunt.

Scio eiusmodi homines, ubi species aliqua utilitatis se ostendit, quid ius sibi iubendum permittere. Atq; hæc ratio est, cur tantopere confessionem urgeant, quia mundum uolunt sibi obnoxium facere, ut obsequentem habeant. Multis ergo nominibus confitendi ritum utilissimũ esse contendunt. Nempe, si reputamus, quid priuatim ipsis expediat. Cum tamen omnia dixerunt, nil afferunt magis spetiosum, quam ꝙ impios cogunt, semel quotannis erubescere. Scilicet, multum profectum est, cum apud nos plus hominum ualet pudor, quam Dei & Angelorum reuerentia. Et tamen hoc ipsum esse falsissimum, usus, qui optimus est Magister, docet. Eo enim maiore peccandi proteruia lasciuiunt, quia se fore saluos confidunt, simul ac in aurem sacrifici, quidquid intus eos grauat, exonerauerint. Perinde ac si Dei tribunal effugerent, iudicium hominibus deferendo. Deniq; non secus ac ebriosi, uomendo ad nouam crapulam se comparant. Quid autem ex aduerso no-

bis

bis promptum esset obijcere? An non ex hac larua innumeras malorum species prodire notum est? Verum ut demus, esse rerum quod postulant: nihil tanti esse debet, ut in seruitutem redigantur conscientiæ, prostituatur Christi gratia; opprimatur fides. Vt maxime, inquam, expediat, cogi ad confitenda sua peccata homines: fucum tamen facere, quasi res sit ad salutem necessaria, neq; fas est, neq; expedit. Stringi enim talium legum uinculis conscientiæ nequeunt, quin strangulentur. Ergo omnibus illis abruptis, discamus solis gratuitæ misericordiæ promissionibus, omnes sensus habere diuinctos.

Similiter cum de Spirituali conscientiæ foro agitur, nulla satisfactionum fiat mentio. Vnica enim est Christi satisfactio, quæ non culpæ tantum, æternæq; mortis reatu nos eximit: sed temporalibus quoq; pœnis redimendis est precium. Arridet quidem, prima specie, illa distinctio: pœnam æternam gratis remitti Christi beneficio: temporales autem nostris satisfactionibus. Sed re propius inspecta, protinus euanescit. Reclamāt primum omnes Pro- Satisfactio.

mus salutem amissam, quã ipsi spõte pro-diderimus Sathanæ, & eius ministris: Cauendũ itaq;, ne illæ nos demulceant Sirenum uoces: Hoc parũ est. Hoc cómoda interpretatione mitigabitur. Hoc facile latebit. Hoc admittetur nõ magno periculo. Potius audiamus monẽtem Christũ: Ambulate, dũ lucem habetis. Nam si quas patimur claræ luci nubeculas opponi, citius quã putemus, obruent nos tenebræ. Vnica est ianua, qua ingredi nos in uitam æternã oportet. Vnica est uia, qua ad eã peruenitur. Minimus ab his deflexus, procliuis est in mortem error. Huc accedit, ꝙ obliquis uelut cuniculis simul impetitur Christi gloria, quã ita cõiunctam esse cũ salute nostra uoluit, ut alteri qui detrahit, utrãq; uiolet. Ergo in asserenda gratuita iustificationis doctrina, nõ tantũ quam sit nobis chara nostra salus, sed etiam quã preciosa Christi gloria, specimen edendũ est. Vnde apparet, quam detestandũ interitũ nobis moliãtur perfidi Mediatores, qui suis fucis huc nos induunt, ut nõ minus in Filiũ Dei simus ingrati, quã ꝓpriæ salutis ꝑditores.

Interim id est interitus.

Atq; ut demus, relinqui istud nobis integrũ, iustificari sola fide hominẽ, qui tamen ni-

men ni-

men nihil præterea relinquũt, quo tãdem loco habendũ censent cultũ Dei? Estne illis res tã friuola, ut pacem Ecclesiæ morari nõ debeat? Atqui hominũ & Angelorum saluti præferendam esse dico. Proinde, qui nõ tantũ posthabito, sed etiam relicto Dei cultu, alterũ illud caput duntaxat urgent, quid sit uera religio, nondũ didicerũt. Si quis obijciat, præcipuã diuini cultus partẽ fide, eiusq; exercitijs cõtineri, ego id quidẽ fateor. Sed disputare, quomodo salutẽ adipiscãtur homines, quomodo autẽ rite colatur Deus tacere, nimis est præposterum. Adde, quod huius rei cognitio propriã explicationẽ desiderat: cuius duo potissimũ sunt membra. Primũ enim statuendũ est, spiritualẽ esse Dei cultũ: ne in externis uel Ceremonijs, uel alijs quibuslibet operibus, reponatur: deinde nõ esse legitimũ, nisi ad eius, cui præstatur, uoluntatẽ sit compositus, tanquam ad suam regulam. Vtrunq; plus quam necessarium est. Nam ut nihil quam terram & carnem sapimus, ita Deum metimur nostro ingenio. Vnde fit, ut semper magis arrideãt externæ pompæ, quæ nihili sunt corã Deo, quã interior cordis ueritas, quã solam probat ac requirit.

Rurſus nota eſt ingenij noſtri laſciuia, quæ hic maxime exultat, ubi nihil prorſus exaudiendum erat. Quoslibet cultus, & alios ſubinde atq; alios comminiſci homines ſibi permittunt. Neq; hoc eſt ſeculi unius uitium, uſq; ab exordio mundi, ita licenter mundus cum Deo luſit. Ipſe autem clamat, nihil ſibi pluris eſſe, quam obedien-
1.Samu.15 tiam. Itaq; omnes cultus, præter mandatum ſuum confictos, non modo tanquam irritos repſuit, ſed plane damnat. Quid teſtimonijs utar in re tam aperta? cum prouerbiales inter Chriſtianos eſſe debeant eiuſmodi ſententiæ.

Quod prius membrum, quaſi ſuperuacuum ſecure omittunt fucoſi Mediatores, ut ne uerbulo quidem attingant, ſpiritualem eſſe Dei cultum: quid aliud quam latebras quæritant ad fallendum? Fingamus tamen, id eſſe tollerabile. Quod autem in operibus per ſe bonis numerant, quæ ſponte ſuſcipiuntur absque Dei mandato; in eo totam pie recteq; uiuendi regulam peruertunt. Vbi enim erit illud? Fruſtra me colunt docentes præcepta hominum: ſi rogari ſuo arbitrio extra Dei legem, hominibus liceat? Ac eo impudentiæ erumpunt,

Opera ſponte abſq; mãdato Dei ſuſcepta.

Matt. 15.

punt, ut dicant a Spiritu sancto discrepa-
re, qui non probant supererogationis ope-
ra. Cur istud? An quoniam eiusmodi ope-
ra apud Iesaiam commendat Spiritus, cũ Iesai. 1.
hoc solo titulo damnat quæcunq; pul-
cherrimam alioqui speciem habent, quod
ea Deus non requiret e manibus nostris?
Video quid obijciant: ut omnia uenda-
mus, ut perpetuam colamus uirginita-
tem, ut gratuitam prædicationis operam
impendamus Ecclesiæ, non præcipi qui-
dem a Domino, placere nihilominus.
Atqui respondeo, etiam si quis hæc om-
nia simul & longe maiora præstet, nihil
ultra præstare, quam quod lex continet. Il-
lic enim iubemur Deum ex toto corde di-
ligere. Quis hominum hanc metam sua
perfectione superet? Si excipiant, nullum
tamen de operibus ipsis Speciale extare
mandatum: ad hoc quoq; facilis est respõ
sio. Neq; enim hæc omnibus conueni-
rent. Neq; rite suscipiuntur in eum finem,
quasi per se ualeant, aut quasi ita coli Deus
uelit. Si quis, nulla necessitate inductus,
uendat quæcunq; habet, abiecta familiæ
suæ cura, quasi uenditio per se sit uirtus:
nonne stultitiæ merito damnabitur? Neq;

enim omnes promiscue alloquitur Christus cum dicit: Vade & uende omnia: sed eum qui se falso tota lege perfunctum putans, inani fiducia turgebat. Vt eum ostendat Christus procul adhuc a tãta perfectione abesse: uitium, in quo sibi blandiebatur, attingit: quod scilicet opibus suis nimium addictus esset. Vnde patet, tale uenditionis genus sub legis mandatis cõtineri. Idem & de uirginitate sentiendum. Videre enim quisq; debet, quid sibi datũ sit, ne quis incontinentia laborans, dum cœlibatum appetit, cum Deo luctetur. Deinde qui continentiæ dono præditus est, placere sibi non debet cum suo cœlibatu, quasi genus uiuendi colat alijs perfectius. Neq; enim uirginitas, quasi per se uirtus sit, laudatur: sed dum refertur in suum finem: ut liberius, auocamentis omnibus soluti, studia nostra & curas omnes conferamus in Dei obsequium. Et cur stipendio abstinuit Paulus? nisi ut obuiam iret Pseudoapostolorum malitiæ, qui ideo nihil poscebãt, ut infamiam crearent eius ministerio, uel saltem authoritati detraherent. Quid autem, obsecro, præter officij sui modum supererogat minister, dum

nihil

nihil prætermittit, quod ad Ecclesiæ utilitatem facturum uidet? Non potuit aliter facere Paulus, quin se & Apostolatum suum improborum ludibrio exponeret. Quid ergo fecit, primum quod non debuerit? deinde quod non esset ex Dei præscripto.

Iactant etiam exemplum Dauidis, qui coram arca saltauit. Verum quid hoc ad commentitios cultus stabiliendos? Nam si nouum quempiam cultum erigere in animo habuit Dauid, quis eius temeritatẽ excuset? cum rem tam seuere a Domino prohibitam aggressus sit. Lex certe illa cõmunis erat omnium: ne facerent quod singulis placeret: sed tantum quod Dominus præceperat. Si quid ergo ad mandatum de suo addidit Dauid: perperam ausus est plus quam licebat. Si fatemur peccasse: quid imitatores iuuat peruersum exemplum? Ego uero non concedo, hoc animo saltasse Dauidem, ut cultum sibi non mandatũ Deo exhiberet. Satis scitur, Ceremonias ita pietatis fuisse exercitia, ut nõ tam ex se quam ex fine, æstimarentur. Quid ergo sibi aliud uoluit illa Dauidis saltatio? Deut. 12.

ſaltatio? niſi ut arcam Domini magnifice in locum cœlitus illi deſtinatum & conſecratum deduceret? Quanquam non du-
Extra ordinaria facta ſanctorum. bium eſt, quin peculiari Spiritus inſtinctu huc addictus fuerit: quod in extraordinarijs ſanctorum factis ſemper obſeruandum eſt.

Verum ne quis calumnietur, nos in rebus externis nimium eſſe moroſus, qui adeo præciſe tollamus omnem libertatem: hic teſtatum uelim pijs lectoribus, me non de ceremonijs litigare, quæ decoro tantum & ordini ſeruiunt: uel etiam ſymbola ſunt & incitamenta eius, quam Deo deferimus, reuerentiæ.

Nobis enim de operibus diſputatio eſt, quæ per ſe Deo placere fingunt Mediatores, & quibus eum rite coli affirmant. Nam cum illis de operum iuſticia, adeoq; meritorijs operibus ſermo eſt, eiuſmodi figmenta obtrudunt, quæ ad Dei legem, hominum arbitrio adduntur. Quis autem non uidet hoc modo ἐθελοθρησκείας, quæ a Paulo damnantur, Dei mandatis opponi? Certe ſi uerum dicerent: falſum eſſet illud Chriſti: Fruſtra Deum coli homi-
Matt. 15. num mandatis. Nego igitur, legitimum eſſe ali-

eſſe alium Dei cultum, quam qui ad eius uoluntatem exigitur. Nam is ſolus rationabilis a Paulo uocatur hac de cauſa, quod ubi ſapere plusquam oportet homines uolunt, a ratione uiaq; aberrant. De operibus autem medijs, quorum libera eſt electio, alibi erit opportunior dicendi locus. Tantum oſtendere uolui, ſi abſq; Dei mandato ſuſcepta a nobis opera in partem diuini cultus, ſpiritualiſq; iuſticiæ obrepant: quod in religione præcipuum eſt, euerti. Quoniam in tradenda reformationis formula poſtquam de iuſtificatione egerunt Mediatores, ad Eccleſiam deſcendunt: Videndum quatenus eorum placitis acquieſcere pio homini liceat, qui nolit a ueritate diſcedere. Quas ponunt dignoſcendæ Eccleſiæ notas, ego quoque libenter recipio puram doctrinam, rectum Sacramentorum uſum, & ſanctam, quæ inde pendet, unitatem. Sed quod addunt de continua Epiſcoporum ſucceſsione, quis non animaduertat captioſe ab illis dici? Non abs re contendimus, ita ſeculis aliquot laceratam & diſsipatam fuiſſe Dei Eccleſiam, ut deſtituta fuerit ueris paſtoribus, Contendimus nihil minus quã Paſtores

Rom. 12.

Eccleſia ubi.

ſtores fuiſſe, qui hunc honoris titulum ſibi arrogarunt. Iſti non modo lupos cenſeri uolunt Paſtores, ſed Eccleſiam alibi, quã apud eos quærendam eſſe, negant. Nos certe non negamus, ſemper fuiſſe Dei Eccleſiam in mundo. Audimus enim, quid de perpetuo Chriſti ſemine Deus promittat. Hoc etiam modo non negamus, quin ab exordio Euãgelij continua uſq; ad nos fuerit Eccleſiæ ſucceſsio: quemadmodum certo perſuaſi ſumus, ad finem uſq; mundi fore. Sed non concedimus ita affixam eſſe externis laruis, ut penes Epiſcopos uel fuerit antehac, uel poſthac futura ſit. Et unde, quæſo id neceſſarium eſſe probant? Nulla uſq̃ inuenietur promiſsio. Quin potius, dum Petrus admonet falſos doctores in Eccleſia Chriſtiana fore, ſicuti in populo ueteri fuerunt: & Paulus ſeſſurum in templo Dei Antichriſtum pronunciat: non extraneos hoſtes deſignant, qui uiolenta irruptione ad exiguum tempus turbent Eccleſiam: de ordinaria, quam uocant, præſulum adminiſtratione loquuntur: ne quis tranquillũ ac florentem regni Chriſti ſtatũ ſomniaret. Ergo ſi penes Apoſtolorũ ſucceſſores reſidet Eccleſia: eos quæramus ſuc-

mus successores, qui traditã ab illis doctrinã posteris fideliter p manus tradiderint.

Scio ut cõtinuã hãc successionẽ cõmendent Irenæus, Origenes, Augustinus, & alij quidã ex ueteribus. Sed merum fucũ faciunt, qui eiusmodi testimonio tyrannidẽ papatus, quæ nihil habet cum antiqua Ecclesiæ forma, defendere conãtur. Irenæo & Origeni negociũ erat cũ improbis nebulonibus, qui cũ prodigiosos errores proferrẽt in mediũ, eos sibi diuinitꝰ reuelatos esse iactabãt. Huius mẽdacij facilis erat refutatio: quod adhuc superstites erãt multi, q familiares Apostolorũ discipulis fuerant. Recẽs erat eius doctrinæ memoria, quã Apostoli tradiderãt. Ipsi quodãmodo parietes adhuc eorũ uocibꝰ ꝑsonabãt. Miramur si illi sãcti uiri, testes citauerĩt Ecclesias, quæ & ab ipsis Apostolis institutæ fuerãt, & eorũ institutionẽ, sine controuersia, retinuerãt: pugnabat Augustinus cõtra Donatistas, q furiosa sup͂bia inflati, solos se Ecclesiã habere gloriabãtur, cũ tamẽ nihil esset causæ, cur ab alijs dissiderent. Obijcit illis Augustinus, quas illi repudiabãt Ecclesias, & a q̃bus discessionẽ fecerãt, cõtinua serie ab ipsis Apostolis fluxisse. Optimo id q̃dẽ iure:

iure: cum eas in recepta ſemel doctrina perſtitiſſe, Donatiſtæ agnoſcerent. At longe diuerſa eſt noſtra ratio. Succeſſores enim Apoſtolorum fuiſſe negamus, qui ab eorum fide doctrinaq; deſciuerint. Perfidioſi iſti Mediatores, qui tenebras miſcent cum luce, quam diſsimilis ſit antiquo Eccleſiæ regimini, uel potius contraria præſens diſsipatio, non ignorant. Cuius ergo impudentiæ eſt, ad opprimendam Eccleſiam, nomen Eccleſiæ ipſius obtendere? Vtinam uero ad hunc uſq; diem ſteтиſſet illa, quam mentiuntur, ſucceſsio. Apud nos certe, non difficulter inueniret, quam meretur, reuerentiam. Sit inquam, Petri ſucceſſor Papa, ſi Apoſtoli fungatur officio. Sed in quo ſita eſt ſucceſſio, niſi in perpetuitate doctrinæ? Si autem ab *ijs* corrupta eſt, imo extincta & abolita Apoſtolorum doctrina, qui eorum haberi uolunt ſucceſſores: quis non ſtultam eorum iactantiam derideat? Eodem nempe argumento probare mihi liceat, tyrannos omnes optimos fuiſſe libertatis uindices: quoniam a republica ad eorum monarchiam continuus fuerit tranſitus. Nunc an ita ſit, ex re fiat æſtimatio. Sed hoc ipſum ne

Mediatores id eſt Interimiſti perfidioſi.

fiat, ex

fiat, ex professo cauent Mediatores, qui ex honore, quem personis deferunt, præiudicium fieri uolunt de doctrina.

Vt locum hunc breuiter concludam: Ecclesiam dei quærimus. Fatemur omnes, sic propagatam fuisse ab initio, ut continuo seculorũ ordine ad nos usque durauerit, & hodie diffusa sit per totum orbem. Restat altera quæstio: sitne personis alligata. Nos quam periculosum sit hoc fateri, tametsi uidemus, nolumus tamen adeo esse soliciti, ut caueamus in posterum. Sed cum sibi usurpent nomen Ecclesiæ, qui eam funditus, quantum in se erat, perdiderunt: cuius socordiæ fuerit, saltem præsenti malo non reclamare? Iam suo tempore dicebat Hilarius. Ecclesiam potius delitescere in cauernis, quam in primarijs sedibus eminere. Quæ ad tam horrendam, quæ ubique hodie grassatur, uastitatem deplorandam querimoniæ sufficiant? Aliunde igitur, quam ex hominum titulis, petenda erit Ecclesiæ cognitio. Et frustra in eius inuestigatione circuimus, cum ultro se nobis uerissima ratio offerat. Quis enim nostrum, ut hominem agnoscat, eius calceos uel pedes intuebitur? An non

Ecclesiæ hostes maximi.

Ecclesiæ nomẽ sibi usurpant.

Aduersus Auxent.

K in faci-

in faciem recta conijciemus oculos? Cur ergo, in consideranda Ecclesia, non ab ipso capite incipimus? praesertim cum eo
Matt, 24. nos Christus ipse reuocet: Vbi erit cadauer, inquit, illuc congregabuntur Aquilæ. Quare si in certam Ecclesiæ unitatem coalescere libet: in ueritatem Christi tantum consentiamus.

Cum ad Ecclesiæ authoritatem uentum est, quibuscunque fucis imperitorum oculos ludant Mediatores, huc tandem reciduũt, ut pro uerbo Dei sola ualeat hominum libido. Nota est illa triplex cãtilena: Esse penes Ecclesiã, discernere ueras scripturas ab adulterinis. Eandẽ habere ius interpretandi. Eius traditionem oraculorũ uim habere. His iactis fundamentis, palam est, ereptum Deo imperium ad lituos & infulas transferri. Qualiscunque sit eorum caterua, qui modo Episcopali titulo sint ornati, Ecclesiam constituit. Porro immensum est quod illis licebit, si arbitrio suo interpretentur scripturam, si fidei articulos fabricent, leges imponant conscientijs. Quid igitur Deo fiet reliquum? Hæc plusquã manifesta est regni Christi, sanæ doctrinæ, salutis nostræ proditio. Et nos dis-

nos discordias alere, pacemq; im pedire ac turbare clamabũt, nisi protinus assentiamur? Quin proprium Ecclesiæ officiũ sit, scripturas ueras a supposittijs discernere, nõ nego. Nempe, quia obedienter ãplectitur, quiquid Dei est: & oues audiũt uocem pastoris, alienorum uocem non admittũt. Sed Ecclesiæ iudicio submittere sacrosancta Dei oracula, ut quasi precario suam inter homines authoritatem obtineant, sacrilega est impietas. Nam cum super Apostolorũ & Prophetarum doctrinam, teste Paulo, fundata sit Ecclesia: perinde isti loquuntur, ac si garrirent matrem a filia esse genitam. Notum est præterea quid captent. Hinc ille, aiunt, Canon &c. Primum quæro, quo ipsum tempore editum fuisse putent. Nam in Niceno cõcilio nulla eius mentio. Et tamen illic satis ualidis contra Arrium instructi armis erant sancti Patres, cum scripturas in manu haberent. Deinde quid legi, librisq; Propheticis fiet, si tamdiu pependit eorum authoritas, donec aliquid post duo tandem annorum milia, ex quo lex lata fuerat, decerneretur? Nam Machabeorum libros, Tobiam, eiusdemque farinæ alia, quoniam

Idem clamat Lupus Aesopicus cõtra agnũ.

Iohan. 10.

Ephes. 2.

in uulgari eorum canone continentur, pro legitimis haberi uolunt. At de ipso Canone, quem adeo superciliose nobis obtrudunt, inter se nō consentiunt ueteres scriptores. Suis ergo fruantur Mediatores, ut libet, modo nobis liberum sit ea repudiare, quæ diuinitus nō esse prodita, sani omnes, saltem ubi moniti fuerint, iudicabunt.

Sequitur Ius interpretandi: quod ut Mediatores confictæ a se Ecclesiæ asserant, adducunt Petri testimonium: non esse priuatæ interpretationis prophetiam: quia non a seipsis locuti sint prophetæ, sed a Spiritu Dei impulsi. Sed hac consequentia apud intelligentes parum proficient. Admonet Petrus, nihilo nunc magis humani ingen*ij* perspicatia intelligi posse prophetias, quam olim conflari potuerint. Hortatur ergo, ut quemadmodum diuinitus sunt allatæ, ita genuinum earum sensum postulemus a Dei Spiritu nobis patefieri. Nihil ambitioni, nihil arrogantiæ esse dandum. Sed an inde consequitur, ius interpretandi red*ij*sse ad paucos? Obtendunt etiam, promissum esse Ecclesiæ Spiritum, a quo ducatur in omnem ueritatem: & qui suggerat, quæcunq; docuit Christus. Atqui,

qui, cum eripiant interea Ecclesiæ, quod illi a Christo datum est, an non detegenda est eorum fallacia? Dono interpretationis instruit Spiritus Domini quos uisum est, in cõmunem Ecclesiæ ædificationem. Huius doni uim & usũ non supprimunt tantum, sed in nihilum redigunt, qui solis Episcopis potestatem faciunt alijs dictandi, quod necessario sequãtur: Sæpe accidit, ut genuina Scripturæ intelligentia destituti sint Episcopi. Ergo qui nos ad tenenda eorum præscripta cogunt, furiosos armant gladio, quo Scripturam totã misere conscindant. Deniq;, quisquis scripturæ sensũ episcoporum subijcit arbitrio, interempta eius anima, nihil præter mortuum corpus relinquit. Extrahendus enim nobis est anguis, quem sub hoc dumeto Mediatores occultant. Nempe hoc uolunt, ut nihil tã sit firmum & perspicuũ in scripturis, quod non uno uerbo eludere promptũ sit, siquidem cornutis bestijs minus adlubescat.

Tertiam partem Ecclesiasticæ potestatis locant Mediatores in sanciendis, tam dogmatibus, quam legibus. Atq; priorem illam spetiem Traditiones uocant: quas si quis conuellat, eorum sententia, negat

Ecclesiam fundamẽtum esse ueritatis. Hac captione irretiuntur miseræ animæ, ne quam omnino superstitionem reijcere audeant, quæ modo longi temporis usu inualuerit. Plausibile quidem exemplum adducunt in Baptismo paruulorum. Sed cum nullum sit tam crassum aut puerile commentum, quod non traditionis nomine uenditetur in Papatu, omni superstitionum genere ultro se implicat, quisquis ab hac captione sibi non cauet. Tametsi ne hoc quidem illis concedo, ex Ecclesiæ traditione fluxisse pædobaptismũ, quem certo constat, in ipsa Dei institutione esse fundatum, & a circumcisione habere suam originem. Parum enim haberet firmamenti, si hominum tantum arbitrio staret. Adeoq; hæc tenenda est uniuersalis regula, non esse legitimum Sacramentum, nisi quod a Deo est, non ab hominibus. Sed ut ad præsentem causam reuertar: non modo cerei paschalis benedictionem, aquæ exorcismum, & similes nugas, quæ numero sunt infinitæ: sed missandi ritum, & impios omnes eiusdem formæ cultus, una, ut aiunt, fidelia dealbant, cum illis. Traditionum imponunt nomẽ.

Baptismus puerorum.

Vt quid

Vt quidquid longi temporis præſcriptio-
ne defenditur: quaſi extra controuerſiam
poſitũ,inter ipſa Dei mãdata emineat. Et
hic ſe nemo opponet?Imo ſubeũda potius
millies turbatæ pacis infamia, quã ut per-
fida diſsimulatione prodamus tã neceſſa-
riam Dei ueritatẽ, quæ hic alioqui pericli-
tatur.

Leges nõ alias unquã tulit uera Chriſti Eccleſia, niſi quæ ad retinendũ ordinẽ,ad fouendã cõcordiã ad tuendã diſciplinã fa cerent. Tales nemo ſobrius nõ fatebitur,& iure ferri,& ab omnibus pijs ſeruandas eſſe. Nec uero de eo contendimus. Sed duobus malis ſubuenire neceſſe eſt,ſi uolumus ſal- uã eſſe Eccleſiã. Quod hodie nihilo leui- ora, & æque multa & uaria legum onera impoſita ſunt Chriſtianis, quã olim ſuſti- nebãt Iudæi:id eſſe præter Chriſti inſtitu- tum, nemo dubitat. Qui enim Dei leges abrogauit, ut nos a ſeruitute laxaret, no- uis profecto hominum legibus nos premi noluit. Factum eſt tamen.Nec tantum li- berale illud regimen ablatũ: ſed quaſi in dirã carnificinã coactæ ſunt animæ. Sal- tem fieri nequit, quin aſsidue torqueãtur.

Nam & quædam aperte cum præscripta a Deo regula pugnant: & quarundam obseruatio impossibilis. Tam procul absunt a leuanda hac tyrannide, qui habenas tenent, ut tantum de ea stabilienda cogitent. Et nunc Moderatores nostri, opposita Ecclesiæ authoritate, impiorum libidini obsequuntur. Alterius quoq; mali non minus necessaria est correctio. Leges, quas sub Ecclesiæ nomine commendant Tyranni, spirituales uocant, ut quæ regendis conscientijs sint destinatæ. Huius mali appendix est illa, cuius memini, superstitio: quod earum obseruationem ad cultum Dei pertinere fingunt. At Deus sibi uni spirituale regimen, uerboq; suo uindicat: ut intactæ ab hominibus conscientiæ in solum eius nutum respicere discant.
Iacob. 4. Vnus legislator, inquit Iacobus, qui sal-
Galat. 4. uare potest ac perdere. Et Paulus seuere ad-
Colos. 2. monet, ne se hominibus addicant, qui Christi beneficio sunt manumissi. Et alibi Colossenses obiurgat, quod decretis teneantur. Quid ad hæc Mediatores? Nulla remedij facta mentione, simpliciter, ut hactenus, parendi necessitate nos obstringunt. Atqui tantundem abrogatur imperio Dei,

rio Dei, quantum hominibus tribuitur. Valeat ergo præuaricatrix ista obedientia, quæ Dei frenum abrumpit, ut nos hominum laqueis strangulet.

Iam quod toti Ecclésiæ præficiunt Ro. Pontificem, cum per se no'n est tollerabile: tum uero acrius refutandum, quia prærogatiuam esse Petro concessam, fingunt. Mandat Petro Christus, ut pascat oues suas. Quid? alijs non mandat? Sed non frustra hunc nomine compellat Christus. Quasi non constet, illic ter repetito oues pascendi iussu, eum restitui in honorem Apostolatus, unde ter Christum abnegando exciderat. Nomen autem ouium qua fronte, quæso, uniuersam Ecclesiam interpretantur? Eodem nempe argumento dicam, munus, quod Christus illi contulerat, alijs resignasse, quos ad pascendum Christi gregem hortatur. Gubernare secundum istos, debuit Petrus totam Ecclesiam, quia illi dictum fuerat, Pasce oues meas. Ergo si alijs idem faciendum iure scribit, aut in eos transfert ius sibi commissum, uel ex æquo cum illis participat. Nimium uero proterue Scripturis ludunt, cum totam Ecclesiam fingunt in nomine

ouium comprehendi. Ipse quidem pastor fuit ouium Christi. Sed quibus operam suam impendit: et quam late se extendere potuit eius ministerium. Nam si cum plenitudine potestatis, ut garriunt Mediatores, præesse debuit Ecclesijs omnibus, inique Paulus agebat, superiorem gradum illi negando. Et quis unquam fando audiuit, Petrum quicquam sibi in alienas Ecclesias uendicasse. Quin potius cum ab Ecclesia mittitur, obtemperat, tanquam unusquilibet ex consessu. Fuit inter alios eximius: non nego: & pro excellentia donorum, quibus pollebat, illi honor deferebatur, ut primas teneret, quoties erant congregati. Sed aliud longe est, orbi uniuerso præesse, quam præsidere in exiguo hominum cœtu.

Sed fingamus, datum fuisse Petro quantum iactant: quis tamen concedet, patrimonium fuisse donatum, quod in hæredes transmitteret? Successoribus idẽ, inquiunt, quod acceperat, ius reliquit. Ergo Sathanam esse oportet, quisquis est Petri successor: quoniam hoc elogio insignitus fuit. Vbi nã fit ulla successionis mentio? Paulus cũ de tota Ecclesiæ administra

tione

tione ex professo disserit, neq; unũ constituit caput; neq; primatum hæreditariũ facit. Et tamen illic totus est in commendanda unitate. Postquam autem commemorauit unum Deum Patrem, unũ Christum, unum Spiritum, unum corpus Ecclesiæ, unam fidem, unum Baptisma, modum conseruandæ unitatis describit, quia unicuiq; Pastorum distributa sit gratia secundum mensuram, qua donati sunt a Christo. Vbi plenitudo potestatis, cum singulos ad certum modum reuocet? Cur non unum Papam mox subiecit? quo nihil ad præsentem causam erat commodius, siquidem ita res tulisset. Demus præterea, sancitum in Petro fuisse primatus in Ecclesia perpetuitaté. Cur tamen Romæ potius sedes primatus quã alibi collocabitur? Causam allegãt, Quia fuerit Petri sedes. Perinde ac si quis in deserto cõstituat præcipuam Ecclesiæ Iudaicæ sedem: quia illic Moises summus omniũ Propheta, & Aarõ primus sacerdos usq; ad morté, munere suo defũcti sint. Sed ualeat hæc ratio. Quid Antiochia? Romã præferũt: quia illic mortuus sit Petrus. At probabiles sunt cõiecturæ, unde colligere licet, fabulosum esse,

Petrũ fuisse Romæ, fabulosum uidetur.

esse, quod de Romano Petri Episcopatu tradunt. Complures priuatos salutat Paulus, cum scribit ad Rom. Ecclesiam. Triennio post, illuc uinctus adducitur. Exceptum a fratribus fuisse refert Lucas, iterum
Acto. 28. nulla Petri fit mentio. Scribit Paulus ex carcere uarias Epistolas. Nomina quorundam, etiam ignobilium exprimit. Petro nullus inter eos locus. Si illic fuisset: non caruisset insigni contumelia tale silenti-
2. Tim. 4. um. Iam cũ sibi neminem adfuisse in prima sua defensione conqueritur: an nõ turpem nimis perfidiæ notam Petro inueret, si tunc fuisset urbis pastor? Item dum alibi omnes, quos secum habet, perstringit: quis credat in hoc numero fuisse Petrum? Et tamẽ illud fere totum est tempus, quod Romanæ illius sessioni assignãt. Verum ut istam quæstionem non moueamus, si ideo primatum obtinet Roma, quia fuerit ultima Petri sedes: Cur saltem Antiochia secundum locum inter Patriarchias non tenuit? Cur Iacobus & Ioannes, qui cum Petro uidebantur columnæ esse, non proximam sedibus suis dignationem acquirere potuerunt? Quam prepostera fuit distributionis ratio. Cum Alexandriam se-

dem Mar-

dem Marci qui tantum unus erat ex disci-
pulis, Epheso & Hierosolymæ præfue-
runt? Verum Apostolos inter se conferre
desino. Ipse enim Dominus omnium ac
Magister, ad cuius fulgorem euanescit
omnium dignitas, ubi summi sacerdotij
munus, & docendo & moriendo, nisi Hie-
rosolymæ obijt? Ergo Hierosolymæ Chri
sti sedes nulla erit: ex Roma ad se hono-
rem rapiet? Huc accedit, quod Petri Apo-
stolatus Iudæis fuit peculiaris teste Paulo: Ad Gal. 2
ideoq; proprie ad nos non spectat, Quare
Iudæos, quorum res agitur, sinamus de
hac successione litigare.

Eodem pudore Cyprianum aduocant
testem in hac causa. Nempe is est, qui Ty-
rannice superbiæ damnat episcopos, si in
collegas quidquam imperij sibi usurpent.
Vnum quidem Episcopatum nobis com-
mendat: sedem Christi, cuius partem in so
lidum, ut loquitur, quisq; Episcoporum
tenet. At Schismata ex summi Pontificis
contemptu orta esse, alicubi tradit. En eo-
rum ingenuitas. Quod de Sacerdotio Le-
uitico scribit Cyprianus, ad Papatum ra-
piunt. Nam si pro Schismaticis haberet
Cyprianus quicunq; pontifici Romano
subesse

subesse renuunt, quo loco habendus ipse foret? qui aduersus Stephanum tam libere inuehitur, non iusticiæ modo & arrogantiæ ipsum accusans, sed perinde ipsum cogens in ordinem, ac si unus esset ex gregarijs. Quare desinant hic Dei & hominum testimonio tam impudenter abuti. At utile, inquiunt, remedium est tollendis dissidijs, si unus emineat, cui cogantur omnes parere. De hoc itaq; liberam Ecclesiæ consultationem relinquant, nec fingant uerbo Dei præscriptum esse, quod statui ex usu debet. Quanquam hæc quoq; utilitas falso ab ipsis prætexitur. Præsertim ubi ista, quam iactant, plenitudo potestatis licentiose exultat, quæ nihilo minus potest a Tyrannide seiungi, quam ignis a calore suo. Et, ne hic diutius hæream, si plena in Christianum orbem potestas, nihil aliud est quam Episcopatus uniuersalis, hanc Gregorius, ut nefariam & sacrilegam, & soli Antichristo congruentem, ubiq; detestatur. Cui de Papatu fides habenda potius quam ipsi Papæ? Nunc sibi, ut uolet, blandiatur Romanus Pontifex, hoc imperio, quod illi adulatores tribuunt. Sed apud sanos nihil

Antichristi nota, primatus, teste S. Gregorio.

aliud

aliud proficiet, nisi ut Antichristum se ostendat.

Nunc, ut alia omnia remittam, si Romanum Pontificem uolunt totius Ecclesiæ caput agnosci: primo loco dent nobis uerum Episcopum, necesse est. Quis enim inter episcopos eminebit, nisi unus, & quidem eximius in ordine Episcoporum? Et ipsi quoq;, dum Papatum ornare uolunt, subinde in ore habent, Petri successionem, & Christi uices. Porro quem Christi Vicarium dicere audebunt Mediatores, qui profligata Christi ueritate, extincta luce Euangelij, salute hominum euersa, corrupto & prophanato Dei cultu, calcatis atq; laceratis omnibus sacris eius institutis, dissipato Ecclesiæ ordine, barbarum in morem dominatur? Quid simile, obsecro, habet cum CHRISTO Papa, ut eius uices personamq; sustineat? quid habet commune eius dominatio cum ministerio Petri, ut censeatur eius successor? Ergo, ut inter nos conueniat de primatu, inde faciendum erit exordium, ut Episcopum uere præstet, cui primas in Ecclesia deferamus.

deferamus. Nam qui hoc ſtatuit unitatis uinculum: qualis qualis ſit Romanus Epiſcopus, totum illi orbem ſubeſſe debere, non aliter hoc conſequetur, quam impiam a Chriſto defectionem excitando.

In Sacramentis hanc boni & æqui Pacificatores moderationem adhibent, ut ſeptenarius numerus, qui temere indoctorum hominum confictus audacia, ſtulta mundi credulitate obrepſit, quaſi ſacer, retineatur. Subinde obteſtandi mihi ſunt Lectores, ut cauſa, quæ tractatur, magnitudinem pondusq; reputent. Sacramenta inſtituit Chriſtus, ut ſint non modo ſymbola ueræ religionis, quæ filios Dei a profanis hominibus diſcernant, ſed teſtimonia quoq; diuinæ erga nos gratiæ, adeoq; pignora. In Babtiſmo nobis & remiſsio peccatorum, & regenerationis ſpiritus offertur. In Sacra cœna inuitamur ad fruendam Chriſti uitam, una cum bonis omnibus. Quale nunc temperamentum erit. Si his miſceantur hominum figmenta? Obtendunt quidem, Deum eſſe omnium authorem. Sed hæc poſtea quæſtio expedietur. Nunc tantum dico, nimium nos fore ſocordes, ſi natas in hominum ce-

Quot ſũt ſeptem Sacramẽta.

Sacramenta Chriſti Babtiſmus & cœna Domini.

num cerebris qualescunq; Ceremonias ta-libus myſterijs patimur æquari, in quibus ſalutis noſtræ ſumma continetur.

Cum rogat Chriſtus, ex Cœlone, an ab hominibus ſit Ioannis Baptiſma, non aliter legitimum ratumq; nobis eſſe debe-re, ſignificat, quam ſi cœlitus fuerit inſti-tutum. Eadem in Sacramentis omnibus ualeat ratio. Et ſane cum profiteantur iſti Mediatores, Sacramenta non teſtari nobis modo, ſed etiam exhibere, quæ ſupra ho-minum captum ſunt, ac facultatem: ni-mium peruerſos fore palam eſt, illa ſi ſub-ijciant hominum arbitrio. Sacramenta duo a Chriſto nobis eſſe commendata, ex-tra controuerſiam eſt. De quinq; ergo re-liquis uideamus quid ſit ſentiendum.

Prius tamen quam huc progrediar, breuiter adnotabo, q Ceremonias om-nes, quibus purum Chriſti Baptiſmum poſteritas partim uiciauit, partim obfuſ-cauit, illibatas manere iubent Mediatores, imo etiam reſtitui: ſicubi ſint abrogatæ. Hoc autem quid aliud eſt, quam cænoſis hominum inquinamentis cœleſte filij Dei lauacrum inficere? Simplex æquæ Sym-bolū mandauit Chriſtus. Eo, ut par erat,

contenti fuerunt Apostoli. Non eadem apud successores ualuit sobrietas. Arrisit enim oleum, & cereus, & similes nugæ. Demum obrepsit, quæ solet, peruersa superstitio: ut Chrisma ab hominibus additum, pluris, quam aqua ore Christi consecrata, fieret. Aquam uero ipsam nouo & sumptuoso ritu, quasi alias profana esset, oportuit consecrari. Deniq; ipsa Baptisandi actio, ex tam uarijs & multis partibus consarcinata est, ut aquæ symbolum, quod non solum debuerat illic eminere, sub magno cumulo lateat. Causantur superstitionum Magistri, hæc additamenta ornando Baptismo seruire. Verum res ipsa clamat, obscurari potius puram eius administrationem, aliqua igitur saltem correctione opus erat. Eam mediatores, adeo non admittunt, ut diserte caueant, ne quid nouetur. Detur hoc sane uetustati: ut quæ non superuacua modo, sed etiam inutilia sunt, tollerentur. Quid autem si qua absurda & ridicula, parumq; congruentia cum misterij dignitate reperiantur? Atqui eiusmodi esse sputum fateri cogentur, quo summa paruulorum labra irrigant.

Superstitionum Magistri.

Sputo

Sputo Christus attigit os muti, cui sermo-nem restituere uolebat. Quam præpostera est æmulatio, cum idem in paruulis tentant. An sic decebat commemorari Christi miracula? ludibrium hoc, quod unde uel quando emerserit, nescitur, nullum certe grauem authorem habet, pertinaciter cum defendunt, nonne aperte huc se tendere ostendunt, ne qua lucis scintilla nobis maneat?

In tractanda cœna, transsubstantiationis cōmentum reuocant: cui reclamare coguntur, quicunque uerum cœnæ usum sibi perire nolunt. Hoc habent proprium Sacramenta, ut pro humani ingenij modulo, quod Spirituale est, in uisibili signo conspiciendum præbeant. Hæc porro cœnæ spiritualis est ueritas, carnem Christi esse cibum, & sanguinem eius potum: quibus animæ nostræ pascuntur. Huic nisi signum respondeat, sublata est Sacramenti ratio. Panem ergo nobis porrigi & uinum necesse est, ex quibus discamus, quod hic nobis Christus figurat. Iam si inane est panis simulacrum, quod

cernimus: quid nobis teſtabitur, niſi ina-
nem carnis Chriſti umbram? Speciem pa-
nis eſſe fingunt, quæ oculos ludat. Quo
nos tandem hæc imago perducet? proin-
de ut uerum animæ paſtum hic fideles ag-
noſcant, ſignum illis ſiſti oportet, quod
corpori paſcendo conueniat. Deniq; hoc
in Sacramentis agitur, ut ſigni reiq; ſig-
natæ analogia, & affinitas quidam ſit, ue-
luti tranſitus a ſenſu corporis ad animæ
intelligentiam. Quid nunc boni Mode-
ratores? Quod te panem guſtare putas &
uinum, falleris? deſijt enim panis eſſe qui
erat, nec quicquam reſtat niſi ſpectrum.
Cuius ergo rei mihi ſymbolum erit? Quo
res melius pateat, ſimilitudinem mutue-
mur ex Baptiſmo. Si quis aquam eſſe ne-
get, qua illic abluimur, an non protinus
euaneſcet tota Baptiſmi ueritas? Quis
enim perſuadeat ſibi, lauacrũ ſe habere re
generatiõis, ſi in ſigno nihil tale inueniat?
Ergo, ut fructuoſum ſit nobis Sacramen-
tum: hoc nobis nunquam patiamur excu-
ti, quod etiam cõpluribus & firmis Scrip-
turæ teſtimonijs cõprobatur: Panem qui
frangitur inter nos, eſſe corporis Chriſti
κοινωνίαν, ſimiliter & uinum, ſanguinis.

Accedit

Accedit ad perſpicuam ſcripturæ do-
ctrinam, ueteris Eccleſiæ conſenſus. Nihil
certius eſt, quam hoc delirium, quum plus
ſexcentis annis nemini ueniſſet in mẽtem
a rixoſis Sophiſtis ſubito, quaſi abortiuũ
aliquem fœtum, prodijſſe. Et tamen ſic
obtinuerat illa, quam dixi, de ſigni cum
re ſignata analogia, perſuaſio: ut initio ex-
ploſum fuerit. Fluxerunt deinde complu
res anni, quibus creuit barbaries, & una
cum bonarum omnium artium ſtudio,
purior religio obſoleuit. Hoc uere fuit op-
portunum Sathanæ tempus, quo reiecti-
tium hoc dogma de integro inueheret. Et
tamen extiterunt, ſeculis fere omnibus ſa-
ni homines, qui ſaltem diſciplere ſibi non
diſsimularent, idq; non libera modo uo-
ce, ſed ſcriptis quoq; facerent teſtatum.
Sed demus ſane errorem eſſe longa ue-
tuſtate confirmatum: nos tamen reli-
gione conſtrictos tenent uerba CHRIſti,
ne ullis hominum placitis, quæ nos inde
abducant, ſubſcribere audeamus. Iubet
CHRISTVS panem accipere ac edere.
Hæc omnium maxime ſeria actio eſt.
Promiſsio additur, quæ aliter ſtare ne-
queat, niſi panem uere edamus. Reti-

nenda est enim semper illa, quam notaui, Similitudo. Sicuti pane & uino alitur corpus, ita cibum animæ esse Christi carnem, & sanguinem eius, potum. Nos itaq; Christi mandato obtemperantes, promissionem quoq; simul amplectimur, non dubitantes, quin arcana spiritus sui uirtute intus efficiat in nobis, quod panis oculis significat. Boni isti uiri, qui pacificatorum personas induunt, ficticiam μεταμόρφωσιν; cuius nusquam in Scripturis fit mentio, tanto supercilio asserunt, acsi centum oracula ad eam comprobandam cœlitus allata essent.

Negamus fas nobis esse, discedere a certis Christi uerbis. Quid est causæ, cur in hanc, quam Christo deferimus, reuerentiam, adeo atrociter sæuiant, ut hoc solo crimine nos habeant pro hæreticis? Nam simplici & usitata damnatione non contenti, calumniantur uocari a nobis in dubium Christi omnipotentiam, ipsumq; insimulari uanitatis. Quasi uero hic de Christi potentia disputetur, ac nō potius ex eius uerbo quærenda sit mysterij ueritas? Rerum omnium conuersionem fieri posse a Christo, nos quoq; fatemur

temur. Verum si quis inde cœlum colli-
gat, conuersum esse in terram: ridiculus
erit uirtutis diuinæ æstimator, qui naturæ
ordinem ab illo fixum & cõstitutũ, mon-
stra sibi fingendo, reuellat. Ita in hac quæ-
stione, quærendo quidnã possit Christus,
frustra se fatigãt, quum hæc una cognitio
sensus omnes nostros in se cõtinere debe-
at, quidnã uelit. Voluntas autem eius non
alibi quã in uerbo quærenda. Nunc sylla-
bam unã proferant: quæ testis sit huius,
quam iactãt conuersionis. Atqui nulla us-
quam reperietur. Nimis ergo futilis est ca-
lumnia, quod nos cum Christi potentia
in certamen, quod nullum est, commit-
tunt. Vanitatis porro Christum a nobis
argui quã improbe mentiuntur? Pronun-
ciat Christus se corpus & sanguinem su-
um dare, panem ac uinum porrigendo,
hoc totum recipimus, nec uero dubita-
mus, quin suæ constet promissioni fides,
quæ certe constare nequit, quin res exhi-
beatur ipsa. Sed hoc est scilicet nihili præ
suis portentis æstimant, quicquid ex ore
Christi proditum est, & solidam mysterij
uim explicat, & totum, in quo acquiescit
fides Spiritualis gratiæ effectum continet.

Hic ut plurimas absurditates non enumerem, uel magis errorum prodigia, quæ ista transsubstantiatio peperit: quis omnino pius, & rite eruditus in Christi schola, non eam uel hoc nomine detestetur? quod cum proprium hoc habeat cœna Christi, ut in Cœlum nos attollat: Simulac animis nostris insederit hæc persuasio, conuersum esse in corpus Christi panem, deorsum mentes in terram flectit, quæ in Cœlum assurgere debuerant. Ad se nos Christus inuitat. Quia tam alte conscendere non possumus: manum ipse præbet, & quæ nobis idonea adminicula esse nouit, his nos iuuat atque attollit in Cœlum usque: ut scitissime loquantur, qui sacramenta Scalis comparant. Iam fingamus, quod isti uolunt: non esse panem qui spectatur in Sacramento, sed inclusum esse Christum: quis non in terra, ubi se Christo potiri putat, defixus hæreat, non mente minus quam corpore? ita fiet, ut signum, quod singulos corporis sensus exercere, ad mentem supra Cælos erigendam, debuerat, hanc corporis sensibus alligatam, retineat sub mundi elementis. Neque aliud hic dico, quam quod mundo acci-

disse no-

diſſe notum eſt. Quotus enim quiſq; re-
perietur in Papatu , qui non ad externi
ſigni intuitum ſic obſtupeſcat, ut Chri-
ſtum in Cœleſti gloria quærendum eſſe
obliuiſcatur?

Huic tam craſſo ſtupori annexa eſt de-
terior etiamnum ſuperſtitio. Vbi enim
adoratur Chriſtus niſi in pane? Atqui ſi
apud nos ualeret ſcripturæ authoritas ita
magnifice cogitandum erat de cœleſti ip-
ſius gloria, ut nihil carnale aut terrenum
de ipſo ſentire nobis permitteremus. Si le-
ue ducimus uicium, præpoſteram Chri-
ſti adorationem, coram Deo certe & An-
gelis execrabile Sacrilegium cenſeri non
deſinet. Habenda eſt tamen Moderato-
ribus gratia, quod tacitum minime reli-
querunt, quid ſentirent. Poterant enim
tacendo fallere. Sed cum merito Chri-
ſtum in Sacramento adorari aſſerunt: his
uerbis admonemur, quid nobis ſit præ-
ſtandum, ſi ſubſcribimus eorum decretis.
Fateor certe, Chriſtum, ubicunq; ſumus,
eſſe adorandum. In cœna uero cum ſe no
bis fruendum offerat, recte aliter recipi ne-
quit, quam ſi adoretur. Sed hoc quæritur,

sursumue, an deorsum respiciat nostra adoratio. Porro cum nihil illic nisi cœlitus geratur, etiam si in terra fiat: si uelimus cum fructu ad participationem nos comparare, altius terris & mundo exerendæ sunt mentes. Deinde cum in cœlesti gloria resideat Christus, quisquis alio se conuertit eius adorandi causa, ab ipso discedit. Et quid illa ualebit antiqua præfatio, ut sursum corda tollantur, quam hodieq; in suis missis cantillant Papistæ: Si cultus noster in terra hæret? Sed ita necesse est omnibus accidere, qui semel labyrinthum sunt ingressi, ut in nouos magisq; perplexos subinde flexus se proijciãt. Proinde Christum adoraturi, ut oportet, terrenam omnem de ipso cogitationem exuamus. Ita fiet, ut cœnam celebrantes, adoremus quidem ipsum quasi præsentem: Sed animis in cœlum sublatis, quo nos fides uocat, non in panem defixis: quod est non minus a recta fidei regula, quam a gloriosa Christi maiestate alienum.

Iam quod, peracta cœna, manere nihilominu saiunt Christi corpus, quamdiu panis consecratus seruatur: id addi oportuit, ut

tuit, ut sibi in errore cōstarent. Quo enim transuolaret Christi corpus, si in locum panis semel subijsset? Verum qualem ijs religionem dicemus esse, qui tam putidis ineptijs assentiuntur. Nisi quod potius simulant. Quis enim, nisi plane a Diabolo fascinatus, plus appetet in Sacramento, quam quod continent promissiones? Nunc expendamus Christi uerba. Certe non panem alloquitur, ut fieri corpus suum iubeat. Panis ergo non sibi neq; in se corpus est. Sed nobis, quatenus in spirituale Symbolum offertur. Deinde cum inter se cohæreant mandatum & promissio, nostrum non est diuellere quæ filius DEI coniunxit. Quid autem ille? Priusquam nobis corpus & sanguinem suum promittat, iubet accipere, edere & bibere. Tollatur nunc communicatio, quam præcipit: quem amplius locū habebit quæ annexa est promissio? Corpus, inquam suum nobis Christus porrigit: Sed edendum: Sanguinem suum propinat: sed bibendum. Tota ergo uis consecrationis ad nos dirigitur, non ad panem aut uinum: & quidem ad nos, mandato Christi obtemperantes. Hæc relatio melius ex

simili

ſimili patefiet. Paulus Mancibum fuiſſe ſpiritualem teſtatur, & aqua ex petra profluentem, ſimiliter eundem cum nóſtro ſpiritualem cibum. Clara uerba ſunt, ſub diuerſis licet ſignis eiuſdem patres illos Chriſti fuiſſe nobiſcum participes. Quis autem fando audiuit, lagenam mamæ, quæ ſeruata fuit, a pijs fuiſſe adoratam: imo cum furioſo prope impetu ad omne genus Idolatriæ proiecti eſſent Iudei: nemini hoc uenit unquã in mentem. Quid ſi aliquid inter edendum caſu decidiſſet: an pedibus calcatum fuiſſet Chriſti corpus? Quid? cum putreſcebat quod ultra iuſtam menſuram collectum fuerat: an uitium accidebat Chriſti corpori: Si quis aqua illa ſordes lauiſſet: an infectus fuiſſet ſanguis Chriſti? Quod terræ uenis hauriebatur, quod potabant iumenta (Nam aliũde nulla erat aquatio) quid erat præter aquam? uidemus ergo ſignis nihil ſubeſſe niſi eorum reſpectu, ad quos ſignificatio pertinet. Atq; hoc ſimili refutatur, etiam quod de adoratione garriunt. Nam cum petram fuiſſe Chriſtũ teſtetur Paulus: nõ tamen adeo ſtupidi erant Iſraelitæ ut ſe coram ipſa proſternerent. Verum ad cau-

ſam.

ſam, quæ nunc in manibus eſt, redeo, uolunt Mediatores conſecratione facta, remanere ſemper extra cœnæ uſum Chriſti corpus. Certe ſi quid ualere debent coniecturæ: cum primam cœnam celebrauit Chriſtus cum Apoſtolis, probabile eſt aliqua panis fragmenta ſuperfuiſſe: nec legimus eum qui poſtremus calicem accepit, totũ ebibiſſe. Iuſsi enim ſunt ex calice bibere omnes non exhaurire. Ita factum eſſet, ut ſanguis Chriſti temere a quolibet obuio ſorberetur. Quid cũ panis unus frangeretur in prima Eccleſia: an dicent reliquias in arculam fuiſſe conditas? Nondũ ſcilicet innotuerat hæc noua ſapientia: quæ magica incantatione panem mutari fingit. Nos ergo Chriſti ipſius uerbis inhærentes, nihilomagis corpus eius agnoſcamus per panem nobis exhiberi, quam Dei gratiam extra eius promiſsiones. Neq; enim corpus ſe dare pronunciat, quod in ciborio incluſum, ſeruetur, ſed quod diſtribuatur inter fideles.

Calicis uſus, quoniam ab eo, niſi ægre prohiberi nequeant, qui hactenus aſſueuerunt, quaſi per ueniam ab illis conceditur, eaq; lege, ut conſuetudinem ſub una

parte

parte communicandi longo tempore usitatam non reprehendant: deinde tam diu fruantur hoc priuilegio, donec concilij decreto quid sibi agendum sit intelligant. Quid autem stabile erit in religione, si ita hominũ arbitrio abroganda subijcimus, quæ Filius Dei statuit? Clarum est mandatum: Bibite ex hoc omnes. Puerili cauillo effugiunt, solis Apostolis ita locutum esse Christum, quos iam fecerat sacerdotes. Quasi non communem omnibus regulam præscribat. Quid enim? An peculiare sacerdotibus sacramentum instituit, ac non toti potius Ecclesiæ? Ac Paulus quidem, si quid dubitationis alioqui esset, id tollit, dum se Corinthijs, tam uiris quam mulieribus, testatur, quod a Domino acceperat, tradidisse. Nempe, ut indifferenter omnes bibant. Quærendus ne erit melior interpres? Atq; hunc communicandi morem ut erat a Domino traditus, plusquam septingentis annis in Ecclesia usitatum fuisse notum est. Quinetiam extat edictum Gelasij, quo excõmunicantur, qui a Calice abstinentes, parté alteram sumunt. Arceantur, inquit, ab integris, aut integra percipiant: quia eiusdé mysterij diuisio, sine magno sa-

no sacrilegio ad eos peruenire non potest. Eo deinde sacrilegij, quod tantopere Gelasius detestatur, prorumpere homines ausi sunt, non superstitiosa modo abstinentia: sed tyrannica prohibitione. Hanc Diabolicã audaciam quis pius non uehementer horreat? Qui in eius defensioné obtendi solent colores, nihil quam malũ duplicant. Cum aliqua sanguinis interdũ gutta effunderetur, huic periculo fuisse obuiandũ causantur. Ita, si illis creditur, quod ab æterna Dei sapientia non fuerat prouisũ, soli animaduerterunt. Quod temere ab illa uitiũ admissum erat, ab ipsis corrigi oportuit. Verũ huic periculo iam ante occurrimus, falsam magici exorcismi opinionem diluendo. Et tamen etiamsi instarent nulla pericula, fas tamẽ esse nego aliquid in perpetuo & inuiolabili Christi edicto mutari. Allegant, totũ sub pane Christum percipi: quia nõ diuidatur. Huius quoq; cauilli facilis est refutatio. Sic enim in se integer est Christus, ut pro fidei tamen nostræ modulo, se nobis communicet. Non frustra certe sub pane corpus suum, sub uino sanguiné suũ nobis offert. Se enim hoc modo uitã insolidũ nostrã esse testatur, quæ cibo & potu con-

Papistæ uolunt esse Christi correctores & præceptores, non discipuli.

potu constat, non ut partem uitæ modo, sed totam in se uitam nostrã quæramus, iubet Christus. Ad eam rem quia nos adiumento aliquo indigere nouit, cibi ac potus symbola nobis proponit: ac panem quidem porrigendo, carnem suam pro cibo nobis fore pronunciat: Calicem addit, ut in suo sanguine potum nos habere significet. Nunc cum se interponunt homines: & alteram partem nobis abunde sufficere iactant, quia diuidi Christus nequeat: an in tam aperta mysterij euersione sunt audiendi? Et sane ita agendo, Christum quoad in se est, discerpunt, dum sacras corporis & sanguinis ipsius tesseras, quas indiuiduo nexu coniunxerat, separare non uerentur. Totum, inquiunt, Christum qui sub panis specie habet, eo contentus esse debet. Atqui cum sub symbolis duobus corpus nobis & sanguinem suum separatim communicet: tunc demum contenti erimus si totum habeamus quod ipse dedit. Nam ad dimidium restringere, qui hominibus permittit, primũ tantundem Christo derogat: deinde mysterium lacerando, ui eius se priuat ac fructu, ac fortiter repudiandæ sunt istæ quorundã astu-

torum

torum hominum uoces: quia res ſit externa, non eſſe magnopere digladiandum. Nam cũ pro adoratione idoli ſui tot trucident innoxios homines: unde iſtæ repente oritur tantæ facilitatis mentio? Nos uero in uindicanda ſanguinis, quo redempti ſumus, teſſara ſanguini noſtro, ſi opus fuerit, non parcamus.

Vt confirmationem pro Sacramento uendicent, nihil differre ſimulãt a manuum impoſitione, qua uſos fuiſſe Apoſtolos refert Lucas. Quod ſi uerum eſt: qui ſibi licuiſſe oſtendent, promiſcue nulloq; delectu, uulgare quod certis duntaxat hominibus deſtinatum erat? Neq; enim Apoſtolos legimus manus omnibus impoſuiſſe. Sed hoc ſymbolum adhibuiſſe tantum diſtribuendis Spiritus ſancti donis: quæ omnium fuiſſe communia, ne iſti quidem dicunt. Iam hoc ergo erit diſsimile, quod Sacramentum, quo non niſi certos homines dignati ſunt Apoſtoli, peræque omnibus, noui Mediatores exponunt. Iam cum fateantur Chriſma ſuperadditum: cum ſola manuum impoſitio in uſu fuiſſet Apoſtolis, Cui ſe perſuaſuros exiſtimant, tantum fuiſſe hominibus con-

Confirmatio Papiſtica.

M cessum,

cessum, ut quam ipsis libuerit gratiam spiritus signare, exhibeant: postquam septem numerarunt Sacramenta, unũquodq; ipsorum tradunt in nobis efficere quod figurat. Ergo si hominibus licuit, Sacramẽtum sine uerbo Dei prodere: subiectum fuit eorum arbitrio, quod sibi uni Deus uindicat. Repugnat præterea ipsa quoq; Sacramenti definitio, neq; enim mihi negabunt, Sacramentis hunc propositum esse finem, ut quasi sigillum nobis sint, ad sanciendas in animis nostris Dei promissiones. Quorsum ergo Sacramẽti usus, si nulla est promissio quam obsignet: nulla autem reperietur, quam suæ confirmationi aptare queant. In Sacramentis quæritur diuini erga nos fauoris testimoniũ. Cuius rei Deus ipse solus idoneus est testis. Quid tale adfert cõfirmatio? Deniq; quẽadmodum probam monetam ab adulterina, forma publica discernit: ita ubicunq; non certum insculptum Dei uerbum, illic Sacramentum falso iactari, secure excipiam. Audio, quid ex aduerso proferant Moderatores. Quoscunq; enim habemus de spiritus gratia promissiones, huc accommodant. Sed hanc licentiam nimis

Sacramentum quid.

proterue

proterue ſibi uſurpant,ut quod Deus ſimpliciter promittit,reſtringant ad ſuas qualeſcunq; ceremonias. Simplex eſt nulloq; ſigno implicitum,quod audio ex ore Chriſti: Spiritum fidelibus perpetuo adfuturũ. Iſti in oleo, quaſi in theca ſpiritum ſe incluſum habere fingunt, & ſua unctione depromi. & interea quas ita deprauãt promiſsiones, fundamenti loco ſumunt, ne uideantur ſine ratione loqui.

At cum ita credat Eccleſia: nos aiunt illam negare columnam eſſe ueritatis, ſi aliter ſentimus. Atrox crimen, ſiquidem uerum eſſet. Sed cum nomen Eccleſiæ nõ minus improbe, quã audacter mentiãtur: quid aliud quã uelut oppreſſæ ueritati inſultant? Ac quo melius barbaram ſuam ferociam prodant, commentum illud de ſeptiformi gratia toties exploſum, fidem Eccleſiæ appellant, de qua fas non ſit dubitare. Ieſaias ſex enumerat ſpiritus dona, quibus præditum fore CHRISTVM docet. Septimum neſcio quomodo in uulgari tranſlatione additum fuit. Quaſi ſublime aliquod ſubeſſet myſterium, ſeptiformis gratia inde excuſa fuit, Sed primo ex errore natus eſt ſeptenarius

 nume-

numerus. Deinde ut hoc taceam: cuius erit æquitatis, ad septem effectus, quasi in angustum cogere Spiritum Dei? cum alibi ueritatis, & sanctificationis, gratiæ, precum, adaptionis Spiritus perinde nominetur, ut hic sex epithetis ornatus est a Propheta. Si tanta est seculi nostri uel ingratitudo, uel cœcitas, ut iniquis præiudicijs causæ nostræ bonitas obruatur, at certe, maior in posteris erit æquitas: ut agnoscāt quam importune in oues Christi innoxias grassati sint isti lupi, qui sibi pastorum nomen arrogant. Nihil est tam absurdū, nihil tam deforme, quod non hac una fidelia dealbent: Ecclesiam, quæ optima est diuinæ uoluntatis interpres, ita sentire. Ita cum solis Episcopis confirmandi ius asignant, id comprobatum esse addunt totius Ecclesiæ consensu. Nempe si eiusmodi consensus æstimandus est eorum libidine. Sed hoc etiamnum indignius, quod iactare non uerentur Apostolorum praxim. Tres duntaxat cū sint loci apud Lucam, ubi narrat hac ceremonia distributum esse spiritum: Non minus ipsi Paulo, manus ab Anania fuisse impositas testatur, quam alijs a Petro, Ioanne, & Paulo.

Acto.9.
Acto.8.19

lo. Quem Ananiæ Episcopatum dabunt ne alienum arripuisse munus dicatur? Et tamen Hæreticos esse nos clamãt, nisi tam conuictis mendacijs assentiamur. Quin etiam dum gregarios sacerdotes in necessitate substituunt Episcop is (qua de re exstat in eorum canonibus Gregorij Epistola) illam, cuius obtentu nobis illudunt, Apostolorum praxin ostendunt sibi nequaquam esse pro lege.

Cap. peruenti Disti. 95.

At manuum tamen impositio seruanda est, nã si credibile non est, ea nisi Christi mandato, usos fuisse Apostolos, nobis instar legis est eorum obseruatio. Huic alterum quoq; annexum est: inane symbolum non fuisse. Pro Sacramento igitur habendũ esse, conficitur. Ego uero utrũq; istorum fateor. Sed quod minime prætereundum erat uoui considerantes Mediatores nostri, cuius rei scilicet fuerit Sacramentum, ex temporali imperite perpetuum faciunt, Gratias Spiritus, quæ tunc cõferebantur per manuum impositionem, aliquanto post conferri desijsse, notum est, siue hoc mundi ingratitudine factum fuerit, siue quia satis iam centum fere annorum miraculis illustrata erat Euangelij

doctrina: nihil ad præsentem causam refert, ablatum certe nobis fuisse, quod illo ritu iudicabant Apostoli, omnes uident. Quorsum ergo, ubi finem ueritas accipit, signum prorogabitur? si quis hodie morem incubandi mortuis conetur inducere, quia & Helias & Paulus suscitandis mortuis hoc symbolum non temere adhibuerint: Quis non statim repudiet tam præposteram imitationem? Sacramentũ itaq; Apostolis fuisse, non negamus: sed quod, re sublata, abrogatum sit. Quare si eius retineri usum uolunt Mediatores, rem signatam prius nobis restituant. Etsi autem fateor, cum cessassent miracula, retentam nihilominus in ueteri Ecclesia consuetudinem manus imponendi: non est tamen cur hoc præiudicio grauemur, nisi proferatur certa Dei authoritas. Deinde causam longe a ueterum causa separatã, aiunt Mediatores. Nam cum fateatur Augustinus, nihil nisi solennę precationis esse symbolum, frustra eorum umbra tegere se conantur, a quibus tam procul absunt. Nos quoq; eiusmodi ritum, ubiq; restitutũ merito optaremus, quo offerantur Deo pueri, post editam fidei suæ confessionem.

Atq;

Atq; hæc eſſet non indecora Cathechiſmi approbatio, ſed quamlibet tum pia, tum utilia ſint hominum inſtituta, longe tamen infra Sacramentorum gloriam ſubſidát neceſſe eſt, quæ diuinitus ſunt nobis tradita, & fœdus æternæ ſalutis habent in ſe comprehenſum.

Iam uero recipi unctio non poteſt, ſine illis appendicibus, quas merito exhorrere pij omnes debent. Quid enim minus ferendum, quam præferri confirmationem Baptiſmo, uocariq; dignius Sacramentum, & maiori colendum ueneratione? has quidem tam tetras Blaſphemias callide diſsimulant Mediatores, ſed cum oleum neceſſario comitentur, quid captant tali ſilentio, niſi ut nos ſine ſenſu iugulent? unctio, ſecundum eos ab Eccleſia prodijt. At eadem eſt Eccleſia, ſi ipſis creditur quæ meretricios illos fucos induxit, eius ornandæ cauſa. Si aſſentiamur: an non merito exprobrabit Chriſtus nobis, irrita nos facere Dei mandata, propter hominũ traditiões? Baptiſmus lauacrũ regenerationis, quo Chriſtũ induimus, Baptiſ- Vnctio.

 mus

mus teſtimonium adoptionis noſtræ, ingreſſus in regnum Dei, ablutio in Chriſti ſanguine, nouæ & æternæ uitæ exordium, oleo in hominum torculari expreſſo cædet, & nos Chriſtiani iudicabimur, ſi non ſilentio tantum noſtro, ſed aperta ſuffragatione, locũ dabimus tam iniquæ comparationi? Decreuit etiam concilium Aurelianenſe, confirmandos eſſe omnes, qui baptiſati fuerint, ut pleni Chriſtiani inueniantur: quoniam Chriſtianos eſſe negat, niſi qui oleo Epiſcopali inuncti fuerint. hoc eſſe decretum Eccleſiæ, pro confeſſo ſumunt Mediatores. Quid ergo & Apoſtolis & Martyribus uniuerſis fiet, qui nunquam oleati fuerint? imo quid nobis fiet, ſi aliam quam ipſi habuerint, Chriſtianiſmum appetimus? Neq; enim tam in illos contumelioſum eſt, quam nobis exitiale hoc dogma, quod nos ab eorum ſocietate auellit, alium quoq; Diabolicam ſententiam quam euomit concilium, nominatim confirmant Mediatores: tametſi paulo uerecundius loquuntur. Sed quid refert, cum in eundem utriq; finem ſpectent? Hæc ſũma eſt: nos in baptiſmo regenerari ad uitam: cõfirmatione ad pugnã inſtrui. Hoc autem

autem quid aliud est, quam spoliare baptismum dimidia uirtutis suæ parte? nam si illic induimus Christum, si in similitudinem mortis eius inserimur ut carni mundoq; mortui resurgamus in uitæ nouitatē, quæ perpetuo duret: Quis nō uidet Mediatores ad commentitiam suam unctionē transferre quod sub Baptismo continebatur? Nostrum ergo est uitam potius nostrā centies opponere, quā ut baptismū nostrū ita lacerari, taciti ac dissimulātes sinamus.

Sacramentum pœnitentiæ iam aliqua ex parte excussimus, de confessione differēdo, tantū in præsentia hoc attingam, atrocem fieri iniuriam Deo, cum Sacramenti nomen absolutioni, qualē necessariam esse fingūt, imponitur. Omitto quod ita perniciosus laqueus iniicitur consciētijs, cū ad obtinendā peccatorū remissionē. cōfitēdi præscribitur necessitas, hoc iam alibi dictū est: Sed quod hominis cū Deo reconciliationē obsignari absolutionis cæremonia uolūt, hoc nimis arrogāter ab hominibus fieri dico. Vnde enī tāta licētia, ut signū fabricēt suo arbitratu, quod mox pignus sāciēdæ salutis esse iubeāt? Deus peccatorū remissionē nobis promittit. De ceremonia, nullum Pœnitentia.

lum

ſum uerbũ. Iſti ad ſacerdoté nos ablegãt, qui manus agitatione nobis teſtetur pecca ta eſſe remiſſa. Quaſi penes eos ſit mortis Chriſti uirtuté ſuis placitis affigere. Ergo quanti æſtimamus peccatorũ remiſsioné, tam ſerio nos contendere decet, ne a ritu humanitus inuéto ſuſpendatur eius fides.

Vnctionem, quã ſanandis ægrotis adhibuerunt Apoſtoli, ſicut fatemur fuiſſe Sacramentum, ita negamus ad nos pertinere: quia pro ratione gratiæ cui ſeruiebat, temporale fuit. Donum ſanationis nõ fuiſſe perpetuũ omnes norũt. Eſt enim ex eorũ genere, quibus nouã Euangelij prædicationem illuſtrari Deus uoluit, donec fidem in mundo acquireret. Itaq; paulo poſt fuiſſe ablatum, ex ueteribus hiſtorijs colligere licet. Teſtimonijs uti ſuperuacaneũ foret in re notiſsima: adeoq; confeſſa. Quid ergo ſibi uolunt Mediatores? Donũ quod olei Symbolo notabant Apoſtoli, ſi ultra eorũ ætaté duraſſe obtendũt, turpiſsimæ impudentiæ cõuincétur. Vulgare auté prouerbiũ eſt. Acceſſoriũ ſequi naturam principalis. Cõſtituo igitur, ex quo res ablata eſt, nõ fruſtra modo retinere ſignum: Sed nimis petulãter ludi in re ſeria: ut ueri

ſint

ſint Apoſtolorũ imitatores, dono ſanatio nis præditos eſſe oportet. Nũc cũ illo carẽtes, ſignũ nihilominus uſurpent, nihil ſunt quã ſimiæ. At Iacobus nõ teſtimonio ſolũ hãc unctionẽ, ſed prouulgatiõe quoq; ſua celebrat. Nã hic Rhetorica uehemẽtia per quã tumultuoſe inſurgũt. Ego uero Iacobi uerbis ſuffragiũ meũ libẽter addo. Sed hoc illi cõſiliũ nego fuiſſe, ut quod efficax eſſe nouerat repræſẽtãdæ Dei gratiæ Symbolũ ad frigidã emulationẽ proſtitueret. Certũ eſt autẽ, unctores huius tẽporis nihilomagis eius gratiæ de qua loquitur Iacobus, eſſe miniſtros, quã rex olim Hiſtrio fuerit, qui perſonã Agamẽnonis agebat in ſcena. Cõtẽni gratiã cauſãtur, quã hic Chriſtus porrigit. Sed quænam eſt illa? Quos ungebãt Apoſtoli, teſte Marco, ſimul ſanabãt. Nũc uero nulli niſi morituri ungũtur: ut parũ abſit, quin profanata unctio cenſeatur, ſi quis ex mobo cõualeſcat. Atq; hãc cautionẽ reperũt Moderatores, ne oleũ afferatur, niſi cũ inſtat mortis periculũ. Verũ mihi reſpõdeãt: cũ hoc ægrotantibus leuamen indifferẽter Iacobus aſsignet: qua fidutia ipſũ reſtringũt ad periculoſos læthaleſq; morbos? Si tãti illis eſt Iacobi authoritas,

cur non

cur non dubitant ab ea diſcedere ut ta-
men illis impunita ſit hæc licentia : qua
fronte Iacobum obijciunt: Cuius maxime
uerbis labefactatur quod ſtabilire uolunt?
ſeuatum enim iri ægrotū teſtatur ille, nūc
quotuſquiſq; oleo ſanitatem recuperat?
Vix centeſimus quiſq; ab unctione uiuit:
imone hoc quidem agunt, ut medeantur
ægritudini: Sed tantum ut pinguiores ad
ſepulchrum mittant. Et nos adhuc crude-
litatis accuſant, quia ſolatium tam eximi-
um laborantibus negemus? Quaſi uero
unus ſit aliquando uiſus, qui opus quid-
quam inde ſenſiſſet: emitto quot præterea
ineptijs referta ſit hiſtrionica hæc unctio:
Imo quod impijs ſuperſtitionibus turge-
at, quia ſatis eſt in præſentia, eorum uani-
tatem monſtraſſe.

Manuum impoſitio, quia in ſuum
munus conſecrantur miniſtri, quin Sacra-
mentum uocetur, non pugno. Sed hanc
appellationem trahi ad ſeptem, quos uo-
cant, ordines, ut hactenus receptum fuit
in Papatu, & Mediatoribus placet, nequa-
quam ratio in cōſentaneū eſſe dico. Quin
etiam quod de ſacerdotio affirmant nu-
gatorium eſt, eius ſcilicet honorem ac po-
teſtatem

testatem conferri omnibus, quos ordināt Episcopi. Principio satis notum est, quorsum ordinentur in Papatu, nempe sacrificandi causa. Hoc enim habet solenne inaugurationis carmen: potestatem illis dari placabiles offerendi Deo hostias. Atqui nihil sibi tale a Christo fuisse mandatum, ostendét. Quanquam enim huius rei tractatio in proprium locum melius differetur: uno tamen uerbo sacerdotium, quod fingũt, euertere promptum est. Nam quos nullo Dei iussu præficiunt Episcopi ad offerenda sacrificia: *ijs* Spiritum sanctum quo iure allicient? Nego totum sacerdotium Papale diuinæ uocationi inniti. Ceremoniam ergo, qua ordinantur, quomodo Sacramenti nomine dignarer? Adhæc, dum iterum nobis perpetuam succesſioné insinuant fucosi Mediatores: uicissim obuiandum est rursus eorum astutiæ. Nam & legitimos censeri Presbyteros uolunt, quicunq; a cornutis Episcopis sunt creati, & omnes excludunt a ministerio, nisi qui fuerint eorum manu ordinati, quamq̃ in priore quiddam longe maius prædicant. Nam perinde acsi nouas facerent creaturas, fingunt indelebilem characterem ab Episcopi

Sacerdotium Papisticum.

Character indelibilis.

episcopi benedictione imprimi. Et quidem operæprecium est notare, quis sit ritus inprimendi huius characteris. Quia flatu significauit Christus Spiritum, quo Apostolos donabat, quasi spiritum sanctum efflarent ex guttere. Christi exemplum, more suo, hoc est præpostere æmulantur. Mutuantur & ex lege mosaica, aliud, nempe ut digitos iungant, sed quis ipsos docuit in usum reuocare, quæ suo aduentu Christus abrogauerat? Hac in re, non modo præcepto destituuntur: sed ne uetustatis quidem patrocinium, nisi falso, obtendere queunt. Est enim utrunque nouitium inuentum, quod purioribus seculis ignotũ fuit, si ius sacerdotij, quo gloriãtur, in perpetua ab Apostolis succesione fundatum est, ipsa primũ origo inuestigetur. Præcipua inter eorũ ceremonias ea est, quã dixi: cuius authores esse Apostolos, nego, ab ipso igitur initio cessat, uel, ut proprie loquar, longe ab initio, quod iactant, distat eorum sacerdotium. Verũ ut ad fontem perueniant: quoties tamen multis in locis interrupta fuit succesio? Quã multis Ecclesijs hæreticos præfuisse, eorum historiæ narrãt? tota fere Germania bis ante nostrã

ætatem,

ætatem, a ſede Romana diſceſsioem fecit. Semel cum diuortium facere cum uxoribus cogerentur præsbyteri: Iterum cum Gregorius ſeptimus Henrico quarto imperatori infeſtos Germanos, fulminando uellet ab ipſo diuellere. Omittam recentiora exempla: quæ per ſe expendent ſani lectores. Quis enim rerum mediocriter peritus ignorat: ut tres Antipapæ ſuis factionibus Eccleſiam diſtraxerint? Ex duobus ſaltem neuter fuit, qui non plures ordinauerit Epiſcopos: a quibus rurſum creati præsbyteri: Vbi continua ſucceſsio? Verum his omiſsis, Ioannam Papiſſam tranſsiliant oportet, ſi continuare ſuam ab Apoſtolis ſeriem uolent. Si excutiantur uetuſti annales: multas reperiemus primarias ſedes ab hæreticis fuiſſe occupatas. Tot interruptiones diſsimulando, nihil proficiunt. Vt ad propinquiora tempora redeam: donec Baſilienſe concilium probauerint, non legitimum fuiſſe: ſemper obtinebo, neminem eſſe in toto Clero Papali non ſchiſmaticum. Omnes enim ab Eugenio ducunt originem: quem Synodus non modo abdicauerat papatu, ſed cum ſua uniuerſa ſecta,

Papa generis fœminini.

secta, Hæreseos damnauerat ac Schismatis. Scio quid respondere soleant. Quod enim illis unicum restat asylum: fortiter Synodi illius authoritate repudiant. Sed cum habuerit quascunque ipsi legitime Synodi præscribunt notas, quanti ualere debeat ista reiectio, pij lectores æstiment.

Atque ut nihil horum esset: nego sub toto Papatu unum esse uere Episcopum: nisi forte titulo & insignibus in tantæ rei probatione, contenti sumus. Non dico nunc, cuiusmodi sint insignia, quibus sibi reuerentiam conciliant. Norunt tamen pij omnes profanas esse laruas: quarum aspectu obstupescerent Apostoli, si uiuerent. Fingamus tamen si ueritas subesset, alioqui conuenire: an tamen ex inani spectaculo Episcopos iudicabimus? nihil enim præterea episcopale habent, nisi quod pauci suggestum interdum conscendunt, ut, una atque altera habita concione, uelut defuncti, toto anno aliud agant. Alios arcet inscitia: bona pars nescio quid sua dignitate inferius esse putant, uerba ad populum facere. Quanquam uix centesimus quisque reperietur, qui possit docendi munus subire, quin se ludribrio exponat. Fingamus

gamus tamē, silendo & nihil agendo successores esse Apostolorum: quotusquisq; est eorum qui Præsbyteros sua manu creare dignetur? nonne putida mendicabula, ut plurimum, in has partes subrogant? Deus bone, quo recidimus? Si tantum ludibrium in Ecclesia ualere debeat: ut qui uoto perpetuæ paupertatis obstrictus, mendicando ac fallendo corraserit aureos trecentos, bullamq; hoc precio mercatus fuerit, quæ eum Ascalonitam Episcopum nominet, subito emergat Apostolorum successor, qui passim creandis Præsbyteris locet operam, ne intercidat Ecclesiæ successio? si hanc tam fædam sacri ordinis confusionem intueantur Apostoli: quid in ea suum agnoscent?

Quid, si ad Canonicas electiones eos reuocem? non iam loquor de Christi Regula: quæ tamen una sufficere nobis deberet. Tantum quæro, sit ne iustus is habendus ueri episcopi successor, qui aut per uim obtrusus, aut per simoniam inductus fuerit, aut profano more emerserit ad Episcopatum. Hoc posito, de electione Papæ sui mihi respondeant, num affine quicq̃ habeat, non dico ueteri & minus rigidæ

formæ, Sed Nicolai præſcripto, quod Gratianus refert. En Nicolaus, qui iã immenſo interuallo a pura ratione deſciuerat, eligendi modum tradit, qui utcunq; tollerabilis eſſe queat, ſi ſummo iure agatur, tunc quoq; interrupta erat ſeries. Quid autem hodie fit? nihil dicam, niſi quod omnes norunt: nihilomagis Cardinales in eligendo Papa reſpicere quid illud Nicolai decretum præcipiat, quam Diaboli in ſuis inferis tumultuantes loquentem e cœlo, Deum audiunt. Quid de Epiſcopis uniuerſis ſentiendum? uerba ſunt Leonis Romani Epiſcopi: qui omnibus præeſſe debet, ab omnibus eligatur, nam qui niſi probatus, & cognitus aſſumitur, per uim intruditur. Ac quoties eius rei facit mentionem, negat uerum eſſe Epiſcopum, niſi qui a clero electus, & a plebe expetitus fuerit. Nec aliter pluribus locis Gregorius, ſi hæc ſententia locum habet: Prædones ſe fateantur eſſe oportet, quicunq; hodie uocantur in Papatu Epiſcopi. Nemo enim quamuis impudens, ſe a populo expetitum fuiſſe dicet. Quod ad clerum ſpectat, iam pridem inualuerit

Dist.23.c. in nomine
Dist.79. c. ſi quis Apoſtolicæ.
Epiſt.90. Epiſt.87. & alibi.

hæc an-

hæc antiqui moris corruptela, ut ſoli oci-
oſi uentres, qui ſe Canonicos appellant, ſuffragia uenderent, nunc regum eſſe beneficia cæperunt Epiſcopatus. Huc accedit manifeſta Simoniæ fœditas. Qua enim commendatione, ut plurimum nunc ad honorem peruenitur? Ego ſane longa recitatione adeo non delector, ut tam flagitioſa Chriſtiani nominis probra uel attingere pigeat. Bene tamen habet, quod me tacente, res loquitur, nihil ab ordine Apoſtolorum magis diſcrepare, quam talem graſſandi licentiam, qua hodie Epiſcopatus occupatur, cum Apoſtolus diſputat, qualiter ſecundum ordinem Melchiſedech conſtitutus ſit Pontifex filius Dei, diligenter ſimilitudinem perſequitur, ſine qua non conſtaret illa à Dauide poſita comparatio. Niſi uelint ſingulari quodam nouoq; priuilegio ſe extollere ſupra Filium Dei, oſtendant quomodo ad rationem Apoſtolicam compoſiti ſint hodierni Epiſcopatus. Nempe inter hos & illam optime conueniet, ſi is qui plebem ſibi cõmiſſam tota uita nunquam uidet, ſi puer decennis, ſi leno,

Canonici Epicurei.

Puer decennis ſit Epiſcop9.

leno, si aleo, si uenator, in omni nequitia exercitati, omnis & pietatis, & liberalis doctrinæ expertes, Apostolorum personam sustituant.

Lenones, aleones episcopi.

Aliud etiamnum exoritur maius certamen. Nam si eos constet, infensissimos esse eius doctrinæ hostes, quam Apostoli non modo prodiderunt, sed proprio etiam sanguine obsignarunt: si omnia eorum consilia, conatus omnes, totumq; institutum huc tendere palam fiat, ut quod summis laboribus constituerunt Apostoli, ex professo euertant: quid amplius uolumus? Detur modo nobis audientia, facile ostendemus, uix ullam esse sanæ doctrinæ partem, quam non suis corruptelis infecerint. Hoc quidem obtinebimus: purum Dei cultum impijs superstitionibus ipsos contaminasse, infinitis erroribus implicuisse tum fidei, tum pœnitentiæ Doctrinam: Christi uirtutem ac gratiam non obscurasse tantum uarijs tenebris, sed propemodum extinxisse, adulterasse indignis modis Sacramenta. Id iam totos triginta annos egerunt Christi serui in eodem hodie cursu pergimus, nihil dico, cuius libri nostri non sint Luculenti testes. Boni uiri, ubi se

ubi ſe plusquam conuictos, & lætaliter cõfoſſos uident, negant Apoſtolorum ſucceſſoribus exhibendam eſſe moleſtiam. Atqui huius rei cognitio ex doctrinæ diſcuſſione petenda erat. At eam ultro ipſos, freti bonæ cauſæ fiducia, prouocamus: ne reſpondeant, præiudicium de hoc ipſo fieri uolunt, quod in quæſtionem uocatur. Itane? Vt qui omnia Apoſtolis habent contraria, ſola temporis continuatione ſe eorum tenere locum uicesq; agere probent? atqui eodem colore, qui homine iugulato, in eius domum inuolauerit, ſe illius iactabit eſſe uicarium. Multo plus a ratione illa gubernandi, quam nobis Apoſtoli commendant, diſtat Papatus, quam a libero, ac bene compoſito libertatis ſtatu tyrannis, quamuis ſæua & truculenta.

Raptor uult eſſe iuſtus poſſeſſor.

Quis iam tyrannum ferat, conſularis aut alterius legitimi Magiſtratus, quẽ ipſe ſuſtulerit, nomine gloriantem? Nihilo autem minor eſt iſtorũ impudentia, qui poſtquam ſanctũ illud regimen cũ Chriſti iuſſu, tũ Apoſtolorũ uſu conſtitutũ labefactarũt, eius tamẽ ſucceſsionẽ ſuæ tyrãnidi obtẽdunt. Nã ut maxime cõtinua fuerit tẽporis ſeries? Si tamẽ interciderit Apoſtolatus:

quod lacerato Dei cultu, sepulto Christi officio, extincta doctrinæ luce, pollutis Sacramentis necesse est: Quæ manere potest successio? Nisi forte, quod sicuti mortuo hæres succedit: Ita isti pietatis interitu partam sibi dominationem putant. Sed cum totam gubernandi rationem penitus mutauerit: magis profundum est inter eos & Apostolos chasma, quam ut ulla iuris communicatio intercedat. Atq; ut locum hunc uno uerbo claudam: nego esse successionem, cuius rei nulla est origo. Nego item sacrificandi munus, quod in suo sacerdotio præcipuum numerant, unquam fluxisse ab Apostolis. Quare alios iã quærant ordinis sui authores.

Quod autem, eodem prætextu, os occludunt pijs omnibus, qui Ecclesiæ instaurationi studét, quasi ad docendi munus rite non sint uocati: eo nihil assequuntur, nisi ut totus mundus intelligat, non aliter stare eorum tyrannidem posse, quam ueritate oppressa. Verum est quidem in Ecclesia bene ordinata, nullos ad publicum docendi munus esse admittendos, nisi qui per ordinarios Pastores uocati fuerint.

rint. Sed quid hoc ad Papatum? Nisi ad Antichristum Christi potestas transferatur? Dederunt Apostoli operã, ut par erat, propagandæ ad posteros Ecclesiæ. In hũc finem, creatos populi suffragijs pastores ordinarunt. Postea, una cum doctrinæ puritate, iusta eligendi ratio obsoleuit. An nemo erit iustus Christi minister, nisi qui per corruptelam obrepserit? Successionem, quam sibi tanto supercilio arrogant, iam illis eripui. Meminerimus præterea, cum sacrificos sua inauguratione creent non Pastores: illigari sacrilegio, quicumque illorum ordinari manu, sustinent. Nemo igitur poterit, nisi malo detestandoq; auspicio, ad promouendum Christi Regnum accedere? Imo, inquiunt, utcumq; pessum eant omnia, nemo, nisi uocatus, accedat. Iam sum præfatus, nihil esse controuersiæ, quin ubicumq; incolumis aut saltem tollerabilis est Ecclesiæ status, expectanda sit ordinaria uocatio. Sed an propterea lex Deo imposita est, quin extra ordinem, qui collapsam dirutamq; Ecclesiã restituant, Prophetas ipse excitet suo Spiritu ac alios ministros? Sed enim inquiũt,

id accidere nunquã patietur Ecclesiæ perpetuitas. Ego ſane concedo, fieri nunquã poſſe, ut Eccleſia intercidat. At cum ad Paſtores referunt, quod de perpetua Eccleſiæ duratione promittitur, in eo uehementer errant. Neq; enim ſi deſint Paſtores, ideo protinus deſinit Eccleſia. Tunc quidem fateor, uere & ſtat & floret, cum in unum ouile colliguntur oues: quod niſi Paſtorum opera fieri nequit. Sed experientia docet, interdum diſsipatas etiã oues ſeruari arcana Dei uirtute. Latet inquam, interdum Eccleſia, fugitq; hominum oculos, ut fruſtra externum in ea regimen aut principatus quiſpiam requiratur. Itaq; abrupta Epiſcoporum ſucceſsione, ſtat nihilominus Eccleſiæ perpetuitas. Si nondum intelligunt, de nihilo ſe proteruire: quæro ubinam legerint, oportere ad finem uſq; mundi continua ſerie alios ſuccedere alijs Epiſcopos? At nos legimus, cum olim ſacerdotum partim inſcitia & ignauia, partim perfidia & ſcelere, uitiatus eſſet DEI cultus, inculta iaceret ſacrorum adminiſtratio, peruerſa eſſet pia doctrina, Eccleſia prope concidiſſet: extraordinario DEI afflatu ſuſcitatos fuiſſe Prophetas, qui res

perditas

perditas restituerunt. Quid obstabit quominus idem nūc quoq; præstetur? Et sane, ita necesse fuit. Nec uero minus ad nos quam ad ueterem populum, quod habetur apud Ezechielem & Ieremiam, pertinet: Deum, ut improborum Pastorum nequitiam ulciscatur, illis depulsis, probos daturum ac fideles, qui secundum eius uoluntatem pascant. Tametsi enim tales quotidie dat per hominum uocationem: singulare tamen est donandi genus, cum cessante hominum opera, solus ipse constituit, quos & necessarios esse & hominū iudicio præteriri, uidet. Iam si quod in nos uibrant telum, quispiam in ipsos retorqueat: quo se clypeo defendent? Suggestus fere omnes apud ipsos occupant Monachi, uel conductitij alij cabulæ: qui declamitare, rixando in suis sorbonis, didicerunt. Quæ est omnium istorum uocatio? certe nō aliam proferent, nisi quod cum muti essent Episcopi, cum toto sacerdotum suorum grege, alienos in locum suum subrogarunt. Sed cum noua sit ista substitutio, saltem plus octingentis demum annis post ætatem Aopostolorū nata: desinant horum nomine tam impu-

Ezech. 34. Ierem. 3. & 37.

denter abuti. Qui nobis hoc tempore facem prætulerunt, ut a diuturno errore in uiam rediremus, sanctos Dei Prophetas fuisse, testatur præclarum, quod ediderũt, & uere diuinum ministerij sui specimen. Ad hoc beneficium Ecclesiæ, præstandum nunqum uocati fuissent a lupis, qui uocandi perdendiq; rabie ardebant. Ergo ad sanandum malum incurabile, præsertim cum usitata media deficerent Dei ipsius manu ad opem ferendam emitti oportuit: quos libenter totus mundus impediĩsset. Nunc ijdem lupi, qui ouile obsidebant, nos iniussu suo queruntur esse ingressos, turbatumq; a nobis fuisse ordinem clamant: quia non expectato suo mandato, succurrere miseris ouibus quisq; nostrum, ut par erat, pro sua uirili studuerit. Cæterum ex quo res in meliorem paulo statum nostris laboribus sunt restitutæ, sanctius longe apud nos, quam in toto Papatu, colitur manuum impositio.

Papistici ordines, id est, cõfusiones Diaboli.

Venio nunc ad ordines reliquos, in quibus recensendis uulgatam consuetudinem sequuntur nostri Moderatores, ac singulis

ſingulis nomen Sacramenti aptant. Minus hic ero prolixus, quam meretur rei indignitas. Nam breuibus oſtendere promptum eſt quam impudenter a nobis poſtulent, ut Sacramenta eſſe fateamur. Taceo, quod in toto Papatu ordinantur Diaconi & inferiores, non qui officium exerceant, Sed quicunq; presbyterij honorem ambiunt: ad quem gradatim conſcendere iubent ipſorum canones. Etſi inuenta eſt expedita tranſiliendi ratio. Vno enim die minores omnes tituli in unum hominem congeruntur. Deniq; nullæ ab Histrionibus tam ludicræ fabulæ aguntur, quam ſpectare in illa ordinandi pompa licet. His flagicijs quaſi nondum opportuna eſſet correctio, conniuent boni Moderatores. Ego autem, ut hæc taceam, ferendum eſſe nego, ut Sacramenti nomen ad actiones neſcio quas transferatur, ad quas nulla pertinet DEI promiſsio. Nam ut quiſpiam templi foribus præficiatur ad fugandos canes: quid opus eſt fingere Sacramentum? Exorciſtarum uero quænam eſt hodie opera? Nam quod in alijs ſolent, hic

ne ſimu-

ne ſimulant quidem. Et tamen male de Eccleſia mereri pronũciant, quiſquis eiuſmodi ordines uel ſpernit, uel tollit. Sed cui perſuadeant reuerenter eſſe excipiendum, cuius ne inanem quidem umbram fallendis oculis oſtentant? Vmbratiles enim & nihili exorciſmos ſoli in Papatu ſacrifici peragunt. Acoluthos creant, hoc eſt pediſſequas. Tanta ne eſt in Epiſcopo comitando maieſtas ut excudendum fuerit ſpirituale myſterium? Certe nihil eos pudet, cum Sacramenti nomen proſtituunt ad tales nugas. Ac notandum eſt, hanc inter nos queſtionem uerti. Neq; enim digladiamur de acoluthis & oſtiarijs, expediatne eos habere nec ne. Sint ſane hæc utilia rudimenta exercendæ eorum adoleſcentiæ, qui ad Eccleſiæ regimen adſpirant. Tametſi nihil tale uiſitur in Papatu, & ſi quid olim fuit boni, iam pridem in deſuetudinem abijt. Verum ut illis demus quod de utilitate poſtulant: nimiæ tamen audaciæ, ne dicam ſacrilegij, fuit ementiri nomen illud, quod non niſi cœlitus inſtitutis diuinæ gratiæ Symbolis conuenit. Quam profanationem ſi audacter Lucianici homines, redimendæ

pacis

pacis gratia, se approbare simulant: quotquot serio Dei timore præditi sunt, eos retinebit conscientia, ne assentiantur.

Vltimum illis Sacramentum est Matrimonium: idq́, ut aiunt, ob Christi gratiam, quæ ei nunquam deest. Verum hæc ratio ad quoduis honestum & Deo probatum uiuendi genus extenditur. Ergo Sacramentum erit agricultura pecuaria. & artes omnes, aut quæ ingenuæ uocantur, aut mœchanicæ: quarum nulla est, quam Deus sua benedictione non dignetur. Videmus ergo quã pueriliter ineptiant. Sed additur altera ratio probabilior: quia cum sacra spiritualiq́ societate, quam habet Christus cum Ecclesia, confertur Matrimonium. Quasi uero non & Pastori, & Agno, & Leoni, & Soli, & Lapidi compareretur Christus ipse: & Deus bellicoso principi, & procellæ, & flammæ ardenti. An totidem igitur erunt Sacramẽta, quot occurrunt in scripturis similitudines? Atqui hoc modo furtum in ordine Sacramentorum censebitur, quia legimus, furi similem fore diem Domini. Multum itaq́ abest, quin Sacramentum nobis conficiat nuda similitudo. Nec uero in Matrimonium.

ro in eo hallucinati ſint primi huius commenti authores. Sed cum apud Paulum, ubi de Matrimonio diſſerit, in clauſula legiſſent Sacramenti nomen, inconſiderate arreptum, fingendo nouo dogmati ſufficere putarunt. Nec interea uenit illis in mentem, Paulum illic myſterij nomine ſimpliciter commendare inæſtimabilem iſtam gratiam qua nos proſequitur filius Dei, cum in ſuum corpus inſerit. Ergo ut eius admirationem excitet, magnum exclamat arcanum eſſe. Id enim ſonat Myſterij nomen quod poſuit: cuius loco uetus interpres, ut alias quoq; in eadem Epiſtola, tranſtulit Sacramentum: Sed minime cogitans quod indocti homines poſtea ſomniarunt. Ex hac tam craſſa ignorantia natus error nimis impudenter a Mode ratoribus defenditur. Verum quo magis uidemus naſutos homines ſecure illudere Dei uerbo, ut Antichriſtis adulentur: eo magis religio cōſtringere animos noſtros debet, ne qua tantæ impietatis ſocietate nos illigemus.

Hinc, ut error errorem ſecum trahit, colligunt, nec ſolui coniugij uinculū adulterij cauſa: nec audiendos eſſe, qui ratam eſſe

esse fidē negant, quam sibi absq; parentū consensu adulescētes ac puellæ mutuo dederint. Primū, quod dicunt, ex falsa & peruersa uerborū Christi interpretatione fluxit. Nam cū affirmat, mœchari eū qui repudiatā ducit, subaudiēda est exceptio, quā posuerat: nēpe, nisi ob adulteriū. Et sane, frustra de mulieribus adulteris cōcionatus esset, quarū diuortiū sequebatur capitalis pœna apud Iudeos. Quod si non magno periculo errarēt, dū ita peruertunt Christi uerba: ignosci forsan utcūque ipsis posset. Verū hic salus uirorū agitur, qui adulteras uxores contubernio suo pellūt. Illis æqui Moderatores imperāt perpetuū cœlibatū. Quid si uxore indigeāt? sine remedio scilicet æstuabūt tota uita: ut animæ exitio pœnā luāt alieni sceleris: Ita uir Christianus, aut fouere adulteria, probraq; uocare impudicæ uxoris rogetur: aut crudeliter addicetur perpetuæ inquietudini, siquidem incontinentiæ morbo laborabit. Cum miseris conscientijs tam male consulant: an nostro assensu inhumanam eorum tyrannidē adiuuabimus? De Sponsalibus, quæ temere ab adulescentulis cōtrahūtur: hoc tantū dicā: uerbo negari posse, quod uerbo asse-

bo afferunt Moderatores. Quis enim rata eſſe debere, illis reuelauit? Parentum authoritatem requiri, ipſa quoq; natura dictat: idq; & iure gentium obſeruatū ſemper eſt, & ſcripturæ teſtimonio comprobatur. At Sacramenti, inquiunt, dignitas præferenda eſt iuri patrio. Vt Sacramenti nomine abuti illis permittam: pluſquam abſurdum eſt, in Sacramenti honore poni, cum perperam & inordinate aliquid geritur. Nam quo plus habet dignitatis coniugium, eo maiore & modeſtia, & religione ſuſpiciendum erat. Quod ſi honor eſt Sacramenti talis indulgentia: cur in Sacerdotum & monialium coniugio non ſunt perinde faciles? At obſtat uotū. Nempe quemadmodum hic obſtat ius naturæ: quod perfringere non dubitant.

De Sacrificijs.

Quod unicum eſſe Chriſti Sacrificium agnoſcunt, quo expiata ſunt peccata, & reconciliati homines Deo. Vtinam in eo perſtarent. Sed paulo poſt oſtendunt, non aliud ſibi fuiſſe cōſilium ita præfando, quam ut ſpecioſum Miſſæ ſuæ colorem inducerent, quo illius unici ſacrificij applicatio cenſeatur. Cæterum, quibuſcunq; eam fucis ornent: nunquam tamen efficient,

efficient, quin filijs Dei omnibus detestabilis sit meretricia eius fœditas. Verum, ut certo ordine progrediamur: ab illo generali capite initium sumendum est, ubi Sacrificia, unici illius applicatoria, esse docent, cordis humiliationes, & pietatis causa susceptas carnis afflictiones: & quæ sunt eius generis. Quæ ista est uel incogitantia, uel obliuio, uel stupiditas, ut fidei Sacrificium prætereant? cuius tamen præcipuæ in hac applicatione sunt partes. Parum dico. Neque enin aliter quā fide uim mortis Christi percipimus. Alia uero sic fidem comitantur, ut sint quasi appendices, & ab ea mutuentur quidquid habent. Fidem certe eximium esse Sacrificium, ex Paulo constat. Idem docet, ea nobis reconciliationem applicari cum Deo, quam nobis morte sua Christus peperit. Accuratā eius rei tractationem cum se persequi Mediatores præseferant: qui fit ut prorsus sileant de fide? Nam ea proprie sola est, quæ omnia pietatis exercicia sanctificat. Deinde a quo didicerunt, carnis afflictionibus, quas modice prodesse testatur Paulus: partam morte Filij Dei gratiam nobis applicari? Adminicula sunt fateor, quæ nos ad quæ-

Rom. 15. Philip. 2. Rom. 3. 2. Cor. 5.

rendam in Christo peccatorum remissionem manu ducunt. Sed stulte inde colligitur, per ea nobis applicari Christi sacrificium, quasi ieiunijs, aut alia quauis externa carnis afflictione adipiscamur salutem. Audio quid Dauid dicat, Sacrificium scilicet Deo gratum esse, contritum cor & humiliatum. Sed eo nobis applicari quod Christus ad nos Deo reconciliandos obtulit sacrificium, neq; ipse, neq; ullus uel prophetarum, uel apostolorũ docet. Tantum abest, ut hoc honoris mrœeãtur externa opera, quæ longe inferiore loco subsidunt. Fateor tamẽ Mediatores alio post loco, quasi expergefactos, tandem fidei recordari. Sed qualem tunc quoque fidem nobis fabricant? quæ in missæ Sacrificiũ intueatur. Proinde merito eam cum deuotione copulant, quando execratione dignus est, qui auersus a Christi morte, huc uel illuc, salutẽ quæritans, circumspectat. At sacrificium missæ a Christi morte pendet. Hoc uero iam expendamus. Christus, inquiunt, ut corpus suum fidelibus edendum obtulit: ita eius offerendi mandatũ dedit Apostolis, quos instituebat nouæ legis sacerdotes. O putidam eorũ ἀλαζονείαν, quos

Missa deuota.

quos ego noui esse huius insulsæ farraginis opifices? ubi enim præcipitur oblatio? Respondent, ubi dicitur: Hoc facite. Cum ante annos uiginti Clithoneus & similes bestiæ, Sacrificium ex hoc uerbo elicerent, uersumq; in eam rem citarent Vergilij: Cum faciam uitula pro frugibus: nemo erat mediocri iudicio præditus, qui non rideret argumenti leuitatem. Ignoscebatur tamen eorum stultitiæ, quia balbutiebant de rebus ignotis. Nunc autem mente captos esse oportet, qui in tanta luce uomere tales ineptias non dubitant, quas & secum intus rident ipsi, & alijs non ignorant ridiculas fore. Sed tamen, quasi res sit consideratione digna, animos aduertamus. Facere, Verbum pontificale esse dicunt, fateor. Sed quo idiomate locutū esse Christum putant? Neq; tamen hic cardo uertitur. Faciendi enim uerbum, ubi de Sacrificijs agitur, interdum Hebræi usurpant. Tantum nunc disputamus, quo sensu Christus dixerit: Hoc facite in memoriam mei. Nodum hunc soluit Paulus optimus interpres, hæc duo simul contexens: Hoc facite, quotiescunq; biberitis. Quid enim agerent aliud discipuli,

quam quod suo exemplo præmonstrauerat Magister ipse? Imo quis non uidet, referri hoc ad superiorem sermonem, ubi iussi fuerant accipere, & inter se communicare? Quanquam audita Pauli interpretatione, frustra de re indubia litigamus. Quod si nondum acquiescunt: quia dictũ id fuerit Apostolis, quos fuisse Sacrificos imaginantur. Respondeant mihi uelim, quosnam alloquebatur Paulus, cum eadem uerba repeteret? Nonne postquam toti Corinthiorum Ecclesiæ, uiris promiscue ac mulieribus, se tradidisse præfatus est, quod a Domino acceperat, hoc ipsis faciendum mandat? An ita contumeliose lacerare Christi uerba sibi permitterent: nisi Epicuræo contemptu inflati, despectui haberent omne numen? Simile est, quod iactant, priusquam sub panis specie porrigeret corpus suum Christus discipulis, obtulisse patri. Vnde enim id esse factum diuinant? Res sane digna erat, cuius fieret aliqua mentio. Atqui hic texitur ab Euangelistis historia, quod acceperit panem, fregerit, ac dederit. Quo igitur ore, quod nusquam inuenitur, nullumq; habet colorem, sic affirmant? Si omnes adducerent

ducerent coniecturas: causæ tamen mag-
nitudo non permitteret, quidquam inde
statui. Verum cum ab omni uerisimilitu-
dine abhorreat quod nugantur, quis non
fortiter respuet. Negant alioqui stare il-
lud, quod Christus Sacerdos sit secundum
ordinem Melchizedech. Scio non eos pri-
mum nunc impingere ad hunc lapidem.
Verum si rem, omissis hominibus, consi-
derare libet: id uanitate ipsa esse uanius,
mox constabit. Narrat Moises, obtulisse
Melchizedech Abrahæ panem & uinum.
Qui sacram oblationem & mysticam illic
piscātur, intelligunt obtulisse Deo. Atqui
simul ac meminit illic Moises, ipsum ue-
nisse Abrahæ obuiam, subijcit, obtulisse,
uel attulisse panem & uinum. Cum uero
membrum quod mox sequitur, causæ red-
ditionem esse putant, nihil aliud quā du-
plicant errorem. Addit quidem Moises: Et
erat Sacerdos Dei altissimi. Sed hoc ad ius
benedictionis pertinet: ut sciamus ex offi-
cio personaq; sacerdotali Melchizedech
Abrahæ benedixisse. Hactenus nullū cerni-
tur in Melchizedech panis sacrificiū. Sed
accedit ualidius argumentū, quod Aposto
lus, dū singula prope scrupulose excutit,

in quibus conueniat hæc similitudo, nihil tale attingit. Nomē & sedem regni, regnū & Sacerdotium diligenter notat: deinde quod tanquā a seipso ortus nullam habeat genealogiam, quæ quidē sit scriptis prodita: quod Abraham illi tanquā præstantiori minor decimas obtulerit. Deniq; quod iure sacerdotis benedixerit Abrahæ. Si quod fuisset in pane mysteriū: nihil ad causam, quæ illic tractatur, aptius adduci poterat. Obliuioue certe nō præterijt Spiritus sanctus Qui fit ergo ut sileat? Nempe quia intempestiue ingerere noluit. Quanquam mirū est, eos quærere in pane figuram, qui panem in corpus uersum ante esse dictitant, quam offeratur.

Quomodo secundum eos respondebit figuræ ueritas: si nullus in sacra cœna est panis? Sed hoc nobis in præsentia sufficiat: nihil illis suffragari panem a Melchizedech oblatū, quia rem a Spiritu sancto minime animaduersam comminiscūtur. Atripiunt & tritam istā Malachiæ sententiam: In omni loco offeretur nomini meo inter gentes oblatio munda. Quasi uero nō aliud sit, quam Missæ, Sacrificiū. Atqui si locos omnes Noui Testamēti recensea-

Malachiæ dictū de oblatione

censeamus, qui de Sacrificio tractant: nusquã inuenietur Missa. An nõ oblatio mũda est, cũ per Euangeliũ cõsecramur Deo? cũ se quisq; nostrũ carnis mortificatione illi offert? cũ uitulos labiorũ immolamus, ut inquit alter Propheta? Cur ergo posthabitis Sacrificijs omnibus, quæ nobis scriptura cõmendat, ad solam Missam, de qua nullũ usquã uerbulum, se cõuertunt? nisi quia in omnibus sunt præposteri. Cæterũ cũ sanis omnibus constet, simpliciter more Prophetico designari hic sub sacrificij nomine Dei cultum, quid de nihilo argutare prodest? Mos hic Prophetis perquã familiaris est, ut sicut illis somnia & uisiones Dei notitiam significant: Ita templum, Altare, suffitus, & Sacrificia accipiant pro cultu Dei. Hinc autem nata est isthæc loquendi ratio, quod doctrinam suo seculo accommodabant, quo scimus inuolutum talibus Ceremonijs fuisse Dei cultum. Deniq; eiusmodi loquutiones, cũ legis Pœdagogiam sapiant: elicienda nobis inde est spiritualis ueritas, quæ sola ad nos pertinet. Iam satis superq; apparet calumniose citari Malachiã, quasi de Missa uaticinetur: cum nihil minus cogitauerit.

Nec ueterum sententias moror, quas ad obruendam ueritatem huc cōgerunt Moderatores. Solenne est nebulonibus istis, quidquid uitiosum in Patribus legitur, corradere: ac si quis solam auro neglecto scoriam, & abiectis granis quisquilias studiose legeret. Cum ergo obijciunt, locum Malachiæ sic ab Irenæo exponi, oblationē Melchizedech sic tractari ab Athanasio, Ambrosio, Augustino & Arnobio: breuiter responsum sit: eosdem illos scriptores alibi quoq; lignum interpretari Christi Corpus: Sed ita ridicule, ut dissentire nos rogat ratio & ueritas. Nam inducit Ieremias impios, qui aduersus eum conspirauerant, ita loquentes: Mittamus lignum in panem eius. Perinde hoc ualere notum est, ac si dixisset: strangulemus eum pane suo, uel aliud simile. Veteres hoc ad Christum trahunt: & allegorice, ut dixi, panem interpretātur corpus, quod ligno fuit affixum. Desinant ergo boni Moderatores ueterū sententijs pugnare in mala causa. Iam ante ostēdi, quo sensu dicatur Melchizedech obtulisse panē. Res clara est. Deinde silentium Apostoli uice probationis esse nobis debet: quia nunquam prætermi-

sisset

ſiſſet quod tam apposite dicturus erat, ſi-
quidem potuiſſet uere dici. Non eſt ergo
quod uel Ambroſium, uel alium quempiã
ex tota ueterum cohorte acutius uidiſſe
putemus, quam ipſum Apoſtolum: niſi
tantum illis perſpicaciæ tribuere libet, ut
myſterium cognouerint, quod Spiritum
Dei per os Apoſtoli loquenté fugit. Cum
omnibus in cauſis colenda eſt ingenuitas,
tum uero, cum de religione agitur, callide
aut etiam diſsimulanter agere, fas non eſt.
Aduerſarij noſtri, quoniam nos Dei uerbo
ornatos uidét, hinc inde captant quæ poſ-
ſunt teſtimonia, multaq; ſuis cauillis de-
prauant, ut obiecto antiquitatis fumo, di-
uinæ ueritatis lucé obſcurent. Interea quã-
tum ab antiquitate ipſi diſsideant, uolunt
inquiri. Palam tamé eſt, cuius rei in Miſſæ
Sacrificio illuſtre ſpecimen habemus, ut
uulgares Sorboniſtas omittã, Mediatores
noſtri pro tuendo miſſæ Sacrificio, & ue-
tuſtum loquendi uſum, & ſacrificandi ritũ
prætexunt. Vtrunq; illis concedo: ueteres
nõ modo ſacrificij uoce abuſos eſſe, ſed eti
am ceremonia. Verũ ſi reputemus, quantũ
a ueterum corruptela diſtet, quæ nunc ab
ipſis fucatur impietas, immenſum eſt fere

 inter-

interuallum qualecunque erat quod agebant ueteres ſacrificij, memoriam eſſe interpretantur. Iſti antiquarij (ut haberi uolunt) memoria non contenti applicationem inculcant, ut paulopoſt uidebimus. Etſi autem puri ab impia ſuperſtitione, quæ poſtea inualuit, fuerunt ueteres: non tamen prorſus excuſandi ſunt, quatenus ſcilicet ipſos apparet a puro & genuino Chriſti inſtituto deflexiſſe. Nam cum in hunc finem celebranda ſit cœna, ut Sacrificio Chriſti communicemus: eo nō contenti oblationem quoq; addiderunt. Hoc auctarium uitioſum fuiſſe dico: partim quia beneficiū, Chriſti morte nobis præſtitū obſcurāt, partim quia alienū eſt a ſacræ cœnæ natura. Officiū Chriſti fuit, ſe Deo offerre. Iam nō aliæ nobis reſtant partes, quam ut ueſcamur. Qui in ſola receptione non acquieſcit, ſed appetit Sacrificij imaginem, minus quā par erat tribuit & morti, qua defunctus eſt Chriſtus, & cœnæ myſterio, quod in mortis ſuæ memoriam reliquit. Nunc ut millies clament uel papiſtæ, uel alij Papiſtis non multū diſsimiles, oblatum olim fuiſſe panem, ueteres ita ſolitos facere, nō nouam eſſe conſuetudinē,

toties

toties excipere nobis licebit, Christi mandatũ inuiolabilem esse regulã, quæ nulla hominũ cõsuetudine, nulla præscriptione temporum, nullis nouis placitis conuelli aut refigi debeat.

Respõdi quod uidebatur de Patrũ authoritate. Itaq; cũ Mediatores cõcludunt, Ecclesiã secũdũ scripturæ sanctorũq; Patrum testimonia, duo Sacrificia agnoscere. in altero mentiũtur, in altero errãt, plus hominũ placitis, aut opinioni, quã debeatur, tribuẽdo. Scripturam enim quæ tota ubiq; illis reclamat, falso prætexũt, adeoq; turpiter lacerãt: ut ne pueris quidẽ qui dũtaxat moniti fuerint, fucum sint facturi. Certe plusquam aperte refutaui eorum nequitiam. Quod ad ueteres spectat, non est quod in eorum gratiam ab æterna & inflexibili Dei ueritate recedamus. Proinde incruentum illud Sacrificiũ, quod cõmenti sunt homines, sibi habeant, quibus non satisfacit Dei Sapientia. Simplex & minime ambigua scripturæ doctrina est, Sacrificio quo reconciliari DEO homines oportebat, semel defunctum esse Christum: eius Sacrificij uim esse æternam, fructumq; quotidie a nobis percipi.

Vt au-

Vt autem eo fruamur, institutam esse ab eodem Dei filio sacram cœnam, in qua corpus suum semel immolatum nobis in cibum porrigit, quo uescamur. Hoc modo unici illius sacrificij uirtutem applicari nobis, ut eius fiamus participes. Vbi totã scripturam reuolueris, nihil aliud reperies, quam Pascha nostrum immolatum esse, Sacerdotem unicum semel ingressum esse in Sancta, ut oblatione unica mundi peccata expiaret. Nobis nihil aliud præcipi, quam ut epulemur. Cuius nunc ergo audaciæ erit, hominem mortalem se ingerere, ut sacerdotio sibi nunquam mandato, fungatur, ut incruentum sacrificiũ, quod nusquam requirit Deus, offerat? Proinde alibi secundum illud Sacrificium locent Mediatores, quam in Ecclesia. A nobis ut agnoscatur nunquam efficient, donec alium esse idoneum sacrificij authorem persuaserint, quam Filium Dei: qui Sacerdos est in æternum constitutus, nullo uel successore uel collega. Quidquid præter eius authoritatem additamenti obrepsit in sacram cœnam, hominum uel cupiditate nimia, uel facilitate, ad huius authoritatis normam corrigatur. Ita enim faciendum

admonet

admonet Paulus, & hoc uolunt eius uerba, quum dicit: Accepi a Domino quod & tradidi uobis. Oblationem porro, quæ ab ignoto fonte manauit, scelerate & nequiter Christo acceptam referunt Mediatores. Video quid dicturi sint, qui misceri Christum cum Belial parati sunt: modo qualemcunq; pacem redimant. Nam & hominum noui ingenia, & dicterijs pridē assueui. Immodicæ nos scilicet morositatis arguent, qui de uoce una, & externo ritu contentionem non necessariam moueamus. Nec uero mirum est, nos hoc nomine ab illis accusari, Loquūtur enim ut sentiūt. Sed cū nobis melius sentire datum sit, cōfiteri etiā oportet, quod corde credidimus. Hāc enim legē pijs omnibus fert Spiritus Dei: Credidi, ꝓpterea loquar. Cū nuper mihi a bonis uiris narratū esset, cornutū quēdā, ex fœtido papaliū Episcoporū grege, caprum, qui iampridem medius inter cœlum & inferos uolitat, ita solere loqui: Nullam sibi uideri causam, cur fucatam hanc moderationis formulam amplecti recusaremus: respōdi quod de Alexandro Historici referunt: Me si essem eius loco non recusaturum. Illum uero si mihi Psal. 116.

esset

eſſet ſimilis, idem facturum, quod nūc me facere miratur. Nam eiuſmodi homines, qui Chriſtum abnegando tot annos ſunt exercitati, ſimplicitatem noſtram probro uertere cur miremur, cum ſubſannare Deum ipſum non dubitent? At nobis tanti eſſe debent cœleſtis Magiſtri decreta, ut pro ijs ad extremum dimicare non dubitemus. Nec quidquam putemus libertati noſtræ ſubiectum, de quo nobis quid fieri uellet, præcepit. Sed hic de re nobis, non de uerbo tantum ac ritu, certamen eſt cum Mediatoribus. Tradunt enim, comprehendi in Miſſæ Sacrificio ueritatem earum rerum, quæ uetuſta omnia Sacrificia figurabant: eandem hic eſſe corporis & ſanguinis Chriſti hoſtiam, quæ in cruce mactata fuit. Vnde apparet, unico Chriſti ſacrificio, ſecundarium hoc ſubrogari, quo illius efficacia ad nos perueniat. Ego autem breuiter reſpondeo: quæcunq; unquā in uſu fuerunt ſacrificia, ad hunc ueluti lydium lapidem probanda eſſe: ut proba cenſeantur: a Deone habeant an ab hominibus originem. Præterquā enim quod in Chriſtum reſpicere debebant, Deum quoq; authorem eſſe oportuit. Itaq; quā-

uis in

uis in speciem nihil aut parum differre ui-
deantur a Sacrificijs piorum, quæ a genti-
bus oblata legimus: hæc tamen non du-
bitamus tanquã adulterina damnare. Il-
la autem pronunciare sancta & legitima.
Vnde porro hoc discrimẽ? nisi ex illa du-
plici nota finis & mãdati. Nunc igitur ut
micam ueritatis in sacrificio Missæ conti-
neri probent Mediatores, Dei mandatum
imprimis necesse est proferri, quale nul-
lum extat. Vnde audacter constituimus,
nihil quam inane esse figmentum.

Quod succinctã & dilucidã Canoni interpretationem attexi uolũt, fateor es-se de nihilo Sed quas glossas inueniẽt, qui-bus tegãtur adeo crassæ absurditates? Prin cipio certũ est pugnãtia illic cõtineri, cen-tonesq; esse male cõsutos ab indoctis arti-ficibus. Dicũt se Deo offerre de eius donis & datis hostiã purã, panẽ sanctũ uitæ æter-næ. Quæ uerba sonãt, cõstare ex pane Chri sti corpus. Emolliant ut uolent, hanc uer-borũ asperitatẽ: perspiciunt tamẽ oculati homines, quã precationẽ uet9 Ecclesia de cõmunib9 oblationibus cõcipere solebat, cõsarcinatores missatici canonis ad corpus Christi inscite trãstulisse. Eleemosinæ quas Canon Missæ.

confe-

conferebant fideles, tanquam Deo sacræ, Altari imponebantur. Deum populi nomine, orabat Sacerdos, ut eas gratas haberet. Barbari homines qui postea secuti sunt, uel antiqui moris ignari, uel aliud quam imaginarium suũ sacrificium nescientes, temere addiderunt, corpus & sanguinem. Hanc inscitiam melius patefacit, quod paulo post attexunt: per quem hæc omnia semper bona creas, sanctificas, benedicis. Certe hæc oratio, utcunq; torqueatur, Sacramento aptari nequit. Quæ sunt igitur bona, quæ Deus quotidie nobis creat? nisi quæ quisq; piorum ex suis facultatibus confert, in usum pauperum. Hanc enim fuisse olim oblationes consecrandi formulam, ex Arausicani concilij decreto apparet. Offerimus tibi Domine, quæ de manu tua suscepimus. Quibus obsecro glossis se extricabunt, quin hic turpissimæ hallucinationis conuicti teneantur? Leuicula sunt ista: nec alium in finem a me attinguntur, nisi ut omnes intelligant nullas esse tam putidas ineptias, quas non, peruicaciter defendant Histriones isti, qui Mediatorum personam induerunt.

Nunc pergamus ad magis seria. Corpus &

pus & Sanguinem filij Deij missarius Sacerdos in Sacrificium se offerre dicit. Actio est prorsus diuina, ad quam nemo, nisi cœtus uocatus, ingerere se debet. Nam cũ de legitimo sacerdotio disputat Apostolus, nulli tantum honorem concedit, nisi cui Deus contulerit. Vt ipsum quoq; Christum dicat oportuisse patris uocatione institui. Si perperam ac præter ius & fas sibi honorem usurpat, qui sacerdotio fungitur non uocatus a Deo: nunc ostendant sacrifici missales, quo Dei mandato Christum offerre ausint. Tota Apostoli disputatio in Epistola ad Hebræos a septimi capitis initio ad finem usq; decimi, in duobus his cardinibus uersatur, CHRistum unum, fuisse idoneum qui se offerret: deinde unica oblatione fuisse perfunctum, quæ perpetuo uigeat. Hanc sibi habere uidentur bellissimam argutiam, qua effugiant, dum idem se hodie offerre Sacrificium iactant, quod semel Christus obtulit: non nouum aut diuersum introducere. Sed cũ Scriptura, & soli Christo uindicet offerendi munus, & semel testetur obtulisse, nihil illo cauillo identitatis, ut ita loquar, proficiunt. Nam interea ad se rapiunt, quod

solius est Christi: & quod semel peractum fuit, quotidie millies iterant. Addit Canon, id fieri pro redemptione animarum. At reclamat Apostolus, qui tradit Christum in cœlos ascendisse, æterna redemptione parta. Si oblatum in cruce sacrificium æternam redemptionem peperit: mētiuntur certe, qui se hodie adhuc sacrificare, redimendi causa, profitentur Hic cōmoda interpretatione nobis satisfieri, hoc est, oculos perstringi uolunt Mediatores. Fatebūtur uno Christi sacrificio redēptos esse: Sed hoc modo nobis illius gratiam applicari. Sed hunc fucum iam ante satis absters. Imo ad uiuum eraditur uno Apostoli uerbo, cum legis sacrificia negat paria fuisse tollendis peccatis, quia sæpius repeterentur: & nos hac nota discernit a patribus, quod apud illos quotannis fieret peccatorum commemoratio. Certe & nos asidue peccata nostra contfieri decet, nec aliter ea deprecari possumus, quam sacrificij recordatione. Itaq; non aliter intelligi locus ille potest, quam hoc constituto discrimine, quod tunc quidem ad testandam peccatorum expiationem, uisibile sa-

sacrifi-

crificium adhibebatur. : hodie nō item, ex quo ueritas ipſa ſignorū fuit exhibita. Deniq; qui offerri hodie Chriſtū fingunt pro animarū ſalute, morte eius expiata fuiſſe peccata, Deūq; hominibus recōciliatū fuiſſe negant. An uero nos huic blaſphemiæ ſubſcriberemus, quæ propriū mortis Chriſti munus ad humanā actioné tranſcribit? Tūc uero nos merito Chriſtus tāquā perfidos ac fœdifragos, tāti beneficij participatione abdicet, ſi unico æternoq; ſuo ſacrificio eiuſmodi adminicula, quæ nūquā uel inſtituit, uel probauit ſubrogari taciti ſinamus Quā uero cōgruenter poſtea rogatur Deus in Canone, ut hoſtiam carnis ac ſanguinis Chriſti gratā habeat, ſicut Abelis Abrahæq; ſacrificia, iubeatq; per manus Angeli perferri in ſublime Altare ſuum. En pietas, cum uix eodem Filium DEI honore dignantur, quo pecudes. Quid enim precantur? ut patri Chriſtus inſtar arietis illius, quem immolauit Abraham, placeat. Saltem in eo minime Canonicus eſt Canon, quod umbram ueritatis regulam facit: gratiam, qua pollet CHRiſti ſacrificium, ad eam quæ pecuarijs uictimis

 ſuberat,

ſuberat, exigendo. Cæterum obtendant quidquid libuerit. Sed nos qua conſcientia in tam fœdam Chriſti contumeliam, ut fere poſthabeatur brutis animalibus, conſentiemus? Non eſt præterea auctarium iſtud negligendum, ſi nihil in Canone mutetur, orandi pro Papa noſtro Paulo tertio, nobis neceſsitatem iniungi. Ergone, dum apparemus in Dei conſpectũ, ubi cor ſe totũ quodammodo effundere debet, Patrem nominemus eum, qui omnium filiorum Dei crudeliſsimus eſt carnifex? Eum fateamur eſſe paſtorem, qui ad mactandas & uorandas Chriſti oues princeps eſt latronum ac luporum? Ei primum in Eccleſia locum aſsignemus, qui non ab ea tantum eſt alienus, ſed infeſtiſſimus quoq; eſt eius hoſtis? Sibi uero talem habeat Patrem Islebius ſimileſq; apoſtatæ, quo impiæ ſuæ defectionis teſtem quoq; faciant Deum. Sicuti eam turpiter apud homines flagitioſeq; profiteri non uerentur. Nobis uero centum potius oppetendæ ſunt mortes, quam ut in ſui flagitij ſocietatem nos trahant.

Tandem ne quid in Miſſæ ceremonijs mutetur, cauent Mediatores, quia omnes ad

nes ad id, quod illic agitur, ualde sint appositæ. Si de puerili ludicro sermo esset: Vere fortassis illud diceretur. At cum sacra Christi cæna nihilo plus habeat affinitatis, quam Sus aut Canis cum Dei altari. Cum in omni religionis actione relucere debeat cœlestis quædam Maiestas: tũ uero in cænæ celebratione, ubi Dominus ad arcanam carnis & sanguinis sui participationem nos inuitat. Quid porro grauitatis contineant Missales ritus, ex ea parte quam hic recitabo, gustum capient lectores. Ac omisso, quem uocant Introitu, alijsq; infinitis nugis, solius Canonis gesticulationes attingam: Iunctis manibus se inclinet sacerdos ante Altare, postea in dextra parte osculetur, hic faciat tres cruces: eleuet manus ac expandat: iunctis manibus memoretur uiuorum: parum flectat genua: extendat manus super hostiam: faciat quinq; cruces: iungat manus sursum, tergat manus ad corporale: eleuet hostiam, deinde calicem. Illis repositis extendat brachia quasi de se crucem faciens: retrahat brachia, & faciat super totum Sacrificium tres cruces, quartam super corpus, quintam super calicem: ponat ma-

nus super sacrificium, & oculos sursum erigat, inclinet se ad Altare manibus cancellatis: osculetur Altare: signet se signo crucis: iunctis manibus memoriam habeat mortuorum: percutiat pectus suum semel uel ter: faciat tres cruces: disco operiat calicem: de pane faciat tres cruces super ipsum, deinde duas inter se & calicē: ostendat manu dextra hostiam, cooperto calice expandat manus: tangat patena pedem calicis, medium, summitatem, ad os suum & oculos admoueat. De hostia tres faciat partes: sed unam alijs maiorem: de minima parte faciat tres cruces, deinde ponat in calicem: reliquas osculetur. Excipient res esse medias, quarum indifferens sit usus Christianis. Cur ergo quidquam omitti uetant? Verum ut hoc subticeam: quam indignum est, histrionem plus habere centuplo in scena grauitatis, quam in sanciendo Dei & hominum fœdere habeat Sacerdos? Nimium profecto sibi licentiæ in rebus externis sumunt, si pro nihilo ducunt cœleste cœnæ mysterium tam indecoris gesticulationibus deformari: a quibus exagitandis ideo abstineo, quia tam fœda Christiani nominis ludibria

memi-

meminiſſe piget. Iſti uero nebulones, ut ſunt proſtituti pudoris, etiam ſummarum abſurditatum minimam correctionem reſpuunt. Vnde apparet, nihil eos aliud captare, quam ut breui iterum, quidquid lucis noſtro tempori affulſit, extinctum pereat. Hic porro impudentiæ tumulus eſt, quod miſſæ hodiernæ ritum ab Auguſtino perſpicue monſtrari iactant. Citatur quidem ab illis Epiſtola ad Paulinum, quæ eſt ordine, quinquageſima nona. Ego autem, ut perſpicue appareat quã improbam mentiendi licentiam ſibi indulgent, ex lectione ipſa fieri iudicium patiar.

Sequuntur genera duo mortuorum memoriæ, quæ ut antiquitus fuerunt culta, ita nunc retineri, uolunt Mediatores. Mos antiquus fuit, inter ſacræ Cœnæ celebrationem, Apoſtolos primarioſq; Martyres & maxime uulgo notos nominare, ut talibus exẽplis excitaretur omniũ fides. Secũdo loco recitabãt eorũ nomina, qui recens mortui, ſpecimẽ ſuæ pietatis ad extremũ ediderãt, ut ita ſolẽne haberẽt ſuæ perſeuerãtiæ teſtimoniũ. Hæc omnia cum ad Chriſtianæ unitatis cõmẽdationẽ ualerẽt,

uiuisq; stimulos adderent ad imitandam mortuorum fidé, et nulla subesset adhuc superstitio: nos minime improbamus, ut nihil opus fuerit testimoniorum congerie quam Mediatores, ostentationis potius, quam doctrinæ causa, coaceruant. Paulo post obrepsit utrobiq; corruptela. Nam & usu receptum fuit, ut se martyrum præcibus iuuari Ecclesia peteret, suasq; uicissim preces interponeret, pro impetrando mortuis refrigerio, qui in fide Christi decesserant. Ita duplex tam martyrum, quam aliorum memoria, inducta fuit. Nec uero dissimulo, quin a multis seculis obtinuerit utraq; superstitio. Sed in religione, cuius unicum est fundamentum æterna Christi ueritas, non multum ualere debet annorũ numerus. Iam de priore uideamus. Non recitari tantũ honoris causa nomina martyrum, atq; ut pro eorum pietate gratias agamus Deo, Mediatores iubent: Sed ut eorum precibus etiam iuuemur. Ego autem tali commemoratione, quasi prophano inquinamento, pollui dico sacram Christi Cœnam. Nam cum omnis Dei inuocatio pura & religiosa esse debet: tum uero mysterium hoc cum cele-

bratur,

bratur, reuerentiam inuocandi Dei, eius conſpectu augeri decet. Porro Deum rite orari negat Paulus, donec edocti ſimus eius uerbo. Vnde conſtat, non eſſe legitimam orandi formam, niſi quæ ſit in uerbo Dei fundata. Nunc oſtendant, ubi nos doceat Spiritus, ullius, uel Prophetæ, uel Apoſtoli, uel martyris patrocinium Deo opponere. Hoc principium ſemper teneamus, nos nō recte orare, niſi præeunte Dei uerbo. Si ergo ſanctorum interceſsionem, quam non dictauit, illi ingerimus, Propha na noſtra Oratio eſt.

Rom. 10.

Inuocatio ſanctorū.

Audiamus quid contra Mediatores. Rationi conſentaneum eſſe dicunt, ut pro nobis orent Sancti, qui Deo extra mundū uiuunt: teneri enim ipſos Iacobi præcepto: Orate pro inuicem, al*ij* pro al*ijs*. Atqui hactenus putaueram, Epiſtolā hanc uiuis ſcriptam eſſe, non mortuis. Hoc certe acumine neminem ferient, niſi ualde obtuſum. Eos hortatur Iacobus, qui nō doctrina modo, ſed fratrum quoq; precibus, ſub carnis infirmitate laborantes indigent. In quo numero non ſunt iam Apoſtoli, aut martyres ſuis certaminibus perfuncti: Curſū eni fideliū morte abſolui Paulus teſta-

2. Tim. 4.

tur. Sed par est, eos nostris malis condo-
lescere. Vnde etiam & pro nobis apud De
um intercedere, sequitur: quia nec uolun-
tas illis deest, nec facultas Respondeo, ni-
mis curiose facere eos, qui de mortuorũ sta
tu diuinãt, quod nullo scripturæ testimo-
nio ꝓditũ est. Temere uero facere eos, qui
affirmãt. Rogãdi sũt Moderatores nostri,
unde illis reuelatũ fuerit uiuorũ necessita-
tibus cõscios esse, quos ab eorũ societate
Acto, 13. mors separauit? Verba Pauli sunt apud
Lucã, Dauidem cũ ætati suæ seruijsset, esse
mortuũ. Quibus subindicat, nõ ministra-
re nunc a morte sua, posteris. Quin regni
Dei cõplemẽtum expetãt, quicũq; sunt ex
Christi corpore, nõ nego. Sed illis affectus
tribuere nostris similes, quasi omnia cer-
nãt quæ in mundo gerũtur, temerariũ est,
nisi claris scripturæ testimonijs mõstretur.

Sed hoc quoq; urgẽt Moderatores. Oniã
enim adducũt, & Ieremiã, qui mortui pro
salute populi protẽdũt ad Deũ manus. Id
Iudã Maccabæũ somniasse narrat, fateor
secũd9 Maccabæorũ liber: sed quãtũ fidei
mereatur Iudæ sõniũ, unde, quæso, statue-
m9? Veniã deprecatur historiæ illius Scrip
tor, si quid, hominũ more, minus cõmode
scriben-

ſcribẽdo, deliquerit. Detur ergo illi, quã petit, uenia: modo ne qué ſecũ errare rogat. Nobis auté qualiacũq; hominũ ſcripta diſcernere liceat a certis Dei oraculis. Scire tamé uelim, Cur nõ Oniæ & Ieremiæ patrociniũ, quod ſibi ex Scriptura notũ eſſe iactãt potius cõmédét Moderatores, quã Petri uel Pauli, de quo nihil tale proditũ eſt. Atqui poſthabitis Prophetis recẽtiores tãtũ patronos appetũt & in ore habẽt. De angelis, pro diuerſa officij ratione, aliter ſentiendũ eſt. Illis mãdata eſt piorũ cura & cuſtodia. Solicitos ergo de ſalute noſtra eſſe oportet, ut Deo pareãt. Nec aliud quã iniũctã ſibi fũctioné exercét, pro nobis orãdo. At has dũ peculiariter Angelis partes aſsignat ſcriptura, piorum animas quæ in Domino quieſcũt, ab eorũ ordine ſegregat. Et ſane ſi earũ miniſterio ad curãdam ſaluté noſtrã uteretur Deus, nihilo de his magis ſcriptura, quã de Angelis taceret. Angelos ſuos omnes pro piorũ tutela excubare, Deus ꝓnũciat. Quorſũ id, niſi ut maiore fidutia inſtruamur? Tãtũdé de ſãctis ſpiritibꝰ dicẽdũ erat, ſi uera eſſet cõparatio. Nũc quod tacetur ꝓ nihilo ducẽdũ eſt: præſertĩ ubi de re agitur imprimis cognitu utili.

Atq; ut

Atq; ut demus pro nobis orare Apostolos & Martyres: implorandum tamen esse eorum patrocinium, perperam inde colligitur. Audit seruus Abrahæ, adfuturum sibi Angelum, sed ubi opus est Angeli præsentia, ad eum se minime conuertit. Videt minister Elisei ingentes Angelorum copias, ad opem sibi ac Magistro ferendã, armatas esse: eorum tamen suffragatione, Deum inuocans, non nititur. Iterum memoria repetãt pij lectores, quod prius dixi, hanc nobis omnibus orãdi legem esse impositã, ne qd nisi ex uerbo Dei petamus. Qui aũt alios ex cœlo intercessores, præter Christum, sibi aduocant, extra uerbum dei uagantur: quare & recte orandi metas transilire eos dico. Nam quem ex locis quibusdam fucum Mediatores faciunt, refellere nullo negocio promptum est. Nomé suum a posteris suis inuocari uoluit Iacob inquiũt. Quod sequutus Moises his uerbis orat, Memento domine seruorum tuorũ Abrahæ, Isaac & Iacob. Sic & in psalmo orant fideles Deum, ut recordetur Dauidis. Respondeo, non obscurum esse, quid in benedictione Ephraim & Manasse inuocatio significet. Neque enim aliud uoluit

Iacob,

Iacob, quam ut diuini fœderis gratia ad nepotes suos, iure hæreditario, perueniret. Promissa erat salus eius semini, promissionem deus in manus Abrahæ, Isaac, & ipsius Iacob deposuerat. Hoc ergo petit, ut inter sancti populi tribus censeantur. Nec uero ad hominum personas respicit Moises, cum nomina Abrahæ Isaac & Iacob in medium adducit, sed ut se aliosque in promissionis fide confirmet, causam commemorat, quur ipsis oporteat præstari. Ac si diceret, Domine, non alia quam promissionis tuæ fiducia ad te accedimus, quia nos sumus populus ille, cuius te fore Deum Abrahæ, Isaac, & Iacob, patribus nostris es pollicitus. Non est ergo quod nobis oculos perstrictum iri sperent Mediatores, tam euanidas nugas spargendo.

Sanctorũ merita.

Venio ad sanctorum merita, quibus etiam preces nostras subniti uolunt. Est quidem hoc aliquid, quod superbam de illis iactantiam mitigant, hoc tamen minime ferendum est, quod ex dei liberalitate, Christique gratia prodesse ea nobis dicunt, tam ad protectionem, quam gratiæ impetrationẽ. Nusquam hoc illis tribuit uerbũ dei. Prosequitur, fateor, gratiã suam Domi-

Dominus erga homines in millesimam
usq; generationé,sicuti promisit. Sed stul-
te hic inferũt Mediatores,redũdare in fili-
os patrũ merita. Quin potius hic quidam
est diuinæ misericordiæ cumulus, ut mo-
dis omnibus exundet, quod postquã salu-
taré manũ gratuito porrexit patribus,eam
ad posteros quoq; extẽdit. Minimã huius
laudis partem a Dei bonitate traducere ad
hominũ merita,impiæ & sacrilegæ est ma
lignitatis. Nec eiusmodi errori suffragatur,
quod de Dauide obtẽdũt Moderatores,in
eius scilicet gratiã, Deũ populi sæpius mi-
sertũ esse. Quia enim cũ Dauide sancitum
erat fœdus in totius populi saluté: hac, ut
ita dicã, qualitate induendus est, si probe
uolumus intelligere,cur eius rationé poti-
us in seruãdo populo,quã Ezechiæ aut Io-
siæ Deus habuerit. Si perfidis scripturæ
corruptoribus hæc non sapiũt,nihil mirũ.
Sunt tamen ad cassandas diruẽdasq; om-
nes inferiorũ machinas ualida. Quanquã
semper tenendũ est illud, quod tantũ po-
sui fundamentũ: nõ aliam esse pie recteq;
precãdi rationem, nisi quæ ad diuinæ uo-
lũtatis præscriptũ exigitur. Tota auté scrip
tura non alium Deo Mediatorem propo-
nere iu-

nere iubet, quã solum Christũ, nec alterius uel Patrocinio, uel meritis subinde docet, ut certa fiducia nos ad Dei tribunal sistamus. Atq; ita reperiemus, quisquis alios sibi Patronos uel intercessores quæritat, nõ esse huius Patrocinio contentũ. Solicite ergo cauendum, ne plures aditus captãdo, ianuam illam nobis claudamus, qua sola accessus ad Deũ patet. Centies, si fieri queat, moriamur potius, quam ut nostro consensu in sacrosanctã Christi cœnã irrũmpat talis prophanatio. Nihilo etiam magis concedendũ est, quod festis diebus coli mortuos uolũt, ut suis nos meritis associẽt, suaq; iuuẽt intercesſione apud Deum.

En Christiana Reformatio, cuius spem faciũt imperitis. Si festos dies quædã uelu ti inuitamẽta esse dicerẽt, ad colendã uirtutum memoriã, quæ nos ad imitationẽ prouocet: aliquis sane esset color. Sed cultũ institui ex dierũ obseruatione, id quod faciũt, nimis deforme est, negabunt scio, hoc sibi esse cõsiliũ. Sed ex re ipsa iudiciũ fiat. In unaquaq; Parochia festũ Patroni diẽ celebrandũ præcipiunt. Nec eo cõtẽti, uocãt singulares Patronos, quibus hic honor deferatur. Cum satis cõstet, non aliter

hactenus

hactenus habitos esse Patronos quam Deos tutelares: an non auribus nostris insonare debet uox illa Prophetica? Secundum numerum urbium tuarum sunt Dij tui.

Iere. 2. Quã igitur fœda erit nostra ingratitudo, si relicto uitæ fonte, tales nobis fodiamus cisternas? si solos Prophetas & Apostolos eueherent ad hunc honorem: acriter intercedere deceret, ne ex sanctis Dei ministris Idola fierent. Nunc ad hanc impietatem accedit nimis insulsa absurditas. Quibuslibet enim Patronis suos dies festos assignant. Multa porro sunt templa Catharinæ dicata: uel Christophoro, uel alijs flictitijs nominibus. Catharinæ aut Christophori precibus, ut iuuetur plebs huius loci a Domino postulabit. Itane cum Deo ludetur, ut qui nulli unquam fuerunt, obtrudantur ad Deum exorandum Patroni? Talibus monstris qui fomenta suppeditant, gustumne aliquem unquam habuisse credendi sunt seriæ sinceræq; Dei inuocationis? Omitto Dominicum & similes Carnifices. Omitto Medardum, Lubinum et similes eius bestias. Quis enim finis esset, si singulas labyrinthi ambages excutere uellem, in quem nos Mediatores pelliciuntur?

tur? Sed ue bis ter eorũ perfidiæ, qui se tã facile proijciunt in uoluntarium interitũ, quem centũ mortibus, si centũ haberent uitas, propulsare debuerant. Superest alter ordo mortuorum, quorum mentionẽ in cœna fieri uolunt: ut detur illis locus refrigerij, lucis & pacis. Non nego, hãc fuisse uetustissimã consuetudinem: & quoniam magna est uis consuetudinis, aut potius regnum: ideo eiusmodi preces fateor Chrisostomo, Epiphanio, Augustino, & similibus probatas fuisse, quod a maioribus, quasi per manus, traditæ essent. Et si non existimo, multo ante eorum ætatem, quos nominaui, obrepsisse in usum. Sed quod breui tempore utcunq; inualuerat, nimia facilitate, sine ratione aut iudicio, secuti sunt. Verum quia Augustinũ Moderatoribus libuit citare testem: audiant quantum ipseidem alibi in contrariã sententiam magis inclinet. Recepti sunt in pace, inquit, sancti Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, Martyres, boni fideles. Omnes tamen adhuc in fine recepturi sunt, quod promisit Deus. Promissa enim est carnis etiam resurrectio, mortis consumptio, uita æterna, cũ Angelis. Hoc omnes

Hom. in Ioan. 49.

simul accepturi sumus. Nam requiē quæ continuo post mortem datur, si ea dignus est, tunc accipit quisque, cū moritur. Si una omnibus est requies: non minus pro quouis ex grege fidelium superuacuū erit orare, quam pro Iesaia uel Paulo. Atqui hoc posterius fieri debere, Augustinus ubique negat. Superest igitur, ut quiete sua, ultra quam nihil nūc melius optari illis potest, sinamus eos frui: nec Dei nomine in precibus non legitimis, abutamur.

Traditionē Apostolicam Mediatores esse uolunt, idque Dionisij testimonio probant. Porro in recitandis eius uerbis Apostolorum nomen ita furtim interserūt, ut uideatur ab ipso positum. Atqui diuinos illic duces nominat, quos subinde uocat Magistros. Deinde quasi oculos mundo cōfixerint, epitheto Areopagitæ ornāt suum Dionysium. De Areopagita Eusebius aliquoties meminit: quē Atheniensis Ecclesiæ primum fuisse Episcopū dicit: atque ita traditum a Dionysio Alexandrino, refert. Sed quidquā ab eo literis mādatū, nō dicit: quod certe si fuisset uerū, non erat omissurus. Hieronymus uero in scriptoribus Ecclesiasticis duos numerat Dyonisios. Co-

os. Corinthiũ unũ, qui ſub Marco Antonino Vero,& L. Commodo floruerit: alterum Origenis diſcipulũ, qui Alexandrinus Epiſcopus fuerit, ſub Gallieni imperio. Sed inter eorum ſcripta, quæ diligenter recenſet, cœleſtis uel Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, mentio nulla. Quoties ergo citantur libri iſti, ſciamus ignoti eſſe Scriptoris, & argumentum clare demonſtrat. At Chryſoſtomus Apoſtolis fert acceptũ. Nempe, ut alia permulta, quæ cum uulgo recepta eſſent, tamen ignotæ erant originis. Damaſcenum qui legerunt, ſi unicã habent unciam ſani iudicij, non multum eius authoritati deferent. Quis neſcit puellis infantibus, cũ adhuc a nutricis mamma penderent, ueteres Euchariſtiam dare ſolitos? Atq; hũc moré proculdubio ſe ex traditione Apoſtolica habere putabant. Hoc Cyprianus Chryſoſtomo & Auguſtino aliquãto antiquior, dixiſſet. Peruerſum tamẽ fuiſſe moré, & a Chriſti inſtitutione alienũ, teſtatur hæc Pauli ſentẽtia: probet ſeipſũ homo, & ſic de pane illo edat, & ad calice bibat. Deniq; poſterior ætas nõ immerito correxit. Quid igitur ex falſo traditiõis nomine fucũ iſti faciũt Moderatores?

cum in ſimili cauſa ſatis oſtendant, quod uolunt eſſe ſacroſanctum, ſibi pluma eſſe leuius. Sed quorſum hic diuinare attinet? Extant Apoſtolorum ſcripta, quæ copioſe & aperte quidquid in doctrina pietatis erat cognitu neceſſarium, complectuntur. Quin & de mortuis interdum ex profeſſo loquuntur. Pro ipſis orare, nuſquam præcipiunt. Cum Theſſalonicenſes hortatur Paulus, ut luctum in morte ſuorum temperent, conſolationes adhibet, quas ſciebat ad hanc rem maxime appoſitas. Precum nullus ſermo, qui maxime fuiſſet opportunus, ſi pro mortuis precari liceret. Ad Corinthios ſcribens, argumenta omnia colligit, quibus animas probet a morte eſſe ſuperſtites. Hoc non adducit, quod fuiſſet alioqui ualidiſsimum: Eccleſiã pro mortuis non fruſtra orare. Pro quibus ordinarias preces uelit in Eccleſia concipi. Timotheum admonet. De mortuis illic quoq; ſilentium. Quod ſi precibus noſtris hodie indigent mortui: maior ſub lege fuit earum neceſsitas. Atqui ſcriptura, cũ & luctum, & ſepulturam, & alia quædam in ſpecimem minuta accurate referat, uerbum de precibus nullum facit. Cui obſecro cre-

cro credibile erit, Spiritum sanctũ quod præcipuum erat, obliuisci, dum leuioribus insistit? Hinc sane hominibus non contentiosis liquebit, rem fuisse Prophetis & Apostolis incognitam.

Sed enim Scripturam quoque opponũt Mediatores: quia præcipiat Apostolus, orare alios pro alijs. Si quis esset apud eos Dei timor, si qua ualeret religio, si quis uigeret conscientiæ sensus: pœnam certe horrerent, quam impijs Scripturæ sacræ corruptoribus cogimur imprecari, & quas proculdubio aliquando Deus expetet. Vt uicissim oremus alij pro alijs Iacobus nos monet: cum ante præcepisset de mutua confessione. Si comprehendit in hoc ordine mortuos, resurgant oportet, ac confiteãtur nobis peccata sua. Alterum enim cum altero coniungit. Ego uero Iacobi uerba multo aptius in eos retorqueo: quãdo eos solos, qui communiter laborant, iubet inter se communicare mutuas preces: mortuos esse omittendos, qui iam suis laboribus sunt perfuncti. Iacobus, inquã, non alios præcibus nostris commendat, quã qui uersantur adhuc in præsentis uitæ certaminibus. Contra, Scriptura beatos

pronunciat, qui sunt in Domino mortui, eo quod iam requiescant a laboribus suis. Si ita est, quid illis opitulari queant nostræ preces? Et tamẽ magnæ in fratres crudelitatis, & detestandæ in Dominum temeritatis damnare non uerentur Mediatores, si quis ab orationum nostrarum cõsortio mortuos excludat. Imo crudelitatis Deum accusent potius, qui cum identidem nos tam sollicite ad orandum pro fratribus hortetur, hanc doctrinam semper ad uiuos restringit. Res certe adeo leuis nõ erat, miseras animas, quæ ad opem flagitandam mutæ sunt, subleuare, ut præteriri debuerit. Cur ne uerbo quidem usquã attingitur? Præsertim cum toties, tamq; diligenter, tam copiose, tam luculente concionentur Prophetæ omnes, Apostoli, Christus deniq; ipse, de officijs charitatis: cur hoc supprimunt, quod inter alia postremum non erat? Iam quæ nostra est in Dominum temeritas? Regulam orandi certam tradit. Eam tenemus: nec fas esse putamus, inde uel unguem unum deflectere. At Dominus, inquiunt, nequaquam mortuos a uiuis separare præcipit. Imo hoc præcepti uice nobis esse debet, quod

quod, cum ubiq; uiuos nominatim exprimat, mortuos ſegregat ex eorum numero, deinde cum finitam eorum militiam teſtatur, non amplius habere auxilio noſtro opus, ſignificat. Nuſquam prohibet Deus, ne pro Angelis oremus. An eum deteſtabimur, qui orandum negabit? Pro Apoſtolis non eſſe orandum, nec pro Martyribus, fatentur ipſi quoq; Mediatores. Atqui nuſquam legitur prohibitum. Cur in reliquis mortuis tam erit deteſtāda noſtra temeritas: Ipſi uero in Spiritum ſanctum palam ſunt contumelioſi, quem obliuionis in re tam neceſſaria inſimulāt. Atq; hinc ſimul apparet, quanta ſit eorū moderatio, qui ſuas deteſtationes tam futiliter in nos euomunt.

Eſto tamen: ualeat Eccleſiæ ueteris conſuetudo, ut ſacerdos in Cænæ celebratione mortuos Deo commendet: an ideo debent uigiliæ, anniuerſaria, & ſimiles nugæ retineri? Sic autem placet Mediatoribus. Obſecro, ſi qua eos cura inſtaurandæ & pietatis & Eccleſiæ tangeret: ex tanta ſuperſtitionum ſylua qui-

bus ſcatent mortales, ut loquuntur uigi-
liæ, nihil omnino reſecarent? Imo ſi quid
haberent ingenui pudoris: an non uerbo
ſaltem attingerent, corrigenda eſſe quæ-
dam, quæ nimis inſulſa abſurditate quē-
uis mediocriter intelligentem offendunt?
Fœde illic diſcerpitur Scriptura. Miſcetur
iucompoſita ſententiarum hinc inde te-
mere congeſtarum farrago. Deniq; quic-
quid illic fit ac dicitur, craſſa eſt Scripturæ
corruptela, hoc totum non modo diſsi-
mulant Mediatores, ſed etiam calculo ſuo
abſoluunt. Sed audienda eſt præclara eo-
rum ratio. Quia immane eſſet, inquiunt,
mortuorum ſupprimi memoriam, ac ſi
animæ una cũ corporibus interirent. Er-
go quatuor annorum milibus ante Chri-
ſti aduentum, & deinceps plus mille an-
nis, quibus nondum erant natæ uigiliæ,
nulla fuit de animæ immortalitate fides.
Nam certe ſi huic blaſphemiæ ſubſcribi-
mus, omnes, qui a mundi exordio fue-
runt Patriarchæ, quicunq; ſub lege uixe-
runt Prophetæ, pij Reges & alij, Chriſtus,
Apoſtoli, uniuerſi Martyres, Epicuræi
erunt: quia nullis uigilijs animas uindica-
runt ab interitu.

In car-

In carnium abstinentia uidentur sibi optime corrigere quidquid hactenus superstitionum fuit: cum temperantiæ causa nō abominationis, eam suscipi docent. Si in solo esu carnium omnes essent deliciæ: concedi forte posset quod iactant. Sed quis nescit, in diuitum culinis, tunc multo lautiores instrui epulas, cum a carnibus abstinetur? Pauperibus certe, qui larido aut bubula tenuiter uictitant, nihil opus est, carnis edomandæ causa, carnem prohiberi. Diuitibus solis lex ista necessaria est, quæ ad frugalitatem eos reuocet. Atqui ut dictum est, nihil minus est prohibito carnium, quam luxuriæ sumptuumq; restructio. Tunc enim maxime fumant culinæ: tunc immodici apparatus exundant. Deniq; nunquam minus sunt in uictu temperantes, quam cum a carnibus abstinent. Bis ergo ridiculi sunt Mediatores, qui frugalitatem ita constituunt in abstinētia carnis, ac si nulla essent præter carnem uoluptuosa edulia: ita carni domandæ salubre esse remedium fingūt, acsi non suauioribus ferculis feria sexta, quam secunda, mensæ refertæ essent. Hinc certe plusquam absurdum esse patet, hoc

Carnium abstinentia.

nomine carnes discernere a reliquis cibis, quasi sublato illarum usu, cohibita sit luxuries uictus, & inuenta macerādæ carnis ratio: cum potius ipsa ciborum uarietas nouum sit saturis edendi irritamentum. Verum, ut hoc aliqua ex parte uerū sit: superstitiosa tamen esse dierum obseruatio non desinit. Excusant Mediatores, olim ab Ecclesia ueteri interdictum fuisse carnium esum sexta feria, & sabbato, ut homines tali abstinentia præparati, sanctius ad sacram mensam accederent. Imo certum est ex ueteribus historijs olim nihil tale fuisse iniunctum. Ieiunium, quod Romæ sabbatho colebant, tanquam rem insuetam, refert Eusebius. Carnis quidem abstinentia paulatim se priuata quorundam superstitione insinuauit: ac primo quidem occupauit diem ueneris, hinc ad sabbathum se extendit: donec ex consuetudine lex demum nata est, quæ inuitos quoq; obstringeret.

Sed quia hoc argumentum copiose tractare, non est præsentis instituti: quatuor uitia, quæ in hac prohibitione continentur, breuiter notare sufficiet. Primum

iniuria

iniuria fit Deo, cum ſimplciter, etiam ad certos dies, eſus carnium interdicitur. Carnes non minus quam olera, & piſces, & poma Deus in uſum noſtrum deſtinauit. Hæc creauit omnia, ut cum gratiarũ actione ueſcamur. Liberum, inquam, omnium uſum, modo ſobrius ſit & frugalis, promiſcue nobis permiſit. Surgunt poſtea homines, qui hac nos priuant libertate: ne liceat, quod Deus licere uoluit. Meminerimus, totum genus uetari, in quo multæ ſunt ſpecies procul a delitijs luxuriaq; remotæ: ut non alio nomine diſpliceant, niſi quia carnis nomen habent. Deinde ſuperſtitione non caret talis dierum notatio. Honore ſe Chriſti mortem proſequi exiſtimant & ſepulturam, qui carnem biduo illo nõ guſtant. Eodem coluntur honore & feſti dies: nec DEO tantum, ſed Apoſtolis aut Martyribus dicati. Si merito reprehendũtur, qui inter diem & diem Rom. 14.
diſcernunt: carnis abſtinentiam certis diebus alligare, quis ſuperſtitioſum eſſe non uidet? tametſi quadrageſimam non exprimunt: cum tamen ſine exceptione cõſueta ieiunia, noua ſanctione confirmant, ea quoq; in integrum reſtituitur. Quo

autem

autem commēdari titulo præcipue solet, nisi imitationis Christi? At si ea est imitatio: cur quotannis repetitur? cum semel tota uita tale ieiuniū Christus susceperit. Deinde si exemplum hoc est, quod sequi debeamus: eadem fuit in Moise & Helia ratio. Cur ergo tot sancti Reges & Prophetæ imitationē neglexerunt? Tota certe uetus Ecclesia non parua reatu tenebitur. Cur etiam Dominus ipse, cum adhuc in terris ageret, sui exempli nullā inter discipulos haberi rationem passus est? Excusat enim eos, quod non ieiunent. Piget in re tā liquida uerba perdere. Nec uero Mediatores ipsos fugit, pueriliter errare eos, qui primi quadragesimale Christi ieiunium æmulari se putarunt, cum abstinentia qualicunque defingeretur. Quantum enim hoc a dierum quadraginta inedia differerebat? Adhoc, quale temperantiæ exemplum, ubi nec fames est, nec cibi appetitus? Multum enim fallitur, qui Christum tunc luctatum cum fame esse putat, cum edendi necessitate exemptus fuerit. Ieiunium illud non suscepit Christus, nisi post annum uitæ tricesimum. Suscepit, cum iam auspicari uellet susceptū a patre munus. Sus-

nus. Suscepit, ut Euangelio non minus acquireret fidei, quã lex prius obtinuerat. Denique singulare fuit diuinæ uirtutis specimen, quod & in ipso edi, & quo ipsum ab alijs distingui oportuit. Contrarium errorem fouere, ut nihil aliud sit modi, Christianæ synceritati minime est consentaneum.

Venio ad tertium uitium, quod priora duo superat. Nam & hoc modo conscientijs laqueus inijcitur, & libertas eripitur, non tantum a Domino concessa, sed etiam parta Christi sanguine. Serio nos Paulus admonet, ne seruitutis iugum subeamus, renunciantes libertati, ad quã sumus uocati. Ea uero non tentatur solum, sed labefactatur tota, cum nobis lex spiritualis imponitur, quæ conscientiã liget. Nam quod ciuilẽ cautionem inserunt Mediatores. Ideo a carnibus interdum arcendos esse homines, ne pecora forte assiduo esu consumant: in eo se uel pueris faciunt plusquam ridiculos. Scilicet cum hominibus Deus permisit, ut carne quouis tempore uescerentur, parum considerate fecit, hoc periculum non præcauendo. Et optime generi pecuario consuluerunt, qui

post

post quatuor annorum milia cohibuerũt priorem uescendi licentiam. Mirum est autem tam stupidos interea fuisse homines, ut animalium diminutionem non senserint, quæ eos ad quærendum celerius remedium cogeret: præsertim cum magnam copiam sacrificiјs absumerent. Sed hoc in præsentia non agitur. Legem enim non politicam, sed spiritualem confirmant, qua necessitas imponitur conscientiјs. Hoc nullo modo ferendum esse dico, ut imperium usurpent homines in animas, ut quod Dominus liberum reliquit, illicitũ faciant.

Quartum uitium est in falsa cultus Dei opinione. Nam quicquid prætexant Mediatores, quæcũq; obseruatio quasi necessaria, cõmendatur, cõtinuo censetur ad cultũ Dei pertinere. Cuius rei nõ est quod longius petamus exemplũ. Quis enim nõ putat religionis partem esse carnium abstinentiam? Atq; hæc ratio est, cur per Hypocrisin mentiri & fallere Paulus dicat eos, qui ciborum prohibitione nouam pi-
1. Tim. 4. etatis formam inducunt. Nam cum in ci-
Rom. 14. bo & potu non esse regnum Dei alibi doceat:

ceat: iure Hypocriseos damnat tales de rebus externis sanctiones. Sola, inquam, est interior cordis ueritas, quam per se Dominus requirit. Quæcunque uero accedunt exercitia, eatenus probanda sunt, quatenus ipsi ueritati seruiunt, aut tanq̃ utilia incitamenta, aut tanquã professionis natæ, ut fidem apud homines nostrã testemur. Nec tamen interea reijcimus, quæ ad ordinis disciplinæque conseruationem faciunt. Sed ubi laqueo induuntur conscientiæ, & religione obstringuntur, in quibus rebus Deus solutas esse uoluerat, fortiter reclamandum est, ne & cultus DEI uitietur commentis hominum: & mortalis homo, qui legi subiectus esse debuerat, unici legislatoris, tribunal occupet, unde cõscientijs imperet, in quibus solus Christus regnare debuerat Denique audimus quid Paulus dicat: Si mortui sumus elementis huius mundi per Christum, indignũ esse, ut talibus decretis deuinciamur: Ne esitaueris: ne gustaueris: ne tetigeris. Atque ubi semel inualuit illa superstitio, ut sibi quispiam nefas esse putet carne uesci, eam protinus sequitur in alijs damnandis audacia, quæ cum Zeli titulo splendeat, sacrile-

Iacob. 4.

Colos. 2.

ſacrilegio tamen affinis eſt. Poſtremo,nũ-
quam fere abeſt præpoſtera illa, de qua
conqueritur Chriſtus, inanium, imo ni-
hili traditionum admiratio,ut in earũ gra
Matt. 15. tiam irrita fiant mandata Dei.

Matrimoniũ Preſbiterorũ.

Sacerdotibus fit coniugij uenia, qua-
lis in ordine militari eſt cauſaria miſsio.
Siquidem ne qui grauiores motus exiſtãt,
miniſtros, qui iam coniugio ſunt impli-
citi, ſubito diuortio non audent ab uxo-
ribus diuellere. Reſtringunt tamen hanc
ſuam indulgentiam ad tempus generalis
Concilij. Hæc duo ſunt dilgenter obſer-
uanda: non permitti coniugium miniſtris
quia probetur, ſed tantum ſeditionũ me-
tu: deinde nihil ſtatui, donec Concilium
definierit. Rationem hanc cur minus pla-
ceat ſacerdotum coniugium, allegant:
quia teſte Paulo, qui cœlebs eſt, melius &
ſolutiore animo curat ea,quæ ſunt Domi-
ni. Audio quid dicat Paulus. Sed an prop
terea paſtores ac miniſtros Eccleſiæ cogit
ad cœlibatum? Imo ne hortatur quidem:
niſi quatenus ſibi quiſq; expedire agnoſ-
cet. Cuperent Mediatores,multos inueni-
ri clericos, qui ueram caſtitatem in cœli-
batu colerent. Id optandum eſſe fateor:
ſed cum

ſed cum aliud experientia doceat, quid
prodeſt fruſtra cum neceſsitate ſintari?
Videmus quo tempore floruit ſumma in-
ter Chriſtianos ſanctitas, miniſtris Eccle-
ſiæ non fuiſſe indictum cœlibatum. Apo-
ſtolos certum eſt, cum ſtationē nuſquam
fixam haberent, maluiſſe uxores ſuas cir-
cumducere, quam ut eas dimitterent a ſuo
contubernio. Sic enim narrat Paulus. Nec 1. Cor. 9.
audiendum eſt puerile illud cauillũ, mari-
tos ſuos ideo ſecutas eſſe, ut publico Ec-
cleſiæ ſumptu ſimul uiuerent. Quid
enim? An non poterant ali ex publico
niſi communi menſa ueſcerentur? Idem
Paulus, cum imaginem ueri Epiſcopi nu-
meris omnibus abſolutam pingit, dotes-
q; enumerat quibus excellere maxime de-
beat, cœlibatus nullam facit mentionem. 1. Tim. 3. Tit. 1.
Hoc parum eſt, nominatim eligendos eſſe
admonet, qui ſingulis uxoribus contenti,
fidem coniugalem pudice colant: Hone-
ſti ſint patresfamilias: liberos ſuos inſti-
tuant in timore Domini. Hanc eſſe ue-
ram ac ſolidam Epiſcopi perfectionem,
cuius Paulus exemplar præſcribit, negari
non poteſt. Quiſquis ergo deeſſe aliquid

Ecclesiæ ministris putat, nisi cœlibes uiuant: aliud sibi habeat Ecclesiæ regimen, quam quod nobis filius Dei commendauit. Atq; ut minus dubitationis esset, diserte alibi pronunciat Spiritus Dei, honorabile esse in omnibus coniugium.

Quem locum citando nequiter deprauant Mediatores. Prætereunt enim id quod præcipuum erat orationis membrũ, nempe, In omnibus. Quid enim noui pro tulisset Apostolus, si simpliciter dixisset, coniugiũ probro carere? Nondum enim talis, uel inter Iudæos, uel inter Gentes superstitio emerserat, quæ illud ignominia notaret. Sed cum forte cœlibatũ morosi quidam homines, tanquam sanctius per se uitæ genus, immodice extollerent, cum horribilem Dei ultionem scortatoribus & adulteris denunciat: simul incontinentiæ remedium proponit, ut suam quisq; uxorem habeat. Ne uero coniugium aspernaretur quispiam, testatur esse in omnibus honorabile. Quo significat, neminem esse tanta uirtutum excellentia præditum, quem non deceat: nec ab ulla fun

ction

ction quantumuis præclara esse alienum. Vnde igitur hæc noua sanctitas? Reperiemus profecto a Montano, Encraticis, & similibus esse ortam. Damnati quidem illi fuerunt iam olim. Hoc tamen obtinuit Sathan, ut damnatis hominum personis, impius error dimidia ex parte probaretur. Paulatim deinde creuit superstitio, ut matrimonio sacerdotibus interdicere quidam uellent, idq; fuisse in Nicena synodo agitatum refert Sozomenes: sed tunc intercessit Paphnutius martyr, qui, cum ipse thori coniugalis expers esset, dixit tamen, castitatem quoq; esse cum uxore propria concubitum. Nunc uero nostri Mediatores, ne uideantur coniugio nimium iniqui, tolerandos esse admonet ministros, qui adduci non poterunt, ut quas habent uxores repudient. Quanquam sedulo rursum cauent, ne ipsorum causam probare uideantur, Dum hoc illis concedi uolunt, ne, si præter modum urgeantur, tumultum moueant. Hoc modo concubina Islebio conceditur, ne ab ea uiolenter auulsus, ad arma conclamet. Dignus certe qui,

Tripart. Hist. lib. 1. cap. 14.

cum ſit inanis gloriæ cupidiſsimus, tale probrum ſuſtineat. Sed miror nullũ adeo eſſe pudorem moderatoribus, ut ſoluere non dubitent ſacram coniugij fidem, niſi periculum a grauiore motu eſſet. Atq; hic breuiter quod prius attigi, repetere iterum cogor. Nam cum hunc honorem deferri Sacramento uelint, ut contractum temere inter adoleſcentes coniugium nihilominus ratum maneat, etſi præter ius & fas initum fuerit: quæ iſta eſt deſultoria leuitas, ut cum de ſacerdotibus agitur Sacramento nihil habeant honoris? Nos uero dum audimus ex ore Pauli, Diabolicum eſſe commentum coniugij prohibitionem, bis Diabolos intrepide uocemus, qui, ut hanc tyrannidem defendant; coniugium DEI nomine conſecratum prophanare conantur.

Quanquam, ne ſint nimium liberales, addunt, expectandum eſſe Cõcilij decretum. Quod ſi igitur pronunciet Concilium, rata ſe non habere miniſtrorum coniugia: an hominum arbitrio protinus fas erit ſeparari quos Deus coniunxit? Hoc

ſane

ſane modo hominũ iudicijs Dei inſtitu-
tum, quod merito inuiolabile debebat eſ-
ſe, ſubijciunt, niſi Prophetas, Apoſtolos,
præcipuumq; ſanctorum paſtorum flo-
rem expungere uelint e numero ſeruorum
Dei, ſacerdotum coniugium probari a
Deo & benedici, nõ negabunt. Nunc ſtat
Dei ſententia, ut relictis, ſi opus eſt, paren-
tibus, maritus & uxor duo ſint in carnem
unam. Quibus uerbis ſignificat Moſes,
ſanctum adeo præ alijs eſſe hoc fœdus, ut
arctiſsimo etiam eius coniunctionis uin-
culo præferatur, quæ prima eſt in natura.
Cuius ergo audaciæ eſt, quod tam ſeuere a
Deo ſancitum eſt, pro nihilo ducere? Præ-
terea ubi cœlibatum imperauerint, quis
continentiam dabit? niſi palam Chriſto
& Paulo reclamare uolent: ſingulare eſſe
continentiæ donum, adeoq; rarum, &
paucisſimis commune, fateri cogentur.
Eo quicunq; non ſunt præditi, coniugij
remedium ſi reſpuunt, cum Deo pugnan-
do, nihil proficient. Nam ut maxime ar-
ceatur externa intemperies, interior ta-
men libidinum æſtus in corde feruebit.
Hinc miſera conſcientiæ inquietudo, quæ

 hominem

hominem non patietur quicquam tranquillo animo, & quemadmodum loquitur Paulus, ex fide aggredi. Ita fiet, ut tale mox pullulet clericorũ semen, quale nobis iam ante multos annos protulit impurus hic cœlibatus. Proinde nunquam uolentes patiamur initij Ecclesiæ laqueum, qui non solum a ministerio arceat pios, & alioqui maxime idoneos uiros, qui puram mentis & corporis castitatem in sancto coniugio colent: sed fœda fœtidaq; scortatorum colluuie totum sacerdotij ordinem inquinet.

Ceremoniæ papisticæ.

Quod ad ceremonias pertinet, cum prope infinita sit earũ congeries, & bona pars stultis absurdisq; superstitionibus sit referta, eas dum Mediatores uolunt seruari, correctionem leuiter uno uerbo attingunt. Quanquam penitus tacuisse præstabat, quam adeo friuola corrigendi simulatione defungi. Arcanas operationes, quas suis benedictionibus subesse imaginantur, Deo nõ rebus ipsis tribuendas esse, admonẽt. Quasi uero nõ hic semper fons omnium superstitionũ fuerit, Dei nomine abuti,

ne abuti, Si fides eorum dictis habetur, lustralem aquam non per se, sed Dei uirtute ualere censebimus ad dæmones abigẽdos propulsandumq; quoduis noxæ genus. Nominatur hic quidem Dei uirtus, sed in aquæ guttulam conclusa. Mille alia eiusdem farinæ prætereo: quia hinc satis licebit æstimare, quale a nostris Mediatoribus ueneni temperamentũ misceatur. Sequitur alio loco: ne superstitiosi ad imagines concursus fiant. Atqui eo ipso cursitandi licentiam idololatris permittunt: quia si abesse superstitionem excipiant, in definitione hærebimus. Quasi uero in quouis concursu nõ sit aperta cõiunctaq; superstitio, quosdã uitij notando, alios obliq; ab omni uitij nota liberant. En quo sinceritatis studio agantur. Crucibus & uexillis docent non esse exhibendum latriæ cultum. Quid hoc sibi uult? ut fiat quod antehac factum est. Nam papistis hæc exceptio commune ueluti pharmacum est, ad peruersos omnes cultus excusandos, dum latriam uerbo tantum excludunt. Plusquam futile hoc quidem cauillum est, cultum fingere sine cultu. Neq;

enim aliud Græcis sonat latriæ nomen, quam latinis cultus. Itaq; qui latriam se deferre simulacris negant, quæ adorant religionis causa, perinde loquuntur, ac si ἄνθρωπον esse hominem negarent, & ζῶον animal. Iam animaduertere licet, qualem in una uocula fucum nobis faciant boni uiri: quia modo Græca cultus appellatio remoueatur, nec simulacrorum improbant cultum, & imaginicolas blande fouent. Deniq; nulla illis idololatria displicet, modo ne latria uocetur.

Qualiscunq; subeunda sit nobis tam apud imperitos quam apud improbos, uel inuidia uel infamia, talibus imposturis acriter resistendum est. Nimis enim chara erit existimatio, quæ tam perfidiosi silentij precio redimetur. Quanquam non famæ hic tantum, sed uitæ quoq; iactura infracto animo facienda est. Interea non metuo, ne qui uere pij sunt, & Dei ueritatem quo decebat studio amplexi, eadem constantia retinent, nimium a me uehementer exagitari putent scelestam hanc impietatum farraginem, quæ eo detestabilior

bilior eſt,quod cum fucoſæ moderationis titulo uenditetur,totam Dei gloriam,una cum Chriſti gratia, & hominum ſalute peſſundat.

Itaqꝫ cum mihi nuper allatum eſſet antidotum Roberti Cenalis ad poſtulata quæ uocat,de Interim, initio ualde miratus ſum,quis hominem malis probandis natum nouus genius impuliſſet,ut ſtylum aduerſis impias iſtas blaſphemias ſtringeret: quarum debuerat patronum ſe,ex more,profiteri. Eſt hic Robertus, de quo loquor,uetulus Sorbone theologaſter, & Epiſcopus Abrincenſis. Cogitabam equidem hominis minus ſani cerebri, ſenio non deliros reddi tantum, ſed aliquanto etiam moroſiores. Scribam præterea, quam magiſtrale ſit Sorbonicis Doctoribus ſupercilium, imo quam truculenta pertinacia: ut qui non niſi flammis & carnificum manu,pugnare ſoleant. Sed cum ex aduerſo, libellum, quem refutandum ſuſceperat,uiderem tot ſcatere corruptelis, ex tot præſtigijs eſſe conflatum, nihil relinquere purum aut integrum in pietatis

Robertus Cenalis.

doctrina multiplices claræ luci tenebras obducere, partim æquare diuinis legibus, partim etiam præferre hominum placita: continere deniq; totam fere Papatus instaurationem: non uidebatur consentaneũ, ut eam infesto cum impetu aggrederetur Cenalis unus ex animosis Papæ satellitibus. Si nõ erat omni ex parte plausibilis: causa tamen nõ erat tantopere stomachandi. Cũ inter uarias superstitiones hæsitarem: librum cursim euoluo. Hinc agnosco miserum senecionem, dum materiam pugnandi uenatur, in umbra sua uerberanda multum sumpsisse molestiæ. Habet hoc præ suis gregalibus eximium, quod in poetarum lectione uersatus est. Ex qua saltem hoc profecit, ut nõ modo orationem faciat multis carminibus: sed etiam scribendo in hemistichia subinde pro rumpat; nec dubito, quin sibi uehementer placeat eiusmodi tinnitu. Nisi enim oblectaretur, non tam anxie in eo laboraret. Habebat, quantum suspicari licet, collectos eiusmodi flosculos: quos nisi mature emitteret, uidebat perituros: secum uero perire nolebat. Et cum suam gloriam multi cupidi in

pidi in sepulchrum ferant, homo minime scilicet gloriosus eam apud uiuos relinquere maluit. Nam cum scribendi argumentum nullum inueniret, finxit sibi surfuraceum nescio quod monstrum, cui nomen de Interim imposuit: in quo profligando uires suas omnes experiretur. Nam quæ protestantiũ esse postulata nugatur, uel finxit ipse sibi, uel nasutus quispiam per ludibrium illi obtrusit. Cæterum siue ultro sibi accersiuerit hoc certamẽ, siue alius stulta eius credulitate abusus, bilem illi acuerit: serio non minus quam misere, contra laruã pugnando, sidat. Admonitus quidem postea familiariter ab amico, Interim illud, quod impugnat, nunquam a protestantibus prodijsse, sed a cauponario aliquo scurra, ut plurimæ eiusmodi gerræ quotidie uolitant, animi gratia fuisse compositum, suam in credendo leuitatem simulat, socordiam rideri maluit, quã laborem tam bene collocatum perdere.

Quisquis enĩ sensu communi erit præditus, primo statim gustu animaduertet, postulata quæ recitat, ab omni ueri specie

abhorrere.

abhorrere. Vnde colligere promptum erit, bonum ſeniculum umbræ ſuæ fruſtra iraſci. Sed hoc Sorbonico Doctori & Epiſcopo minime ignoſcendum eſt, ut nugas a neſcio quibus confictas exagitando, orbem temere conturbet. Niſi forſan excipiat, quaſi priuilegio quodam licere, & Epiſcopis ineptire, & Sorbonicis deſipere, quia bonæ parti iampridem uſitatum eſt.

Porro librum Epiſcopalem excutere tametſi non eſt præſentis inſtituti: facere tamen nequeo, quin ex eo pauca delibem. Citantur illic graues authores, quorum & pondere obruantur, & ſplendore extinguantur, & maieſtate concidant omnes hæretici. Iuo Carnotenſis, ſpeculator, Abbas Panormitanus, Iſidorus, Thomas Aquinas, Bonifacius Papa, Nicolaus & ſimiles. Quid ni? Cum ex emptitijs ſpeculatoris reſponſis oracula faciat. Quis tam bene inſtructo athletæ uictoriam non deſpondeat? Ipſe uero non expectato aliorum plauſu, feſtinis ſubinde acclamationibus triumphum ſibi canit. Atque ut Areopagum ſuum compleat, Cochlæum etiam

um etiam illis adiungit: qui cum omnes Cochlæas hebetudine ſuperet, quanto ſcilicet maſculum præſtare decet fœminis, uocatur hic ſagaciſsimus ſpirituum diſcretor. Digni ſane ambo, qui mutuum ſibi præconium commodent: nam par morionum ex tota Gallia & Germania deligi aptius uix poterat. Quibus autem de rebus litigat Cenalis? Negat ferendum eſſe, ut Eccleſiæ facultates a proteſtantibus retineantur. Quid ergo? uultne legittimum in uſum conferri? Imo nec pauperum haberi rationem, nec ſcholis conſuli patitur. Spoliatorum modo reſtitutionem urget: ut ſacerdotum ac monachorum uentres ſaginentur. Quanto itaq; ſubulcus melior fuiſſet, quam Epiſcopus, qui tantam porcorum curam habet? Multa tranſilio de quibus ſine aduerſario contendit. Tale eſt, quod prohibet legatum mitti, qui ueniam abiurationis faciat proteſtantibus. Atqui per omnes bonos, quibus ſolis infenſus eſt Cenalis, licebit, Romano legato domi quieſcere. Vnum eſt caput in quo impotenter furit, cum tractat de ſacerdotũ coniugio.

Cochlæus omnes Cochlæas hebetudine ſuperat.

Poſt-

Poſtquam enim omnia eloquentiæ ſuæ fulmina uibrauit, hoc eſt, euomuit quæ-cunq; ab homine proteruo & inſano ex-cogitari poterant conuitia: tandem ad arma conclamat: ut ſanguine potius ope-riatur terra, quam ut tantum nefas, ſicu-ti ipſe quidem interpretatur, aſpiciat. Sed qui fit ut ſacerdotum coniugia tantopere quaſi inceſtuoſa, ſacrilega, impura, diſ-digama & obſcœna deteſtetur? Reſpon-det: quia iubemur ſpiritu ambulare, ne carnis deſiderijs obſequamur. Atqui dictum illud Pauli, ad Chriſtianos om-nes, ſine exceptione pertinet. Videmus ergo ut ſanctum coniugium hic canis ſacrilego latratu infamet: nam ſi cœli-bes eſſe nos oportet, ut ſpiritu ambule-mus, quis dubitet profligandum eſſe ex Eccleſia coniugium? Hanc quidem blaſ-phemiam ex Sirycio Papa ſuo didicit. Sed quæ tanta ipſos rabies agit, ut palam Montano, Encratitis, & Manichæis ſub-ſcribant?

Exclamat Cenalis, magnam eſſe im-probitatem, magnum flagitium, immane

ſacrile-

sacrilegium, si in sacrarium legum diuinarum, luxus, & carnales trahantur delitiæ. Cur igitur luxum & delitias domi suæ grassari ita patitur? Nisi forte quod illinc diuinæ leges exulant. Sed quis hominem mente esse alienatum non uidet, ut sancto coniugio tam petulanter maledicere non uereatur? Quid enim? An Patriarcharum tabernacula, ædesq; Prophetarum ac piorum Regum, prophana quædam luxus receptacula fuisse decet? An in Apostolorum domibus nihil nisi luxuriosum reperiet? Quæ unquam cœlestis Philosophiæ puriora fuerint sacraria? Atqui eos fuisse coniugatos legimus. Quinetiam id inter summas eorum laudes Spiritus Dei numerat, quod pie & in casta disciplina familias suas educarent. Exclamat rursus: Quis furor quodue delirium? carnalibus curis ac desiderijs eos immergere, qui non nisi puritatem colere debent. Omitto quod Diabolica amentia percitus, subinde coniugij honorem scelerate deformat. Sed hoc cuius est furoris, furiosos & deliros uocare, qui in ordine Sacerdotali coniugium probant?

Cum

Cum certum ſit annis plus trecentis in tota Eccleſia fuiſſe probatum. Paulus cum ad exquiſitiſsimam amuſsim præſcribit, quales oporteat eſſe Epiſcopos, nominatim coniugatos laudat. Neq; enim dicit, qui fuerint: ſed præſentem ſtatum commemorat. Quo cum ſibi putat eſſe

1. Cor. 9. negotium, cum in DEI Spiritum Pauli ore loquentem fœtida ſua maledicta eructat? Idem Paulus teſtis eſt, Apoſtolos, quas habebant uxores non modo retinuiſſe in ſuo contubernio, ſed huc & illuc circumduxiſſe. Tota Eccleſia, cum in perfectionis ſuæ flore eſſet, ne & Deo coniugij authori, & Prophetis Apoſtoliſq; iniuriam faceret, paſtores ſuos maritos habuit & patresfamilias. Cum ducentis fere poſt annis fanatici homines cœlibatum imperare uellent ſacerdotibus, ſanctus martyr Paphnutius, qui ad extremam ſenectutem cœlebs uixerat, acriter interceſsit: ſuaq; authoritate perfecit, ut Synodus Nicena liberum ſacerdotibus, ut prius fuerat, coniugium relinqueret. Nunc Phreneticus iſte, cornuum quæ in mitra geſtat, fiducia, quaſi ſolem cadere e cœlo uideat, ad tantum

tum prodigium obstupescit. Et tam execrandæ in spiritum blasphemiæ excipiuntur magno cum plausu. Pergit deinde fœtitas suas uoces ructando. Nam ut se Ouidium legisse probet, quod prophanus ille de impudico amore dicit, detorquet ad sanctum coniugium: Non bene, inquit, conueniunt, nec in una sede morantur, delitiæ maritales, & mens in Deum erecta. Ergo secundum hanc pecudem, neq; Prophetæ, neq; sancti Patres, neq; Apostoli, neq; infiniti Martyres unquam animos in cœlum sustulerunt. Ergo Moises, cui præ alijs datum est coram, & quasi facie ad faciem Deum uidere, mente in terram curuata nihil unquam cœlestis gratiæ gustauit. Eiusdem fere etiam notæ est quod eos uiam Balaam sequi dicit, qui sacerdotibus coniugium permittunt. Quasi honestum piumq; coniugium in casto Dei timore auspicari, & Madianitica scorta populo Dei miscere, pelliciendis ad Idololatriam animis, nihil inter se differant. Nicolaitas præterea uocat sacerdotes omnes coniugatos: quasi qui in ducenda una uxore, uarijs & profusis libidinibus, quæ passim

 hodie

propinasset, uel pueris ridendum. Quid enim obsecro risu dignius, quã cum emissarios tauros pinguiter in ocio, & usq; ad saginam pasci iubet, ne soboles noua succrescat? uerum hoc maioris etiamnum amentiæ est, quod cum benedictionem suã Dominus uocet humani generis propagationem, cenalis quasi infœlicem strumam scalpello restari præcipit: & quasi fortuito gignerentur liberi, timet ne supra iustum modum excrescat numerus. Sed digna est sacrilega talium hominum superbia, quæ se in extremas quasq; absurditates præcipitet. Nam si tot monstruosis nefandarum scortationum exemplis sancti coniugij contemptum ultus est Deus, quanto grauiore supplicio digni sunt cõtumeliosi isti insultus, quibus bacchatur importunum hoc animal? Cæterum ut nomini suo respondeat Cœnalis, iterum ad culinam reuoluitur. Nam si homini solitario uix tria, inquit, sacerdotia sufficiunt: quomodo numerosæ familiæ unum sat erit? Nisi plusquam uecors esset, an nõ cogitaret in promptu esse responsum: non modo optimum fundum esse parsimoniam,

moniam, cui magis patres familias assuescunt, sed istis solitarijs quos iactat, multo semper amplius esse sodalitium? Frugaliter cum uxore & liberis uiuet maritus, ut ex tenui quoque reditu aliquid supersit. At sacrifici Papales priusquã meretrices, spurios, lenones ac lænas expleuerint, multi uberiores absumpti erunt prouentus, quã qui multis honestis familijs pares fuissent. Quid profusos luxus enumerem? in quos quicquid undecunque rapere posint uel radere, tanquã in gurgites inexhaustos projiciunt: ut uideantur tantum ad perdendam pecuniam ingeniosi. Nam quo magis abundant, totum fere orbem immergunt suis corruptelis. Porro, ut se tribeneficiarijs suis uenditet, uertiginosos appellat, qui unum singulis sacerdotium asignant. Certe, o bone pater, aut ebrium, aut bene saturum fuisse te oportet, cum tanta uertigine percitum tibi cerebrum fuit, ut ordinem hunc improbare auderes, quem audacissimi quoque & improbissimi non modo fateri coguntur esse rationi consentaneum: sed tanquam a natura dictatum, seruari præcipiunt.

Postquam scelestus hic nebulo, quicquid unquam in sua Sorbona haurire potuit blasphemiarum, in Deum euomuit: Demum sublatis cornibus, Trasonicam iactantiam efflat: se in harenam descendere paratum: uel si ad sanguinem usque pugnandum sit. Equidem, ut est homo sanguinarius, non dubito, si trucidandi essent omnes Dei serui, fundendusque innoxius uirorũ pariter ac mulierum sanguis, quin se libenter antesignanum præbeat. Suo autem parcere didicit. Cœterum cum hunc Cyclopem uideamus, non minus rigida pertinacia ad oppugnandam ueritatem insistere, quam rabioso aduersus eam odio flagrat: plusquam turpes flagitiosique sumus, si in confessione synceræ fidei minus ostendimus constantiæ. Atque ut ad reformationis adulterinæ fucum reuertar; cũ perspicuum sit, totam illic sanæ doctrinæ sinceritatem corrũpi: quisquis eo sibi oculos illini sinet, quo modo se Christianũ probabit? Video equidẽ, quæ pericula omnibus proposita sint qui ingenue Christũ cõfiteri uolẽt: quanta apud imperitos inuidia urgeãtur: quãta in futurũ tempus

infamia

infamia eos maneat. Sed iam ante admonui, nihil tanti esse, ut deflectamus ab ea doctrina, in qua & Dei gloria, & totius mundi salus continetur. Nam quoscunq; hinc inde prætextus sibi conquirant, qui ad excusandam suam molliciem plus hodie sunt ingeniosi, quam par esset: minus tamen indignũ est, maiorem a nobis propriæ famæ rationem haberi, quã Dei gloriæ: magis nos a stultis & temerarijs hominum opinionibus pendere, quã in Christum respicere unicum cœli terræq; iudicem, adeoq; in Angelos & Sanctos omnes, qui eius sententiæ subscribunt: beatã illam immortalitatem, quæ nobis promissa est, ac in cœlis reposita, mundo & huic caducæ uitæ a nobis posthaberi. Iam tempus postulat, ut fidem nostram, quam antehac lingua & atramento sumus confessi, sanguine quoq; nostro obsignemus. Iam pridem si rite pofecissemus in Christi schola, debueramus in hac meditatione esse exercitati. Hoc enim primum ueluti tyrocinium est, quo suos erudit: ut seipsos abnegantes, tollentesq; crucem suam, ad mortem indefesso cursu properent. Nunc

perinde noui sumus ad subeunda pro Euangelij testimonio pericula, acsi nullum unquam filius Dei hac de re, quam assidue inculcat, uerbum fecisset. Cum olim Caius Caligula statuam suam Hierosolymis in templo collocari mandasset, Iudæi undique, quasi apum examina, non ut ui & manu impedirent tale sacrilegium, sed ut ceruices suas gladijs opponerent, pro uindicanda templi maiestate: concursum ad præsidem fecerunt. Neque subitus ille animorum impetus fuit, qui statim resideret: sed quoties de templi profanatione agebatur, innumera prope tam mulierũ quam uirorum turba, sui oblita, alacriter se ad mortem offerebat: ut non nisi per stragem corporum suorum uia idolo pateret. Et nos non lapideum iam templum, in quo Deus inuocetur, habentes, sed filium DEI in quo tota Patris maiestas habitat, silentes ipsum patiemur adeo turpiter uiolari? Idolum enim erigitur, non quod externam sacrarij speciem deformet, sed quod totam Ecclesiæ sanctitatem inquinet ac peruertat: quod labefactet totum Dei cultum, nihil in religione nostra impollutum

pollutum relinquat. Si ad propiora tempora descendimus: quot martyrũ millia, aduersus præsentissimos mortis terrores inuicta fortitudine perstiterunt? Quid de terroribus loquor? An non morte ipsa intrepide testati sunt aliam se uitam & quærere, & certo sperare? Ac tunc quidem simulatq; exigua lucis scintilla hominibus emicuerat, totum cor inflammabat tanto cœlestis uitæ desyderio, ut uitam hanc facile mortemq; contemnerent. Nunc cum plenus intelligentiæ fulgor nobis illuceat, nihil fere cordis apparet. Et salutem speramus ex Euangelio, pro cuius ueritate asserenda nemo uult periclitari? Itaq; hæc plusquam perfida ignauia, quam anni unius experimentum prodidit, documentum est nimis luculentum nostræ ingratitudinis: ut iam non amplius quærenda sit ratio, cur in tot urbibus atq; prouincijs puritas Christianismi concidat. Cur enim inæstimabili Dei beneficio diutius fruerentur, qui pro nihilo ipsum duxerunt? Hæc ideo dico, ut quicunq; aliquo pietatis sensu tanguntur, quasi extenta DEI manu ad mortem se uocari meminerint.

 nerint.

nerint. Ac ne animis deficiant, beatius multo sibi esse non dubitent, laboranti perculsæq; Ecclesiæ se ultro adiungere socios, quam nimium sibi cauēdo, priuatæq; tranquillitati consulendo, sortem appetere a filijs Dei segregatam. Dicebat ille, cum mors esset præ oculis, se nihilominus senectutis fiducia esse liberum: etiam ubi non erat tam necessaria libertas. An apud nos pro gloriæ Christi patrocinio minus futuræ uitæ ualebit æternitas, quam apud illum præsentis uitæ breuitas ualuit? pudeat nos quoties illam mulieris uocem audimus, quæ inducitur ab ethnico poeta: Vsq; adeone mori miserum est? si in testanda fide nostra, ubi discrimen aliquod se ostendit, suspensi hæsitamus. Ego uero, ut mihi satis conscius sum meæ imbecillitatis, ita Dei subsidio fretus, re ipsa, cum usus postulabit, me ostensurum confido, quàm serio crediderim ac credam, beatos esse, qui in Domino moriuntur.

1. Corinth. 5.

Exiguum fermentum totam massam corrumpit.

Quousq;

Quouſq; claudicatis in utramq; cogitationem? Si Dominus eſt Deus, ſequimini ipſum. Si autem Baal, ſequimini ipſum. Heliæ nihil reſpondit populus. 1. Reg. 18.

Saltem ergo taciti gemant, quos ſua conſcientia conuictos tenet: nec obſtrependo malum plus ſatis graue augeant.

Typographus ad Lectorem.

Cum hunc librum, quorundam conſilio, a quibus obiter tantũ inſpectus erat, typis excuderem, inter corrigendum deprehenſus eſt in eo craſſus error pelagij, ſcilicet a fidelibus parentibus ſanctam generari progeniem, & fœtum nondum in lucem æditum, in fœdus æternæ uitæ cooptatum eſſe.

Porro interroganti: Si pueri in utero matris ſancti ſunt, cur a Chriſto iubentur renaſci? Quid enim renaſci aliud eſt, quam ſanctificari? Reſpondet author, errorem errore defendẽs, baptiſari pueros tantum, ut aggregentur ad corpus CHRIſti, ad quod pertinebant antequam in lucem æderentur, &c.

Quid igitur uult ſibi, quod Iohan: Euangeliſta

Euangelista scribit, Qui non ex sanguinibus, neq; ex uoluntate carnis, neq; ex uoluntate uiri: sed ex Deo nati sunt. Item quod ait Christus: Quod natum est ex carne, caro est, Item S. Paulus, nascimur filij iræ, &c.

Nam quod Iohannes Baptista in utero matris sanctificatur, inter cætera eius loci miracula referendum est.

Postea hic error rursus tertium parit errorem: nempe, prophanari Baptismum ab ijs, qui alienos pueros baptisant.

Qui sunt isti alieni? An non & nos fuimus alieni, & ex gentibus peccatores?

Gala. 1. & tamen sumus baptisati, idq; mandato Christi, qui non dixit, Ite ad sanctos, uel sanctorum filios: Sed iubet baptisari Gentes, & dicit sanis non opus esse medico.

Si Turca aut Iudæus (qui alieni sunt) peteret baptisma, num reijciendus esset: num propterea, si baptisaretur, baptisma prophanatum esset?

Et si piorum tantum pueri debent baptisari, cur baptisamus papistarum pueros? Multi uocantur Christiani, qui Christiani non sunt, atq; adeo alieni a Christo

sunt.

ſunt. Ne igitur prophanetur baptiſmus, pſeudochriſtianorũ pueri baptiſandi non ſunt? An non impij hominis filius, pius fieri poteſt? Quid eſt hoc errore craſsius? Pater eſt impius? ergo filius ipſius nõ debet baptiſari, ne uidelicet prophanentur baptiſmus. Quomodo ſanctificatio poteſt dici prophanatio? perinde eſt ac ſi dicas: medicus non debet curare infirmum. Quare? quia infirmus eſt. Imo medicus propter infirmum, medicus eſt.

Quarto, A mulieribus infantes in caſu neceſsitatis baptiſari, errorem uocat, toto errans ipſe cœlo.

Cum autem paulo ante, in hoc libro ſcriptum ſit, remiſsionem peccatorum in baptiſmo nobis offerri, & paulo inferius, Chriſtum a nobis in baptiſmo indui: & baptiſmũ eſſe ingreſſum in regnum Dei: exiſtimo hos errores a quodam fanatico ſpiritu, in authoris inuidiam, ſicut zizaniam inter bonum ſemen aſperſos eſſe. Ne me igitur iſtorum errorum participem facerem: & ſimplices lectores offenderem: reieci errores: inſeruiens gloriæ Chriſti: in quo uale.

M R

Prim. 16. I. 07.

15